

Tilværelsens uutholdelige fullkommenhet

**Hvordan familie
iscenesettes i
bloggmediet.**

**Skrevet av:
Ann-Hilde Noddeland**

**Diakonhjemmet Høgskole
Masteroppgave**

**Master i familieterapi og
systemisk praksis**

Veileder Lin Prøitz

Antall ord: 27.999

30. mai 2014

Til Markus

Sammendrag

Utgangspunktet for oppgaven er den omfattende endringen som har skjedd i teknologien de siste tiårene med utbredelsen av sosiale medier. Teknologien påvirker vår praksis. Blogger er ikke kun gjenstander, men må betraktes som sosial praksis som på lik linje med andre kulturelle uttrykk bidrar i konstruksjonen av vår virkelighet.

Det er derfor spennende å utforske de ulike diskursive konstruksjonene informantene trekker på om det å gjøre familie og morskap i dette til dels nye feltet. Denne oppgaven baserer seg på en kvalitativ studie av tekstmaterialet til fem ulike mamma- eller familie bloggere.

Problemstillingen i oppgaven vil være:

Hvordan familie iscenesettes i bloggmediet og hvilke diskurser som skrives frem om det å være eller gjøre familie og morskap?

Disse spørsmålene besvares ut i fra en diskursanalytisk tilnærming der jeg gjennomgår bloggtekstene informantene har produsert om temaet. Tre ulike diskurser materialiserte seg i analysen: En biologisk, en relasjonell og en økonomisk. Disse diskursene konstruerer familie og morskap forskjellig. Idealer, normer, og tilhørighet skrives frem på ulike måter i de diskursive konstruksjonene og informantene tar opp i seg flere av de diskursive kampene. Den biologiske diskursen har en sterk posisjon i materialet. Familie konstrueres som synonymt med den biologiske kjernefamilien, men det utelukker ikke de andre diskursenes tilstedeværelse. Familie skapes også sosialt gjennom tid, ritualer og fellesskapsfølelse. Den økonomiske diskursen trer også tydelig frem i materialet spesielt med hensyn til morskap hvor det utspilles kamper i forhold til forståelsen av den gode mor.

De ulike diskursive forståelsene har også betydning for terapien. Ulike script dannes om hva som kan gjøres, uttrykkes og føles innenfor de diskursive forståelsene av virkeligheten. Dette kan skape begrensninger, konflikter og opplevelse av nederlag. Det er derfor viktig for terapien å være bevist at dette er konstruksjoner og ikke sannheter. Slik at vi kan åpne opp og tilby alternative forståelser.

Innholdsfortegnelse

Forord	6
KAPITTEL 1. INNLEDNING.	7
1.1 Bakgrunn for tema.	7
1.2 Tema for oppgaven.	8
1.3 Temaets relevans i dagens samfunn.	8
1.4 Temaets relevans for familierapien.	9
1.5 Sosiale medier, blogger og mammablogger.	10
1.6 Om å være eller gjøre familie.	12
1.7 Tidligere forskning innenfor området.	13
1.8 Oppgavens oppbygging.	15
KAPITTEL 2. TEORI.	16
2.1 Teoretisk referanseramme.	16
2.1.1 Redegjørelse for valg av teoretiske bidrag.	16
2.1.2 Bourdieu.	17
2.1.2 Giddens.	19
2.1.3 Goffman.	20
2.1.4 Foucault.	21
2.1.5 Forsvar og kritikk.	23
2.2 Metodologi og vitenskapsteori.	24
2.2.1 Poststrukturalismen.	24
KAPITTEL 3. DISKURSANALYSE.	28
3.1 Valget av diskursanalyse.	28
3.2 Diskursanalyse.	28
3.2.1 Diskurspsykologi.	29
3.2.2 En Foucaultinspirert diskursanalyse.	30
KAPITTEL 4. FORSKNINGSDESIGN.	31
4.1 En kvalitativ studie med tekstanalyse og intervju.	31
4.2 Utvalgets størrelse.	32
4.3 Utvalg og utvalgskriterier.	33

4.4 Alt går sjelden etter planen. Om den vanskelige rekrutteringen.	34
4.5 Analyse.	34
4.6 Undersøkelsens validitet og troverdighet.	36
KAPITTEL 5 FORSKNINGSETISKE OVERVEIELSER.	38
5.1 For-forståelse og selvrefleksivitet.	39
5.3 Presentasjon av bloggerne.	41
ANALYSE	43
KAPITTEL 6. DEN BIOLOGISKE DISKURSEN.	43
«Tilbake til naturen».	43
6.1 Familiens tilblivelse i den biologiske diskursen.	44
6.1.1 «Familien fødes når det første barnet blir født».	44
6.2 Heteronormativitet og den funksjonsdelte kjernefamilien.	45
7.3 «Han er ikke min gutt»	46
6.4 «Blod er tykkere enn vann».	47
6.5 Morskap i den biologiske diskursen.	48
6.5.1 «De første ukene etter at jeg ble mamma».	48
6.5.2 «Jeg er fengslet i hans behov».	49
6.6 Når biologiske diskurser blir brukt for å legitimere.	50
6.6.1 «Mor natur».	50
KAPITTEL 7. DEN RELASJONELLE DISKURSEN.	53
«Følelser, ord og gjerning».	53
7.1 Familiens tilblivelse i den relasjonelle diskursen.	53
7.1.1 «I vår familie». Om å skape og gjøre familie.	53
7.1.2 «Det er den praktiske deltakelsen som skaper tilknytning».	54
7.1.3 «Kjenne at vi hører sammen, vi tre». Om tilhørighet i familien.	55
7.2 Morskap i den relasjonelle diskursen.	57
7.2.1 «Jeg er ikke «mamma», det er hun- den eneste av slaget».	57
7.2.2 «En uvitende mamma». Om å lære morskap gjennom litteratur og kurs.	58
7.2.3 Det symbiotiske morskapet og den vanskelige løsrivelsen.	59
7.2.4 «Jeg ammer og banner så rolig jeg kan». Om de vanskelige følelsene og det harde arbeidet.	62

KAPITTEL 8. DEN ØKONOMISKE DISKURSEN.	64
«Kapitalismens ånd».	64
8.1 Familie som noe man stifter.	65
8.2 Om å bytte familie og bryte bånd.	66
8.3 Morskap i den økonomiske diskursen og i likestillingsdiskursen.	67
8.3.1 Om «å utrette noe av betydning».	67
8.3.2 «Fulltidsarbeid «som en trussel mot morsrollen».	69
8.3.3 «Jeg nyter å være ute i verden og tenke voksne tanker».	70
8.3.4 «På jobbmøter mens skjorta sprikte over melkesprengte bryster».	72
 KAPITTEL 9. AVSLUTTENDE DISKUSJON.	 74
9.1 Diskusjon av morskap - Et spørsmål om frihet til å skape?	75
9.2 Diskusjon av familiemodell - Et spørsmål om definisjonsmakt?	78
 KAPITTEL 10. AVSUTNING OG FREMTIDIG FORSKNING.	 82
 Litteraturliste.	 83
Vedlegg	91
Vedlegg nummer 1. Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt.	91
Vedlegg nummer 2. Melding angående et forskningsprosjekt.	91
Vedlegg nummer 3. Intervjuguide.	91
Vedlegg nummer 4. Den første godkjenningen fra NSD.	91
Vedlegg nummer 5. Den andre godkjenningen fra NSD.	91

Forord

Jeg vil først takke Camilla for å kreve handling der ord lenge var å foretrekke. Det var din standhaftighet som fikk meg tilbake i rollen som student.

Mine nærmeste kollegaer, Hilde og Turid fortjener også en stor takk for å ha stilt opp for meg, lyttet og oppmuntret gjennom hele denne perioden.

Jeg vil også rette en stor takk til Lin Prøitz som har veiledet meg gjennom denne prosessen og skapt et rom der jeg har kunnet produsere.

Takk også til Anne Kyong Sook Øfsti for inspirerende tanker og for å utløse en konstruktiv panikk som har jaget oss alle videre i arbeidet med oppgavene. Til Anne Merete vil jeg også rette en stor takk, for din innsats som korrekturleser og til Ann Kristin for et «diskursivt» samarbeid.

Tina, Sara og Tora vil jeg gjerne takke for å romme den spesielle opplevelsen det var for meg å erkjenne hvor rotfestet denne oppgaven var i meg selv og mitt liv, samt for mange morsomme veiledningstimer. Jeg vil også rette en spesiell takknemmelighet til Kirsten og Tine for uvurderlig betydning i alt vi har delt gjennom hele dette studiet.

De som også virkelig fortjener min takknemmelighet er bloggerne som lot meg få bruke deres materiale. Det har vært interessant lesning og noen av disse tekstene har virkelig berørt meg og gjort mine fordommer til skamme – Takk!

Mine venner og hele min stor-familie fortjener også en stor takk. Fulltidsjobb og fulltidsstudier har befestet seg i knappheten på tid også til dere. Dette har heller ikke vært tiden for utfoldelse i hjemskapingsens edle kunst, mer en eksponeringsterapi i toleranse av livlige «låvekaniner». Så mest av alt en stor takk til deg, Svein. For som du selv sier har du bygget familie i ensomhet og du har tålt min iver etter å innlemme deg i diskursanalysens vidunderlige verden. Jeg tror nesten jeg kan takke din gjenstridige fornektelse, for deler av min ervervede forståelse...

En stor takk til dere alle!

Ann- Hilde Noddeland

Mai, 2014

KAPITTEL 1. INNLEDNING.

1.1 Bakgrunn for tema.

Helt siden jeg begynte å reise, og fikk mitt eget kamera, har jeg vært fasinert av dører. Alle slags dører. Alt fra de værbitte og herjede til de ærverdige og storslåtte. Døren er inngangen til hjemmet. De er fasaden til det livet som leves og til de menneskene som bor der. Men det har alltid vært disse gamle, upolerte og ærlige som har fasinerte meg mest og for meg vært de estetisk vakreste.

Likevel, nedlegger jeg selv masse arbeid og energi i polering av mitt eget «inngangsparti» og min egen fasade.

For det er noe universelt i ønsket om å bli akseptert og anerkjent. Det er også noe universelt i ønske om å tilhøre et fellesskap.

En mor, fortalte meg en gang en, hverdagslig liten fortelling om livet i en familie på 60/70-tallet. Der middagene ble servert hver ettermiddag når ektemennene kom hjem fra jobb og rekkehusene ble grundig vasket før helgefreden kunne senke seg over familien. Selv rakk hun aldri å ha maten klar, få banket teppene eller vasket hele huset. Hun hadde et barn med spesielle behov som krevde hele hennes omsorg og årvåkenhet. Hun hadde ikke anledning til å isenesette det vellykkede familielivets fasade. Men hun fant en løsning som innlemmet henne og familien hennes i det gode nabofellesskap. Gangen var det siste rommet i huset som ble vasket, når alt innenfor var grundig rengjort. Så hver fredag føk teppene ut som i alle de andre rekkehushjemmene og fra entreen, skinte i alle fall dette ene lille gulvet av renhet.

I dag er det ikke bare inngangsdøren eller entreen som utgjør vår fasade til omverdenen. I dag er vi synlige og har mulighet til å kommunisere langt utover vår fysiske tilstedeværelse. Sosiale medier har blitt en arena der kulturelle tekster skrives (Øfsti 2010). Der idealer skapes, brytes, eltes og reproduseres til ulike script som gir signaler om hvordan livet bør leves. For anerkjennelse, aksept og tilhørighet står sentralt for oss mennesker. Vi ønsker å tilhøre fellesskap og vi kan alle føle hvordan idealer, normer og verdier ikke alltid er forenlig med måten vi ønsker eller har anledning til å leve.

Jeg opplever det derfor som viktig for terapien å dekonstruere disse idealene og diskursene som forteller noe om livet. For på den måten å bidra til å frigjøre eller forløse mennesker fra fastlåste forestillinger om at idealene er naturaliserte lovmessigheter eller sannheter vi må følge eller definere oss selv i forhold til. Ved å undersøke hvilke diskurser som skrives frem

på familiefeltet ønsker jeg å bidra til en bevisstgjøring, slik at menneskers søken etter det perfekte og idealiserte ikke skal ødelegge for opplevelse av lykke og tilfredshet i eget liv.

1.2 Tema for oppgaven.

En tilnærming til å studere iscenesettelse av familie er gjennom blogger. Jeg er nysgjerrig på hvordan familie fremstilles i sosiale medier. Jeg har valgt de som blogger om det å være eller gjøre familie samt bloggene deres, som målgruppe i min studie. Bloggerne jeg vil konsentrere meg om omtales ofte som mamma- eller familiebloggere.

Jeg er interessert i hvordan de konstruerer sin identitet og sin virkelighet gjennom bloggen. Hvilke forventninger og krav de har til seg selv som foreldre samt hvordan dette kommer til uttrykk på bloggen. Hvilke diskurser er det som snakkes frem om det å være eller gjøre familie og hvilke sosiale eller terapeutiske konsekvenser de ulike diskursive fremstillingene av familien får.

Problemstilling blir derfor:

Hvordan iscenesettes familie i bloggmediet?

Underspørsmålene mine vil være:

- Hvilke diskurser snakkes frem om det å gjøre familie og morskap?
- Hva er det som ikke løftes frem som ideal for familie og morskap?
- Hvilken betydning har det for terapien at det å gjøre familie og morskap blir snakket frem på denne måten?

1.3 Temaets relevans i dagens samfunn.

Jordmorforeningen gikk sommeren 2013 ut med en advarsel til fødende par om ikke å la oppdateringer i sosiale medier forårsake at de gikk glipp av selve opplevelsen av fødselen (Dagsnytt18 2013). Dette illustrerer hvor integrert de sosiale mediene er blitt i vår hverdag. De er nå naturlige ledsagere i våre mest intime deler av livet.

De er også en sentral del av det offentlige rom som påvirker oss som enkeltindivider og som familier. I de sosiale mediene skapes diskusjoner og idealer som vi må forholde oss til. Selv om vi ikke leser blogger direkte, møter vi dem gjennom den dekingen de får i massemedia. Vi kan lese i Dagens Næringsliv om hvor trendy det er blitt blant høyt utdannede kvinner å være hjemmeværende husmødre og bloggere (Larsen og Aartun 2012). Marta Breen (2012) tar i tidsskriftet Prosa, et oppgjør med husmorbloggingen og det nye kvinneidealet. I

programmet «Ettermiddagen» (2012) på TV2 var temaet «det perfekte liv på nett», der familie- eller mammablogging ble diskutert. Vi finner temaet i lanseringen av «designmatpakker» som utløste en heftig ordveksling i VG (Vassnes 2012) og i sketsjen til Sigrid Bonde Tusvik i tv-programmet, «Torsdag Kveld Fra Nydalen», om statusoppdateringer på Facebook. Vi finner også tematikken i Anne Kath. Hærlands show: «Jakten på ærligheten», der hun harselerer over forskjønnelsen av virkeligheten i sosiale medier. Disse oppslagene viser at temaet har en aktualitet i dagens offentlighet.

«Familien» har også trådt inn i politikken sentrum. Det pågår kamper også på den politiske arena om hva familien normativt sett burde være og hvilke rammer den skal ha. Den politiske skillelinjen går mellom hvorvidt man skal «styrke familien» eller «overlate mer ansvar til samfunnet» (Ellingsæter og Leira 2004).

Uttalelsen til Inga Marthe Torkildsens i Aftenposten på kvinnedagen 2013 og debatten som raste i etterkant, illustrer dette. Hun hevdet at det å være hjemmeværende med barn ikke hadde samme verdi som det å være yrkesaktiv. Dette fikk debatten til å eksplodere (Melgard 2013 og Debatten 2013). Uttalelsene til den ny-utnevnte LO- lederen, Gerd Kristiansen i Aftenposten, fikk den betente debatten på nytt til å flamme opp, da hun uttalte at samfunnets behov for arbeidstakere må gå foran den enkeltes behov for mer tid med barna (Melgard og Kagge 2013). Høyre og Krf. har kommet med tydelige motsvar i debatten og har lansert økt valgfrihet i familien som sin politiske strategi.

Mammabloggerne har også engasjert seg i den offentlige debatten om familien. Gamkinn (2013) og Bermingrud (2013) utkom begge med bøker der hovedbudskapet er at mødre bærer belastningen med det likestilte idealet. De stiller spørsmål ved om lykke og tilfredshet i hverdagen med barn finnes i dette idealet, men de opplever det vanskelig å møte respekt og forståelse for å prioritere annerledes.

1.4 Temaets relevans for familierapien.

Hva med relevansen for familierapien? Familiebloggene forteller om det å være eller gjøre familie og om ulike temaer som er nært knyttet til dette. Bloggene har et stort antall lesere og vi kan derfor anta at de utøver en viss påvirkning. Det skapes eller formidles normer og idealer. Det snakkes også frem ulike diskurser som terapeuter muligens vil møte igjen i terapirommet.

De sosiale mediene bidrar på lik linje med andre kulturelle uttrykk som filmer, litteratur og tradisjonelle medier til å konstruere vår virkelighet (Øfsti 2010). De er deltakere i kampen om hvilke diskursive sannheter som er tilgjengelige for oss og følgelig hvilke praksiser vi anser som mulige og ønskelige og hvilke vi tar avstand fra og føler skam i forhold til.

Terapeuten er også i henhold til et sosialkonstruksjonistisk perspektiv påvirket av de diskursene som skrives frem i forhold til det å være eller gjøre familie. I et slikt perspektiv vil ikke terapeuten ha anledning til å løsrive seg fra diskursene fordi det ikke finnes noe ståsted utenfor (Jørgensen og Phillips 1999). Det er gjennom dem vi forstår og skaper mening i tilværelsen. Diskursene vil derfor være med i utøvelse av terapi og danne grunnlag for praksis. Det vil derfor være viktig å rette søkelyset mot det som skrives frem av diskurser om hva familie er eller bør være fra dette til dels nye feltet.

I terapi er kunnskap en veiviser for mennesker i villrede, hevder Øfsti (2010:67). Kunnskap om det å gjøre familie er viktig fordi det legger grunnlag for terapeutisk praksis og for den forståelse, veiledning og rådgiving terapeuter bistår med (:49). Vi trenger å følge med i den utviklingen som skjer i tenkningen om og erfaringen av ett av våre kjerneområder. Familie og foreldreskap vil være i kontinuerlig endring slik samfunnet og individene er det. Det terapeutiske feltet må derfor følge med i den kunnskapsproduksjonen som skjer. Hva det er som motiverer oss for å stifte familie, hva som utgjør våre idealer og forventninger, hva vi opplever som utfordringer og begrensninger i familielivet og hva det er vi kjenner skam og nederlag i forhold til. Slike spørsmål og endringer er viktig å vite noe om slik at praksis i terapi kan tilpasse seg endringer i tiden.

1.5 Sosiale medier, blogger og mammablogger.

Sosiale medier er et begrep som er vel innarbeidet i vår dagligtale. Det er derfor overraskende at begrepet først ble tatt i bruk i 2006. Allerede to år senere hadde begrepet befestet seg i vårt språk (Aalen 2013).

Internett har fra starten vært preget av menneskers behov for å kommunisere og være sosiale. Utover 1990- tallet ble det derfor utviklet stadig flere tjenester som brukte nettverksteknologien til sosiale formål. Det var først på 2000-tallet, ved utviklingen av den interaktive weben at utviklingen skjøt fart og Facebook, blogger og Twitter gjorde sin entre` (Enjolras et al. 2013 og Aalen 2013). Definisjonen av sosiale medier henter jeg fra boken «Liker- liker ikke» av Enjolras et al. (2013:11):

Sosiale medier brukes som en samlebetegnelse på plattformer på internett som åpner opp for sosial interaksjon, og som gjør det mulig for brukerne selv å skape og dele innhold i form av tekst, bilder, video eller lenker til andre nettsteder.

Blogger utgjør en undergruppe av sosiale medier og kan betegnes som en kommunikasjons plattform. De tillater publisering og arkivering av innlegg på nettet og gir andre anledning til å kommentere eller opprette lenker til blogginnlegget (Bjørkelo 2013).

Å blogge er en sosial aktivitet som innebærer kommunikasjon med omverdenen. Den raske spredningen denne aktiviteten har fått, viser at det i vår kultur eksisterer behov for å dele ideer, meninger, tanker og ønsker (Retteberg 2008). Bjørkelo (2013) hevder dette tar utgangspunkt i noe av det mest grunnleggende i oss menneske, nemlig ønsket om å dele våre gleder og sorger. Hvert innlegg i en blogg tar del i en større fortelling. Det er derfor viktig å følge en blogg over tid eller skaffe seg forkunnskaper ved å lese flere innlegg, for å gripe meningen i det som formidles.

Teknologien endrer våre praksiser hevder Retteberg (2008). Nettmediert kommunikasjon er også preget av andre kvaliteter enn offline kommunikasjon. Dette kan medføre at individene viser nye sider av seg selv. Digitale nettverksmedier forsterker også tendensen til en sammenblanding mellom offentlig og privat sfære. Vi har nå mulighet til å formidle ulike aspekt ved vårt liv, til et publikum som ikke kjenner grenser for tid og rom. Massemediens økte fokus på private deler av offentlige menneskers liv har også bidratt til at vanlige mennesker velger å offentliggjøre betydelige deler av sitt liv gjennom tekst og bilder (Lüders 2007). Blogger er eksempler på slike semioffentlige nettverkstjenester der individet har mulighet til å skape ønskede fremstillinger av seg selv. Denne utleveringen av det private mener Lüders (:244) vi kan forstå som en måte å være i verden, en måte vi tar del i det sosiale rom og uttrykker oss selv og våre kreative evner.

Blogger er derfor ikke bare gjenstander eller publikasjoner. De kan også betraktes som sosial praksis. De krever lav teknisk kompetanse og er derfor tilgjengelige for et bredt publikum (Retteberg 2008). Vi kan derfor si at blogger utgjør en arena der hverdagsmenneskene kan fortelle om sine måter å gjøre eller være familie, der også de mer marginaliserte stemmene har anledning til å bli hørt. Bloggene kan tolkes som narrativer for hvordan det er å være eller gjøre familie i dag for de gruppene bloggerne representerer. Bloggene kan også fortelle om hvilke forventninger, krav normer og regler som knytter seg til dette feltet.

1.6 Om å være eller gjøre familie.

I familieterapien utgjør familie selve grunnstammen i terapiformens navn og opphav. Til tross for dette, vil jeg betegne begrepet som «fraværende, men implisitt» fordi vår forståelse av familiebegrepet i liten grad problematiseres (Anderson 2003).¹

I dette kapittelet vil jeg kort gjøre rede for diskusjonene rundt begrepet samtidig som jeg avklarer hvilken forståelse jeg velger å legge til grunn for denne studien.

Den funksjonsdelte kjernefamilien med mor, far og barn, var fra mellomkrigstiden (1935) prototypen på familie i Norge. Det var denne forståelsen av familie som lå til grunn også for datidens forskning (Ellingsæter 2012). Fra 1970 tallet endret dette bilde seg som en følge av kvinners deltakelse i arbeidslivet, økende skilsmisser, en økende forekomst av samboerskap, samt flere reformer i forhold til likestilling (Beck og Beck-Gernsheim 1995). Det oppstod nye familieformer og definisjon på hva som utgjorde familie ble mer problematisk.

Forskere på feltet har derfor gått fra å snakke om «familien» til å benytte flertallsformen «familier». Noen har også foreslått å definere familie som grupper av mennesker som ønsker å leve i samme husholdning, uavhengig av formelle juridiske rammer (Ellingsæter og Leira 2004:16). Problemet med denne måten å definere familie, er at den også vil inkludere mennesker som bor i kollektiver og ikke har en subjektiv opplevelse av tilhørighet, mens den vil ekskludere grupper som opplever seg som familie uten at de har felles bosted. Andre har foreslått å ta utgangspunkt i familiepraksis og vil definere familie som noe man «gjør» i stedet for noe man «er» (Morgan 1996).

«Familie» regnes både som en idemessig konstruksjon og som en viktig økonomisk og sosial institusjon i vårt samfunn. Bourdieu ([1996] i Ellingsæter og Leira 2004:16-17) hevder «familien» legger betingelser for organisering av arbeidsliv og utforming av sosialpolitikk. Han hevder videre at «familien» derfor ikke kan betraktes som en universell enhet i den sosiale virkeligheten. Den må heller forstås som et instrument som konstruerer den. Han legger her til grunn det jeg tolker som et sosialkonstruksjonistisk perspektiv. Hver gang vi benytter et klassifiserende begrep som familie, hevder Bourdieu vi samtidig foretar en beskrivelse av en privilegert familieform. Han påpeker også at dette vil romme en preskripsjon som innebærer at den legitime definisjonen av en familieform blir konstituert som den universelle normen. Et eksempel på det er den kjønnsdifferensierte kjernefamilien

¹ «Fraværende men implisitt», er et begrep jeg har hentet fra White (2006).

som gjennom hele «husmortiden» var den dominerende definisjonen på familie både i offentlige sammenhenger og i vår allmenne oppfatning om hva en familie var og burde være (Ellingsæter og Leira 2004). Det var i denne perioden familievernet ble opprettet som en offentlig tjeneste, også den bar kjernefamilien som modell for sin virksomhet (Øfsti 2010).

Utviklingen har gått fra en essensialistisk forståelse av familie som en naturgitt enhet eller størrelse til å oppfatte familie som en idemessig eller ideologisk konstruksjon. Et slikt perspektiv bidrar til å svekke oppfatningen av familien som en gitt størrelse og åpner samtidig for flere måter å forstå begrepet. Det er disse ulike måtene å forstå familie denne oppgaven vil omhandle. Jeg vil gjennom analysen presentere tre ulike diskurser om det å gjøre familie, den biologiske, den relasjonelle og den økonomiske. Hver av disse diskursene konstruerer og forstår familie på ulike måter.

Det er også viktig at jeg plasserer meg selv i dette sosiale rommet. I lys av Bourdieus tanker om hvordan klassifiserende begreper også har en normativ side, ønsker jeg i denne oppgaven å benytte Morgans (1996) definisjon på familie. Jeg ønsker ikke å bidra til en forsterkning av et normativt familieideal. Jeg vil i resten av oppgaven forstå og referere til familie som familiepraksis og noe vi «gjør», ikke noe vi «er». Familie vil ikke forstås som summen av foreldre, ektefelle, søsken og barn, men som dem vi opplever å gjøre familie sammen med. En slik definisjon av familie vil lettere fange opp endringer i praksis, men viktigst: Det vil gi mange mennesker «[...]en fullverdig tilhørighetsfortelling og ikke en mangelfull familiehistorie» (Øfsti 2010:66).

1.7 Tidligere forskning innenfor området.

Denne studien befinner seg i skjæringspunktet mellom flere fagfelt. Den berører medievitenskap, sosiologi og familierapi. Det har fordret en gjennomgang av relevant forskning på både familie og sosiale medier. I dette kapittelet vil jeg kort gjøre rede for de bidragene som har vært av størst betydning for meg i arbeidet med denne studien.

Litteraturen på feltet om sosiale medier og blogging er mangfoldig. Rettberg har forsket på blogging og sosiale medier. Bjørkelo (2013) gjennomgår bloggingens historie fra den spede begynnelsen ved inngangen til 2000-tallet og Brake (2007) har undersøkt hvilket forhold forfattere av personlige blogger har til sitt publikum.

Hvordan nettverksteknologien endrer individets muligheter til å fremstille seg selv og skape troverdige representasjoner, er et tema Lüders (2007) har forsket på. Boken «Liker -Liker

ikke» av Bernard Enjolras et al. (2013) bygger på omfattende empiriske studier av bruken av sosiale medier i Norge. Spesielt interessant for denne studien er deres diskusjon av konsekvensene av sosiale medier: Hvorvidt mediene har bidratt til demokratisering eller fremvekst av nye eliter. Prøitz (2007) forener sosiale medier og familie i sin forskning på iscenesettelse av familien med utgangspunkt i vår nye praksis med mobilkamera.

Flere har skrevet masteroppgaver om blogger. De jeg har funnet mest relevante har vært Eides (2007) avhandling i Humanistisk Informatikk med tittelen «Maskeradeball eller maskefall? Om å regissere sin identitet med blogging og Facebook som scene». I oppgaven behandler hun temaet, konstruksjon av identitet i sosiale medier. Masteroppgaven: «Selvpresentasjon og rollespill i mammablogger» av Leknes (2012) har også vært relevant for min studie. Hun retter fokuset på mammabloggernes selvpresentasjon og eksponering av privatliv.

I både sosiologi og sosialantropologi er familie et sentralt tema som har vært forsket på av mange. Bidragene til Solheim (2007, 2012) har vært sentrale i forståelsen av familiens historiske utvikling. Ellingsæters (2004) forskning på tidskriser i familien og utøvelse av morskap har bidratt i utformingen av denne studien. Forsberg (2010) har forsket på idealene for middelklassens foreldreskap, mens Hennem (2006) har undersøkt hvordan kjønn blir relevant i omsorgen for barn. Conradi Andersens (2013) forskning har vært rettet mot stjernefamilien (ny-familien) og det å gjøre slektskap på tre ulike styringsnivå: Staten, ekspertene og borgerne.

Likestilling i et klasseperspektiv og moderne familieliv i middelklassen har utgjort Aarseth(2011, 2012) sitt forskningsfelt. Stefansen (2011) har også forsket på familie i et klasseperspektiv. Disse bidragene har vært av sentral betydning for min tolkning av materialet. Øfstis (2008, 2010) fokus på hvordan terapeutens personlige og til dels normative forestillinger om parforhold påvirker utøvelsen av terapi har også lagt grunnlag også for min forståelse av studiens relevans i det familieterapeutiske fagfeltet.

Dalbys (2012) masteroppgave i sosiologi og med tittelen: «Et ambivalent møte med morsidealer» har jeg også funnet relevant. I oppgaven behandler hun småbarnsmødres håndtering av nye normer og idealer i barneoppdragelsen. Andersens (2003) dr.polit.-avhandling: «Menn skaper rom for foreldreskap og familie», har også vært av betydning for denne studien idet også han problematiserer hvordan vi forstår og fortolker familie. I det familieterapeutiske fagfeltet er det imidlertid ingen som har forsket på familie med utgangspunkt i blogger.

1.8 Oppgavens oppbygging.

Jeg har valgt å dele denne oppgaven inn i elleve kapitler. I innledningen har det vært viktig for meg å argumentere for oppgavens relevans og legitimitet i det familierapeutiske fagfeltet. Jeg har også lagt frem oppgavens tema og problemstilling.

I neste kapittel vil jeg gjøre rede for mitt valg av teoretiske bidrag, samt presentere teorien jeg har valgt å benytte i drøftelsen. Kapitlet vil også inneholde den vitenskapsteoretiske plattformen oppgaven hviler på.

I kapittel tre vil jeg gjøre rede for mitt valg av diskursanalyse som metode. Jeg vil også kort presentere diskurspsykologien og den Foucaultinspirerte diskursanalysen som jeg har valgt som utgangspunkt. Deretter vil jeg beveger meg over til kapittel fire som omfatter en gjennomgang av de metodiske valgene jeg har gjort for å gjennomføre denne studien.

Kapittel fem vil omhandle de etiske refleksjonene studien har aktualisert, samt refleksivitetsaspektet.

Kapittel seks, syv og åtte vil utgjøre mine analysekapitler. Jeg vil her presentere og diskutere de tre diskursene som har materialisert seg i det empiriske materialet: Den biologiske, den relasjonelle og den økonomiske.

I kapittel ni vil jeg diskutere familiemodell og morskap på tvers av diskursene. I diskusjonen vil jeg benytte de teoretiske bidragene jeg presenterte i teorikapitlet. Oppgaven avsluttes med kapittel ti som inneholder tanker om videre forskning og noen avsluttende refleksjoner.

KAPITTEL 2. TEORI.

Jeg har valgt å dele min presentasjon av teori inn i to separate kapitler. Det første kapitlet (2.1) vil gi leseren innblikk i de teoretiske bidragene jeg har valgt for å belyse ulike aspekt ved analysen. I det andre kapitlet (2.2) vil jeg presentere den vitenskapsteoretiske plattformen studien er forankret i.

2.1 Teoretisk referanseramme.

2.1.1 Redegjørelse for valg av teoretiske bidrag.

I dette kapitlet vil jeg presentere de teoretiske bidragene som har bidratt til å forme denne studien. Det teoretiske blikket disse sosiologene eller filosofene har gitt meg har lagt grunnlaget for min utforming av problemstilling og for studien som helhet.

Perspektivet Goffman anlegger i: «The Presentation of Self in Everydaylife» fikk en renessanse ved utbredelsen av ulike sosiale medier som Facebook, blogger og Twitter på 2000- tallet. Teknologien gjorde det mulig å presentere oss for et langt større publikum enn tidligere. Det ble viktig å bygge nettverk og regisseringen av identitet ble sentral.

Bourdieu teorier og analyse av smaken som sosial distinksjon har også hatt en sentral betydning for mitt forskningsfokus. Bourdieu viser hvordan enkeltindividets estetiske preferanser er bestemt gjennom sosial plassering og hvordan kjennskap til kulturelle koder igjen er nært knyttet til makt. Dette perspektivet gav også mening og forståelse til aktiviteten i sosiale medier. Bourdieus teorier forklarer hvordan vi ut i fra vår livsstil og smak plasserer oss i det sosiale rommet og hvordan vi bevisst bruker slike faktorer for å fremstille oss selv for å oppnå tilhørighet og anerkjennelse av andre.

Foucaults teorier bidrar til å belyse hvordan naturaliserte sannheter og kategorier på familiefeltet er diskursive konstruksjoner. Hans vektlegging av språket og de diskursive kampene som kontinuerlig pågår gav et teoretisk rammeverk til å gripe den konflikten og ambivalensen informantene opplevde i sine prosjekt med å gjøre familie.

I sosiologien har det eksistert et skille mellom de teoretiske perspektivene som har lagt vekt på et subjektivistisk aktørperspektiv og de som har lagt vekt på et objektivistisk strukturperspektiv. Bourdieu regnes for å være blant dem som har maktet å overskride denne dualismen gjennom sitt habitusbegrep. Likevel regnes han for å legge mest vekt på de strukturelle faktorene. Foucault vektlegger også de strukturelle faktorenes betydning.

Goffmans teoretiske prosjekt går derimot ut på å fremme aktørperspektivet. Individene fremstilles som frie, handlende aktører som bevisst iscenesetter seg selv i ulike roller.

Ontologisk sett, har jeg derfor valgt tre ulike teoretiske bidrag som representerer hver sin motpol på aktør -strukturaksen og i forhold til hvor stort spillerom individene blir tildelt i sitt prosjekt med å konstruere seg selv, sin familie og sine ideal.

Det går også en viktig skillelinje i både familieterapien og sosiologien, mellom det moderne og det postmoderne. Goffman og Bourdieu befinner seg i det moderne paradigmet. Ved å innlemme Foucault og hans poststrukturalistiske perspektiv, vil også det postmoderne perspektivet være representert. I utviklingen av denne studien fant jeg det også fruktbart å innlemme Giddens og hans teorier om transformasjon i intimitet. Hans begrep om den rene relasjon beskriver intimiteten i den økonomiske diskursen. Videre i dette kapittelet vil jeg presentere teoriene til Bourdieu, Giddens, Goffman og Foucault og kort vise hvilken betydning disse teoriene har for temaet i denne studien. I tillegg til disse teoriene vil jeg komplimentere studien med begrep jeg henter hos Habermas samt en rekke norsk og internasjonal familieforskning.

2.1.2 Bourdieu.

Bourdieu (1930-2002) var en fransk sosiolog. Hans misjon har vært å avdekke sosiale stengsler for individenes frihet og selvutfoldelse. Bourdieu forener viktig innsikt fra de subjektivistiske (symbolsk interaksjonisme og rasjonell aktør teori) og objektivistiske tradisjonene (strukturalisme og funksjonalisme) gjennom sine begreper om sosialt rom, sosialt felt, kapital og habitus.

I Bourdieus univers betraktes samfunnet som et sosialt rom av hierarkiske strukturer. Vi mennesker kan innta ulike sosiale posisjoner i dette rommet avhengig av hvilken type og mengde kapital vi besitter. De ulike posisjonene står i gjensidige relasjoner til hverandre. Det som anses som attraktivt eller opphøyd er det ikke i seg selv, men i relasjon til det som ikke har slik verdi (Bourdieu 1995).

Kapital, betegner Bourdieu som knappe ressurser som er ulikt fordelt blant samfunnets medlemmer (Prieur og Sestoft 2006:87-98). Det gir derfor grunnlag for makt og innflytelse. Han hevder også at all sosial samhandling er en måte å tilegne seg mest mulig kapital. Dette kan fremstå som et veldig mekanisk og rasjonelt syn på menneskelig handling, men

kapitalbegrepet til Bourdieu rommer likevel mer enn kun det økonomiske. Det består også av kulturell og sosial kapital.

Kulturell kapital innebærer utdanning samt det å mestre den dominerende kulturelle koden i samfunnet. Den forutsetter derfor at det eksisterer en allment akseptert og høyverdig smak og livsstil. *Den sosiale kapitalen* gir tilgang til sosiale nettverk som familie, venner og bekjentskaper (Prieur og Sestoft 2006). Denne kapitalformen har en sentral posisjon i studier av sosiale medier. Blogger med mange lesere gir en stor kontakflate og dermed grunnlag for innflytelse og makt. Det legger også grunnlag for en markedsposisjon i forhold til profilering av produkter, samt innflytelse i andre medier. Sosial kapital skaper på denne måten en talestol til offentligheten og en mulighet for å påvirke dagsorden.

Det sosiale feltet er et begrep som betegner en sosial sfære innenfor det sosiale rommet. Bloggsfæren kan beskrives som et slikt felt. Bourdieu (1992) hevder at en posisjon i det sosiale feltet er avhengig av mengden aktørene besitter av den kapitalen som er spesifikk for dette feltet. I bloggsfæren kan antall lesere av bloggen utgjøre en slik feltspesifikk kapital. Det er også denne bestemte formen for kapital som definerer feltet og legger grunnlag for innflytelse. Posisjonen innenfor bloggfeltet er avhengig av tilgangen til den feltspesifikke kapitalen som eksempelvis lesere og priser kan anses å utgjøre. Ved å anerkjenne og tilstrebe denne kapitalen underlegger bloggerne seg den logikken som gjelder på feltet.

Begrepet *symbolsk makt* er også sentralt hos Bourdieu (1996). Dette begrepet vil bli viktig i denne oppgaven. Det rommer den makten dominerende grupper benytter for å klassifisere og definere verden på måter som naturaliserer privilegier og oppfatninger. Et sentralt poeng hos Bourdieu er at ulikhet tilsløres gjennom måter vi konstruerer og forstår verden. Kvinners tradisjonelle posisjon som omsorgsgivere i familien kan forstås på denne måten. Biologiske og essensialistiske klassifiseringer, forankrer kvinner til omsorgsposisjoner på bakgrunn av deres biologiske «natur» (Aakvaag 2008). Dette vil utgjøre et sentralt poeng i den biologiske diskursen jeg vil presenteres i analysekapittelet.

Bourdieu (1993, 1994:297-306) opererer også med et aktørbegrep som rommer både kreativitet og handlekraft. Han mener vi er sosialt konstruerte helt i vårt innerste.

Habitusbegrepet utgjør kjernen i hans handlingsteori og kan betegnes som den kroppsliggjorte, instinktive og ubeviste kunnskapen vi mennesker besitter. Habitus betraktes som kjernen i vår identitet. Den fungerer som et ankerfeste og som en miljømessig måte vi

møter og forstår verden. Den utgjør således en motvekt til det frie, reflekseive og nyttemaksimerende aktørbegrepet.

2.1.2 Giddens.

Giddens (1938-) er en britisk sosiolog. I likhet med Bourdieu ønsker Giddens å overskride kløften som har utviklet seg i sosiologien mellom de strukturorienterte og de individorienterte tradisjonene. Hans strukturasjonsteori er et forsøk på å forene det aktiviserende og det regulerende ved sosialt liv. Gjennom begrepet *praktisk bevissthet* forener Giddens handling og struktur. Begrepet rommer de tause og implisitte ferdighetene som åpner for at aktørene ikke er determinert av ytre strukturer selv om deres handlinger ikke er beviste og artikulerte (Aakvaag 2008). Det er Giddens teorier om transformasjonen av intimitet i det senmoderne jeg vil konsentrere meg om i denne studien. Jeg synes likevel det er viktig å ramme dette aspektet inn ved å presentere korte trekk ved hans samtidsdiagnose.

Giddens hevder det har skjedd en sosial revolusjon i overgangen til det senmoderne som kjennetegnes av individualisering og refleksivitet. Det innebærer at aktive beslutninger i større grad enn før preger sosiale aktiviteter. Den økte refleksiviteten drives frem av samfunnets økte dynamikk. Giddens hevder førmoderne samfunn primært var regulert gjennom tradisjoner. Industrisamfunnet erstatter disse med nye, men betegnes likevel som et tradisjonsstyrt samfunn (Aakvaag 2008).

Som følge av økt modernisering og globalisering avtar tradisjonenes evne til å regulere sosialt liv. I det senmoderne blir tradisjoner i økende grad problematisert og differensiert. De mister sin naturlige autoritet og blir i større grad erstattet av reflekseive valg og aktive beslutninger. Utviklingen av ekspertssystemer og intimitetens transformasjon er uttrykk for denne senmoderne refleksiviteten (Giddens 1996).

Utbredelsen av *ekspertsystemer* er uttrykk for vitenskapens erobringer av samfunnsområder og vårt økende behov for faglig og teknisk ekspertise. Psykologi er eksempler på et slikt ekspertsystem som produserer kunnskap om barnets behov og menneskers handlinger og relasjoner. Jeg vil berøre dette temaet mer inngående i analysen.

I følge Giddens (1994) har det skjedd en reorganisering i familien og parforholdet. Ekteskapet holdes ikke lenger sammen av en gjensidig avhengighet mellom partene og seksualiteten er ikke lenger underlagt parforholdet, men er i større grad knyttet til individenes subjektive identitet. Den funksjonsdelte kjernefamilien basert på monogami og den romantiske

kjærligheten, er erstattet av mer forhandlingsbaserte og demokratiske forhold med utgangspunkt i det Giddens (1994:63) betegnet som *den rene relasjon*. Dette rommer en intimitet som inngås uten hensyn til forpliktelser i forhold til tradisjon. Den hviler i partenes personlige preferanser og behov og opphører når disse ikke lenger innfris. Parforholdet er i større grad et spørsmål om valg, personlig innhold og mening. Relasjoner skapes gjennom partenes erfaringer og forhandlinger om innhold, i større grad enn gjennom en kjønnsbasert arbeidsdeling (Giddens 1994).

Jeg vil gjøre mer utførlig rede for de begrepene jeg henter fra Giddens i analysen og den påfølgende diskusjonen.

2.1.3 Goffman.

Goffman (1922-1982) var en canadisk sosiolog og regnes som representant for den symbolske interaksjonismen. De hevder mennesker ikke er styrt av ytre strukturer. Fokuset rettes mot hvordan vi som kreative aktører konstruerer en meningsfull sosial verden gjennom språklig og symbolsk samhandling. Samhandlingsordenen er grunnleggende i Goffmans teorier. Gjennom den viser han menneskets streben etter å fremstå som respektable og verdige individer samtidig som de forsøker og samarbeide om å bevare andres verdighet (Aakvaag 2008).

Goffman (1992) anlegger et dramaturgisk perspektiv på studiet av det sosiale. Han retter blikket mot hvordan vi fremstiller oss selv i samhandling med andre og hvordan vi styrer og kontrollerer de inntrykkene vi avgir. Det er den ikke-verbale og tilsynelatende utilsiktede og ubeviste kommunikasjonen, Goffman hovedsakelig interesserer seg for i boken: «The Presentation of Self in Everyday Life» fra 1959.

Goffman henter begreper fra teaterverdenen for å analysere det sosiale. Samfunnet betraktes som et virkelighetens teater der roller utgjør et av hans nøkkelbegreper for å gripe det sosiale. Hans forståelse avviker imidlertid sterkt fra strukturfunksjonalistene. Aktørene opptre og spiller roller for hverandre på en scene der målet er å gi et bestemt inntrykk til omgivelsene. Goffman (1992) hevder vi ikke internaliserer rollene, men har et bevisst, lekent og distansert forhold til dem. Vi utformer dem fritt og bruker dem til å fremstille et bestemt inntrykk av oss selv.

Goffman (1992) skiller mellom begrepene *frontstage* og *backstage*. *Frontstage* er scenen der forestillingen foregår. Her forsøker aktørene å fremstille seg selv på en bestemt måte. Målet er å iscenesette en ønsket personlig fasade i den settingen der samhandlingen foregår.

Implisitt i hans teori om rollebegrepet ligger en forståelse av at vi er mer enn rollen vi spiller og det vi velger å vise publikum. Det vi ikke ønsker å vise samt de forberedelser vi gjør før forestillingen utgjør *backstage*. Det er viktig i følge Goffman, å holde frontstage og backstage adskilt i tid og rom for ikke å svekke den forestillingen vi ønsker å presentere.

I Goffmans perspektiv kan bloggen betraktes som en selvpresentasjon. En scene der bloggeren spiller bestemte roller og bevisst forsøker å iscenesette seg selv på en verdig og respektabel måte. Bloggen vil utgjøre frontstage og gjennom den kan aktørene iscenesette et idealisert og ønsket bilde av seg selv og sin familie, gjennom velregisserte historier og øyeblikksbilder.

Livet off-line kan i Goffmans vokabular betraktes som backstage. Her kan erfaringene samles, opplevelsene fordøyes og refleksjonene gjøres. Det er også her blogginnleggene kan planlegges og forberedes.

I Goffmans perspektiv ville bloggeren relativt fritt kunne konstruere sin identitet på bloggen. Hun vil også fritt kunne velge hvilke aspekt hun ønsker publikum skal få innblikk i. Hun kan regissere det glansede øyeblikksbildet av lykke, frosset fast i tiden som en illustrasjon på det livet som leves.

I Bourdieus perspektiv ville ikke bloggeren ha mulighet til å konstruere seg fritt fordi ikke alle subjektposisjoner ville vært tilgjengelige for henne. Hennes habitus, formet av hennes posisjon i det sosiale rommet vil virke førende på de subjektposisjoner det er mulig for henne å innta.

2.1.4 Foucault.

Foucault (1926-1984) var en fransk filosof som regnes både som postmodernist og poststrukturalist. Jeg vil gjøre mer utførlig rede for poststrukturalismen i neste kapittel. Foucaults forfatterskap strekker seg over flere perioder og berører en rekke temaer. Jeg vil imidlertid ta utgangspunkt i hans teori om diskurser. Det er i boken: «Kunnskapens arkeologi» fra 1969 at Foucault lanserer diskursanalysen som en ny arbeidsmetode (Aakvaag 2008).

Foucault hevder en diskurs er en bestemt måte å snakke om spesifikke ting på innenfor et bestemt felt. Når Foucault bruker begrepet «snakke om», rommer det alle typer språklige og symbolske utsagn. Til grunn for enhver diskurs ligger et system av regler og koder. Disse kodene regulerer hva som kan sies, av hvem, på hvilken måte og i hvilke situasjoner. Det er

disse underliggende prinsippene som gir diskurser deres regelmessighet og gjør det mulig å skille en diskurs fra en annen. Formålet med diskursanalysen er å grave seg ned i de underliggende strukturene som regulerer diskursen (Jørgensen og Phillips 1999).

Språket står sentralt hos Foucault. Han bryter med den tradisjonelle forståelsen av språket som et middel til å speile virkeligheten på en objektiv måte. Foucault hevder virkeligheten blir skapt i språket og trer frem gjennom diskursene. Foucault erkjenner at det finnes en objektiv verden, men hevder vi ikke har tilgang til den før den ordnes og forstås gjennom diskursene.

Verden slik vi erkjenner den er derfor avhengig av diskursene vi har tilgjengelig. Her vil jeg gjøre leseren oppmerksom på at det foreligger uklarhet i teorien om Foucault. Jørgensen og Phillips (1999:22) hevder Foucault kun identifiserer ett vitenregime i hver historiske epoke. I en slik lesning av Foucault erkjennes virkeligheten gjennom den diskursive forståelsen som er tilgjengelig for oss innenfor den historiske epoken vi lever i. Foucault endrer sin forståelse av vitenregimer i senere deler av sitt forfatterskap. Her hevder han det foreligger flere parallelle vitenregimer og diskurser som kjemper om innflytelse for å definere «sannhet» (Schaanning 2000).² Diskursive kamper vil stå sentralt i min analyse. Jeg vil derfor ta utgangspunkt i den sistnevnte tolkningen av Foucault.

Diskurser produserer også subjekter. Foucault er kritisk til den moderne forestillingen om et spontant, refleksivt og autonomt subjekt. Foucault mener subjektene skapes i diskursene gjennom etablering av subjektposisjoner vi kan innta. Det er i kraft av disse posisjonene at identitet konstrueres. Dette vil også være et sentralt poeng i analysen. Å være mor og far er ikke noe subjektet selv former. Det er noe man blir gjennom å innta en bestemt subjektposisjon i kjernefamiliediskursen. Det er diskursene som produserer subjektene, ikke subjektene som produserer diskursene (Aakvaag 2008). Her oppstår det en konflikt med diskurspsykologien som hevder individene også bidrar i skapelsen og endringen av diskursene. Jeg vil i analysen vektlegge en diskurspsykologisk forståelse også på dette området.

Kollektive identiteter produseres også i diskursene. Fellesskap og tilhørighet oppstår ikke spontant med basis i naturgitte kategorier. Alle former for gruppedannelser og fellesskapsfølelse krever en symbolsk representasjon. Det er diskursene som skaper modeller for fellesskap som familie og som synliggjør at det finnes et «vi». Det er også diskursene som

² E. Schaanning redegjorde for denne distinksjonen via mailkorrespondanse.

fastlegger hvor disse grensene går og som angir hva som er normalt og unormalt akseptabelt og uakseptabelt (Aakvaag 2008). Det er dette aspektet analysen vil belyse.

Identiteter og sosiale relasjoner har for Foucault ingen biologisk eller naturlig essens. De må betraktes som et resultat av sosiale konstruksjoner og konvensjoner (Aakvaag 2008). Hva det innebærer å være mor, defineres av samfunnets diskurs om morskap. Sosiale kategorier og relasjoner som springer ut av diskursive konstruksjoner er derfor ikke uttrykk for naturlige essenser, men må betraktes som diskursive konstruksjoner.

2.1.5 Forsvar og kritikk.

Et ankepunkt mot bruken av Bourdieu, er at hans teorier er utarbeidet på bakgrunn av empiriske studier i Frankrike og Algerie. Dette er samfunn som er svært ulike de mer egalitære forholdene i Norge. Likevel vil hans begrep bidra til å belyse sentrale aspekt i denne studien. Bourdieu mener mennesket er sosialt konstituert helt i vårt innerste og vektlegger den kroppsliggjorte identiteten som han betegner som vår habitus. Dette perspektivet bidrar til å belyse det faktum at ikke alle subjektposisjoner er tilgjengelige for alle. Det belyser også det tradisjonelle morskapet som fremvises i denne studien til tross for normen om likestilling.

Bourdieu kritiseres for å legge mest vekt på tradisjon, kontinuitet og reproduksjon fremfor endring, brudd og bevist handling. Til tross for hans overskridelse av objekt-subjekt dimensjonen, vektlegger han de strukturelle faktorene. Hans teorier ansees derfor som mangelfulle i forhold til å forklare den økte individualiseringen og refleksiviteten som også finner sted i det senmoderne.

Når studien komplimenteres med teoretikere som Goffman og Giddens blir aktørperspektivet vektlagt og ivaretatt. Giddens (1994, 1996) modernitetsteori og hans teori om transformasjonen i intimitet forklarer den endring og differensiering som trer frem i det empiriske materialet.

Konteksten i en diskursanalyse er sentral. I denne studien utgjør bloggen konteksten for de språklige handlingene som analyseres. Goffmans teorier ivaretar et nyttig perspektiv og begrepsapparat for å belyse dette aspektet. Innvendingen mot hans teori hviler i hovedsak i neglisjeringen av strukturelle faktorerens påvirkning på våre muligheter til å konstruere oss selv.

Giddens teorier anklages ofte for å skape overdrevne forestillinger om individets handlingsfrihet og for å neglisjere betydningen av kroppsliggjorte strukturer og emosjoner

(Aarseth 2009). Når Giddens komplimenteres med Bourdieu, utfyller de hverandre på en fruktbar måte.

Hele denne studien hviler i Foucaults poststrukturalistiske perspektiv og begrepsapparat. Avslutningsvis vil jeg kort tilføye den kritikk som ofte reises mot Foucault. Epistemologisk kritiseres Foucault for en diskursrelativisme der all sannhet er relativ og forankret i diskurser. På denne måten mister sannhet sin betydning som gyldighet, uavhengig av diskurser. Kritikere hevder sannhet må forankres i en uavhengig objektiv verden for at vitenskapelig kunnskapsproduksjon skal gi mening (Aakvaag 2008). Denne kritikken markerer det epistemologiske skillet mellom poststrukturalismen og modernismen. Denne oppgaven hviler i en poststrukturalistisk epistemologi. Dette bringer meg over til neste kapittel der jeg mer utførlig vil gjøre rede for de kunnskapsteoretiske implikasjonene dette medfører.

2.2 Metodologi og vitenskapsteori.

Ut i fra en posisjonering i forhold til grunnleggende ontologiske og epistemologiske spørsmål utledes klare vitenskapsteoretiske posisjoner (Essmark 2005). Sosialkonstruksjonismen og poststrukturalismen kan regnes som slike vitenskapsfilosofiske retninger.

Sosialkonstruksjonismens sentrale premisser har røtter i poststrukturalismen (Jørgensen og Phillips 1999:15). Det hersker uenighet i litteraturen om forholdet mellom disse kunnskapsteoretiske retningene. Jeg velger derfor å ta utgangspunkt i fremstillingen til Jørgensen og Phillips (1999). De presenterer sosialkonstruksjonismen som en bredere kategori som poststrukturalismen er en del av (:15). Jeg har valgt diskurspsykologi og en Foucaultinspirert diskursanalyse om analysemetoder i denne studien. De har begge røtter i poststrukturalistisk språk teori (Willig 2008).

Jeg vil derfor gjøre rede for hovedtrekkene i poststrukturalismen og den poststrukturalistiske språk teorien og vise hvilken betydning denne forankringen har for denne studien.

2.2.1 Poststrukturalismen.

Poststrukturalismen oppstod som en filosofisk retning i Frankrike på 1960- tallet. Den kritiserte strukturalismen og stod i sterk opposisjon til eksistensialismen (Schaanning 1993). I dette kapitlet vil jeg gi leseren innblikk i grunntankene i det poststrukturalistiske perspektivet. Med basis i problemstillingen har jeg valgt å ta utgangspunkt i bidragene til Søndergaard (2000), samt Jørgensen og Phillips (1999). Jeg vil også gjøre rede for hva det innebærer for min studie at den hviler i en poststrukturalistisk vitenskapsfilosofi.

Det poststrukturalistiske perspektivet avviser muligheten for å oppnå sannhet om et fenomenes vesen slik teoretikere innenfor det modernistiske paradigmet tilstreber (Søndergaard 2000).

I dette perspektivet er ikke mening stabil i seg selv og kan heller ikke referere til noe som er endelig og stabilt. Mening vil alltid være ledd i en kjede av referanser som eksisterer i forhold til andre betydninger (:63). «Kvinne» vil på den måten ha sin betydning i forhold til «mann» og «ny-familie» i forhold til «kjernefamilie». Disse kategoriene er ikke objektive speilinger av virkeligheten. De må heller betraktes som konstruksjoner som bringer orden i vår forståelse av virkeligheten. Kategoriene oppnår sin eksistens og blir reproduisert gjennom vår gjentagende bruk eller «siteringer» av dem (Butler 1999).

Poststrukturalismen kritiserer modernismen for å være diskursive redskap som legitimerer normative aspekt. I modernismen oppfattes fenomener å ha et iboende vesen som ligger til grunn for deres form eller uttrykk (Søndergaard 2000). Dette vil utgjøre et sentralt aspekt i analysen. I den biologiske diskursen vil det fremgå at kvinner fra naturens side skrives frem som mer egnet for omsorg enn menn. Dette kan legitimere mødres rett eller plikt til fødselspermisjon. Det kan også legitimere at det er kvinnen som bør redusere sin stilling når familien opplever tidspress i hverdagen. Slike essensialistiske teorier kan legitimere handlingsrom for noen grupper, mens det reduserer handlingsrommet for andre. Denne legitimeringen henter sitt grunnlag i både biologi og kultur. Det sentrale er at den tar utgangspunkt i påstander om noe som er universelt for alle i en bestemt gruppe (Søndergaard 2000).

Dersom denne studien hadde tatt utgangspunkt i et modernistisk paradigme, vil jeg søkt en dypere sannhet om familien. For å understreke at studien hviler i en poststrukturalistisk filosofi, benytter jeg begrepet «iscenesette» fremfor verbet «er» i problemstillingen. Hvordan familie er, ville fremmet en forståelse av familie som en enhet med en iboende kjerne som det var mitt mål å avdekke. Jeg ønsker derimot å undersøke hvordan temaet kan forstås gjennom ulike diskursive konstruksjoner.

2.2.1.1. Poststrukturalistisk språkteori.

Språket står sentralt i poststrukturalismen og i denne studien. Jeg vil derfor utdype dette aspektet nærmere. I likhet med Foucault sitt perspektiv, erkjennes virkeligheten gjennom språket som er strukturert i diskurser. Den fysiske virkeligheten finnes, men får mening gjennom diskursene vi har tilgang til (Jørgensen og Phillips 1999:17-21).

Dette innebærer at om vi betrakter en gruppe fysiske individer som deler et felles bosted, vil måten vi forstår deres relasjon og handling skapes i språket. Denne konstellasjonen av mennesker har ingen entydig mening. Vi kan forstå dem som et bofellesskap, et arbeidsfellesskap, en kjernefamilie eller en ny-familie. Ved å betegne dem på ulike måter skaper vi mening og forståelse for deres identitet, relasjon og handlingsrom. Våre forståelser er basert på diskurser vi har tilgang til i språket. De vil igjen være betinget av i den historiske og kulturelle konteksten vi befinner oss.

Med den språklige vendingen i filosofien ansees språket å konstruere den sosiale verden (Kvale og Brinkmann 2009 og Neumann 2001). Det gjelder også for sosiale identiteter og relasjoner. Det er i språket vi skaper og konstruerer vår forståelse for hva det innebærer å gjøre familie, samt være en god mor. Dette er ikke objektivt gitt, men blir skapt gjennom språklige forhandlinger og diskursive kamper. Det er denne språklige konstruksjonen av hva det innebærer å gjøre familie jeg vil rette blikket mot i denne undersøkelsen.

Endring vil også være et sentralt aspekt i studiet av familien. Butler (1999) hevder diskurser reproduseres og videreføres ved at de siteres og gjensiteres av oss i språket. Hun hevder også at kimen til endring hviler i denne siteringen fordi det ikke vil være eksakt det samme innholdet som repeteres hver gang. Jørgensen og Phillips (1999) hevder den sosiale virkeligheten endres eller reproduseres gjennom diskursive kamper. Det er disse kampene jeg vil forsøke å gripe i analysen av det empiriske materialet.

2.2.1.2. En poststrukturalistisk forståelse av familie.

I det modernistiske paradigmet utgjør familie en enhet eller institusjon i samfunnet med en fast kjerne som hovedsakelig er basert på biologisk slektskap. Familie defineres som noe man «er» og idealet som fremmes er den funksjonsdelte kjernefamilien (Smart 1999).

Morgan (1996) tar avstand fra en slik forståelse og definisjon. Han mener den rommer en rekke normative forutsetninger som heteroseksualitet, ekteskap, monogami og biologiske bånd. En slik definisjon vil implisere at der finnes en naturlig og universell enhet som utgjør familie. Morgan hevder at det er for store variasjoner i måter å være familie til å benytte et slikt begrep. Han hevder familie har blitt en for ladet betegnelse til å kunne omtales nøytralt (Smart 1999).

Morgan foreslår heller å bruke begrepet familiepraksiser og definere familie som noe vi «gjør» fremfor noe vi «er». I stedet for å rette blikket mot kategoriseringer ønsker han å

fokusere på hvordan mennesker aktivt definerer og skaper sin familie. I det modernistiske perspektivet hadde teorier om endring i familien ofte en normativ undertekst siden de tok utgangspunkt i en implisitt idealforestilling om familien. Når familie betraktes som praksis isteden for en institusjon, vil endring i familiepraksiser ikke nødvendigvis utgjøre en trussel mot den homogene enheten vi omtaler som «familie». Endring kan heller anses som variasjoner i ulike praksiser som vil ha ulik betydning i forhold til feltet (Morgan 1996). Jeg vil vende tilbake til dette aspektet i den avsluttende diskusjonen. I neste kapittel vil jeg imidlertid vende blikket mot diskursanalysen.

KAPITTEL 3. DISKURSANALYSE.

3.1 Valget av diskursanalyse.

Jeg har valgt diskursanalyse som analysemetode i denne undersøkelsen. Det var ikke et opplagt valg. Grounded Theory ble også vurdert. Begge metodene hviler i en sosialkonstruksjonistisk metodologi som harmonerer med den forståelsen av virkeligheten som ligger til grunn for problemstillingen, samt min egen epistemologiske erkjennelse (Willig 2008). Valget falt likevel på diskursanalyse fordi denne metoden vektlegger hvordan vi gjennom språket kan forstå sammenhengen mellom individ og kultur. Det er i dette skjæringspunktet denne studien befinner seg.

Et annet skjæringspunkt var også viktig for mitt valg: Diskursanalyse er en fruktbar metode å benytte når ulike fagfelt møtes, fordi de representerer ulike diskurser eller måter å forstå verden. Mitt prosjekt befinner seg også i dette brytningspunktet: mellom sosiologien og den systemiske familierapien.

3.2 Diskursanalyse.

Diskursanalyse er et paraplybegrep som omfatter mange ulike metodiske tilnæringer. Den ansees både som teori og metode (Hitching, Nilsen og Veum 2011). Det innebærer at vi må akseptere bestemte grunnleggende filosofiske premisser for å benytte metoden (Jørgensen og Phillips 1999). Disse premissene har jeg redegjort for i kapittel 2.2 om poststrukturalismen.

Det finnes også mange måter å forstå og definere «diskurs». Jørgensen og Phillips (1999:9) hevder i likhet med Foucault, at en diskurs er en bestemt måte å snakke om og forstå verden. Denne definisjonen er svært vid. Neumann (2001:18) tilbyr en definisjon som også rommer det materialiserte aspektet og som konkretiserer mer spesifikt hva en diskurs innebærer:

En diskurs er et system for frembringelse av et sett utsagn og praksiser som ved å innskrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale er virkelighetskonstituerende for sine bærere og har en viss grad av regularitet i et sett sosiale relasjoner.

Vi har ikke mulighet til å nå virkeligheten utenom diskursene. Derfor vil diskursene utgjøre utgangspunktet for analysen. En diskursanalyse søker mønster i det som blir sies samt hvilke sosiale konsekvenser ulike diskursive fremstillinger av virkeligheten får (Jørgensen og Phillips 1999). Det er også et poeng i diskursanalysen å studere handlingsbetingelsene diskursene skaper samt hvordan ulike utsagn aktiverer og legitimerer sosial praksis (Neumann 2001).

Diskursanalyse verdsetter en kombinasjon av elementer fra flere diskursanalytiske metoder. Ved å benytte flere perspektiv, kan vi oppnå ulike former for innsikt og en bredere forståelse (Jørgensen og Phillips 1999). Jeg har derfor valgt å ta utgangspunkt i diskurspsykologien slik den presenteres i boken til Jørgensen og Phillips (1999). Jeg ønsker samtidig å supplere med en Foucaultinspirert diskursanalyse som presenteres av Willig (2008). I analysen vil jeg også dra veksel på enkelte begrep fra de andre diskursanalytiske metodene. Videre i kapittelet vil jeg vil gjøre rede for mitt valg av disse metodene for å belyse min problemstilling.

3.2.1 Diskurspsykologi.

De ulike diskursanalytiske metodene er forankret i det samme sosialkonstruksjonistiske og poststrukturalistiske teorigrunnlaget. Det er likevel ulike aspekt som skiller dem og gir dem forskjellige egenskaper. Diskurspsykologi ble utviklet innenfor sosialpsykologien som kritikk av kognitivismen (Edwards og Potter 1992).

Diskurspsykologi betrakter påstander om psykologiske tilstander som sosiale aktiviteter ikke dype essenser bak ordene (Wittgenstein 1953 i Jørgensen og Phillips 1999:105). Formålet med diskurspsykologi er å undersøke hvordan mennesker strategisk bruker diskurser til å fremstille seg selv og verden på bestemte måter i en sosial interaksjon, samt konsekvensene dette skaper (:106).

Vektleggingen av praksis og det analytiske fokuset på den konkrete sosiale interaksjonen var viktig for mitt valg. Diskurspsykologi hevder diskursene skapes og endres i hverdagens diskursive praksis og egner seg derfor for analyser av folks skriftspråk (Jørgensen og Phillips 1999). Metoden neglisjerer ikke den samfunnsmessige struktureringen av diskursene, men er likevel mer interessert i folks aktive og kreative bruk av diskursene. Denne studien vil rette blikket mot det skriftlige materialet som publiseres på bloggene. Dette er ofte hverdagslige fortellinger om livet i familien. Det har derfor vært viktig at metoden må favne dette elementet.

Et annet aspekt som var viktig for mitt valg av diskurspsykologi var synet på subjektet og subjektets handlingsfrihet i diskursene. Subjektet anses som skapt i diskursene og ifølge Foucault er subjektet determinert av strukturene. Et slikt syn blir lite dynamisk for å favne det aktive og kreative som også utspiller seg blant aktørene i bloggfeltet. Diskursene anses som rammer som begrenser subjekts handlinger og deres muligheter for nyskapelse. Men diskurspsykologien forfekter at mennesker også bruker diskursene som ressurser.

Diskurspsykologien åpner for en dynamikk der subjektene er begrenset av diskursene, men

gjennom sin bruk av språket spiller de samtidig en aktiv rolle i reproduksjon og endring av diskursene. På den måten bidrar subjektene til sosial og kulturell forandring (Jørgensen og Phillips 1999).

3.2.2 En Foucaultinspirert diskursanalyse.

Willig (2008) hevder at en Foucaultinspirert diskursanalyse er opptatt av språkets rolle i konstruksjon av sosialt og psykologisk liv. Denne metoden vektlegger hvordan diskurser muliggjør, men også begrenser hva som kan sies av hvem, hvor og når. Metoden er opptatt av hvilke diskursive ressurser som er tilgjengelig innen en kultur og hvilken betydning dette har for de som befinner seg i denne kulturen.

Diskurser anses som et sett av utsagn som konstruerer objektet som studeres på en bestemt måte. Diskursene konstruerer også subjekter gjennom å skape bestemte subjektposisjoner. Dette er posisjoner innen strukturene med tilhørende rettigheter og pikter som gjøres tilgjengelige for dem som benytter dette repertoaret. Disse posisjonene innebærer visse måter å se og være i verden (Willig 2008). De skiller seg fra rollebegrepet fordi de er lokalisert i diskursene. Jeg opplever dem også som mer fragmenterte og spesifikke. I analysen trer det frem tre ulike diskurser om morskap som angir tre ulike subjektposisjoner der rollebegrepet kun ville favnet en morsrolle. Subjektposisjoner angir en posisjon informantene kan snakke og handle ut i fra.

Denne metoden komplimenterer også studien ved å inkludere forholdet mellom diskurser og menneskers tanker og følelser. De ulike subjektposisjonene forteller også hva som kan tenkes, føles og erfares. Det innebærer at repertoaret av tanker og følelser subjektet kan uttrykke i subjektposisjonen som mor innenfor en biologisk diskurs er vesensforskjellig fra det som kan uttrykkes i en økonomisk diskurs.

Den Foucaultinspirerte diskursanalysen inkluderer også diskursenes betydning for legitimering av maktforhold (Willig 2008). Diskurser gjør tilgjengelig bestemte måter å se verden. Dette aspektet er også sentralt i utøvelse av makt. Dominante diskurser anerkjenner den konstruksjonen av virkeligheten som legitimerer eksisterende maktforhold. Dette aspektet vil bli viktig i analysen. Det vil fremgå at noen diskurser er så innarbeidet i vår praksis at de har blitt naturaliserte selvfølgeligheter vi ikke stiller spørsmål ved. I neste kapittel vil jeg bevege meg over til de metodiske valgene jeg har foretatt.

KAPITTEL 4. FORSKNINGSDSIGN.

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for hvilke valg jeg har tatt for å svare på spørsmålet jeg løftet frem i problemstillingen om hvordan familie iscenesettes i sosiale medier? Jeg har gjort rede for mitt valg av diskursanalyse som metode. Diskursanalyse er ikke kun en analysemetode. Den utgjør også en vitenskapelig grunnholdning som legger føringer på både teori og utforming av forskningsdesign (Neumann 2001).

4.1 En kvalitativ studie med tekstanalyse og intervju.

I denne studien søker jeg innsikt og forståelse for hva det innebærer å gjøre familie i dag. Jeg har valgt de som blogger om temaet som nedslagsfelt for prosjektet. Det er gjennom deres forståelse og konstruksjoner jeg søker min innsikt og foretar mine analyser og tolkninger. En kvalitativ studie vil være mest egnet til å fange dette aspektet. Formålet med undersøkelsen er å gå i dybden av problematikken. Mine funn vil ikke ha som mål å forklare. De evner heller ikke automatisk å la seg generalisere til større utvalg eller si noe om en statistisk sannsynlighet i en populasjon. Målet med denne studien vil være å oppnå innsikt og forståelse. For å gripe dette har jeg valgt å kombinere tekstanalyse i form av utskrifter av bloggene med semistrukturerte intervjuer av noen(en) av bloggerne.

Jeg ønsker å undersøke hvilke diskurser som snakkes frem av bloggere om det å gjøre familie og hvilke idealer og normer som foreligger på dette område. I et poststrukturalistisk perspektiv blir det vesentlig også å belyse den implisitte motpolen til det som snakkes frem som ideal, det som marginaliseres og ikke løftes frem. Mitt utgangspunkt var at intervjuene skulle bidra til å komplimentere informasjonsgrunnet som bloggene ville gi meg. Jeg hadde også en idé om at intervjuene ville gjøre det mulig å utdype og nyansere det skriftlige materiale, samt oppfordre til fortellinger og eksempler som kunne fange språket i bruk.

Dette er et viktig aspekt i en diskursanalyse der forskeren søker å identifisere diskursene informanten trekker på. Jeg la derfor vekt på å spørre etter eksempler og historier som kunne illustrere temaene informanten berørte. Dette kommer frem i intervjuguiden og var et trekk jeg fant nyttig. En løsere struktur på intervjuet virket også utdypende for problemstillingen slik at jeg lettere kunne gripe de diskursene som ble snakket frem. Det er også en fordel at informanten ikke tvinges inn i en bestemt måte å tenke på, men har anledning til å uttrykke og utdype sine meninger og fortellinger langt friere (Halvorsen 2008). Ulempen er at bearbeidelsen av datamaterialet blir mer problematisk og tidkrevende. Dette underbygges av

Halvorsen (2008). Jeg valgte kun å foreta ett intervju, derfor utgjorde ikke dette noe tungtveiende argument i denne studien.

Årsaken til dette var dels fordi det var vanskelig å rekruttere bloggere med mange lesere til intervju. En annen tungtveiende årsak var oppdagelsen av at bloggtekstene i seg selv utgjorde de fortellingene jeg hadde vært på leting etter. Diskursene materialiserte seg i fortellingene om hverdagens familieliv og i det dagligdage språket som føres. Samlet utgjorde disse tekstene et så rikt, komplekst og svært omfattende materiale at jeg ikke hadde anledning til å gjøre begge deler. Jeg sløyfet flere intervju og innlemmet heller to ekstra bloggere i mitt utvalg.

Bloggtekstene er fremkommet uten min tilstedeværelse. De kan derfor sies å utgjøre det Jørgensen og Phillips (1999:127) betegner som et «naturlig materiale». Fordelen med disse tekstene er at jeg ikke har påvirket dem. Det gjør dem ikke sannere eller mer autentisk, men det vil kunne fremme en større bredde og variasjon i analysen enn materiale jeg ville skapt sammen med informantene ved intervju. Dette illustreres gjennom den forståelse av det å gjøre familie som lå til grunn for intervjuguiden jeg utarbeidet. Denne virket igjen førende på temaene informanten berørte i samtalen med meg. Bloggtekstene gav meg et annet og videre fokus enn det jeg selv vektla. Temaer jeg oppfattet som sentrale, for eksempel parforholdet, ble nesten ikke omtalt i bloggtekstene, mens andre emner ble jeg først oppmerksom på ved lesning av disse tekstene.

4.2 Utvalgets størrelse.

«Hvor mye datamateriale man trenger avgjøres i stor grad av forskningsspørsmålet, prosjektets størrelse og prosjektets overordnede mål» (Hitching, Nilsen og Veum 2011). Mitt forskningsspørsmål fordrer en kartlegging av diskursene som skrives frem om det å gjøre familie. Jeg ønsket i starten av prosjektet å ha et utvalg på tre bloggere siden intensjonen var både intervju og tekstanalyse. Et utvalg på fem informanter ble fremhevet som optimalt innenfor rammene av et mastergradsprosjekt dersom man kun utførte intervju. Undersøkelser av andre masteroppgaver underbygget dette. Widerberg (2001) hevder at jo mer empiri vi samler inn, dess større variasjon og kompleksitet vil vi finne i det empiriske utvalget. Det er denne kompleksiteten i datamaterialet vi tilstreber som forskere.

Diskurspsykologien er derimot opptatt av språk i bruk, ikke individet i seg selv. Retoriske mønster kan skapes og vedlikeholdes også av få mennesker. «Flere interview kan somme tider skape mere arbejde uden at berige analysen», hevder Jørgensen og Phillips (1999:127). Etter

en avveieelse i forhold til disse argumentene, det store tekstmaterialet bloggene utgjorde og i forhold til det nye forskningsdesignet, landet jeg derfor på et utvalg på fem blogger.

4.3 Utvalg og utvalgskriterier.

De som blogger om det å gjøre familie, utgjør målgruppen i denne studien. De karakteriseres ofte som mamma- eller familiebloggere. For å belyse problemstillingen, foretok jeg et strategisk utvalg fra denne målgruppen. Det innebar at jeg valgte informantene på bakgrunn av egenskaper som hadde strategisk betydning for det jeg ønsket å undersøke (Thagaard 2009). Jeg ønsket informanter som kunne gi en bred dekning av temaet og som hadde et stort antall lesere. Bred dekning definerte jeg som bloggere som skrev om flere temaer som hadde relevans til det å gjøre familie, og ikke kun dekker foreldre- barn relasjonen.

Blogger med mange lesere har, som jeg har nevnt tidligere i oppgaven større påvirkningskraft i forhold til meningsdannelse innenfor feltet enn de med færre lesere. Jeg tenker også at de er viktige premissleverandører av idealer og normer. Det faktum at de har mange lesere kan også tolkes som et uttrykk for at de formidler meninger og holdninger som deles av flere. Det er diskursene denne majoriteten snakker frem som vil være mitt hovedfokus i denne studien.

For å fange dette var jeg avhengig av å finne informanter som oppfylte disse kriteriene.

«Bloggsfæren» kan fortone seg stor og uoversiktlig, men det foreligger kartlegginger som forteller hvilke blogger som har flest lesere. Bloggurat.no gav meg en slik oversikt. De store bloggplattformene, www.blogg.no og www.blogger.com leverer også slike fortegnelser. Disse listene gav meg en pekepinn over blogger som kunne være aktuelle. Det er likevel ikke alle familieblogger som tilhører noen plattform. Noen av disse fanget jeg opp gjennom henvisning og anbefaling fra andre bloggere. Det finnes også en årlig Mammablogg Awards som utdeles av Foreldremanualen.no. Deres prisutdelinger og lister over blogger gav meg også en ide om hvilke bloggere som kunne vært aktuelle å kartlegge.

Etter hvert som jeg beveget meg inn i feltet, ble også andre utvalgskriterier viktige. Det kan oppleves som en belastning for informanter å delta i en diskursiv undersøkelse (Widerberg 2001). Fremstillingen av deres tekster og utsagn vil bære et tydelig preg av mine tolkninger. Det kan føles som en byrde for enkelte. Det var derfor viktig for meg å unngå informanter med sårbarhetsfaktorer som svært ung alder (under 20 år) og alvorlig syke barn. Jeg ønsket ikke å risikere at studien skulle bidra til en ekstra belastning i deres liv. Det medførte at jeg utelukket flere av disse (topp) bloggerene fra mitt utvalg. Noen bloggere måtte jeg også utelukke på grunn av geografisk avstand. Tanken var i utgangspunktet å intervjuje samtlige

bloggere. Men de tidsmessige og økonomiske rammene for denne studien gav ikke rom for lange reiser. Bloggerne måtte derfor ha bosted på Sør- Østlandet. Blogger, der profilering av produkter hadde en sentral plass, ble også valgt bort.

Jeg landet på et utvalg av syv blogger som alle oppfylte mine krav. Disse bloggene leste jeg en periode på tre uker for å bli mer kjent med feltet. Av disse syv foretok jeg et utvalg på tre som utmerket seg med sin brede dekning av temaet samtidig som jeg ante de utfylte hverandre i forhold til ulike diskurser de snakket frem. I deres tekster gjenkjente jeg også interessante diskusjoner fra litteraturen på feltet. De siste to bloggene valgte jeg fordi de fremstod som representative for bloggfeltet og fordi de komplimenterte utvalget jeg hadde foretatt.

4.4 Alt går sjelden etter planen. Om den vanskelige rekrutteringen.

Etter hvert som jeg startet søket etter informanter ble jeg klar over hvor vanskelig det var å rekruttere de aktuelle bloggerne for intervju. Det var også en svært tidkrevende prosess. Jeg sendte ut forespørsler om deltakelse i forskningsprosjektet via mailadressene de oppgav på bloggene sine. Etter utsendelse var jeg avhengig av å vente på svar. Jeg sendte forespørsler i flere omganger (til ulike bloggere), men rekrutteringen var vanskelig. Tre bloggere pekte seg tidlig ut som interessante for denne studien. Når det kun var en av dem som hadde anledning til å stille opp på intervju stod jeg overfor et dilemma: Jeg kunne beholde det opprinnelige forskningsdesignet med både analyse av bloggmateriale og intervju eller jeg kunne endre design. Jeg valgte å endre forskningsdesign fremfor å oppgi bloggerene jeg ønsket som informanter (som oppfylte kriteriet om mange lesere). Jeg sendte endringsmelding til NSD om å benytte noen blogger uten å intervju bloggerne, samt komplimentere studien med andre bloggere der jeg både foretok intervju og benyttet blogg materialet. Jeg fikk dette godkjent fra NSD i november.

4.5 Analyse.

I starten av prosjektet hadde jeg tenkt å følge bloggene i et bestemt tidsrom. Det endret seg når jeg beveget meg inn i dette landskapet og oppdaget arkivene som rommer alt av innlegg skrevet om ulike emner. Jeg fant det derfor mer fruktbart å velge tekst fra aktuelle poster i arkivene. Temaene jeg fant relevante for problemstillingen var: «Hverdagsliv», «Familieliv», «Mammaliv», «Likestilling» og «Høytid». Jeg samlet alt bloggerne hadde skrevet om disse temaene. Til slutt satt jeg med et tekstmateriale på rundt trehundre sider klar til analyse.

Analysen utgjorde den mest interessante og lærerike delen av denne prosessen. Jeg startet med en lesning av materialet hvor jeg samtidig foretok de første sorteringene av emner som

ble berørt og tanker jeg gjorde meg om det jeg leste. Disse spede refleksjonene utgjorde svært verdifulle betraktninger for meg senere i analyseprosessen. Forståelse av teksten er ikke kun avhengig av leseren. Den påvirkes av en leser som er i kontinuerlig endring. Min forståelse av teksten ble farget av min lesning og gjenlesning av hele materialet. Derfor ble de så verdifulle for meg disse første møtene.

«Systematikk og innlevelse», heter metodeboken til Thagaard (2009) og det er nettopp slik jeg har opplevd denne analyseprosessen. Jeg har sortert og kodet materialet i flere omganger og på flere ulike måter på leting etter diskursive konstruksjoner. Hver av bloggerne fikk også tildelt ulike fargekoder for at jeg ikke skulle miste oversikt over hvilken tekst som tilhørte hvilken blogger. Prosessen delte jeg videre inn i flere sekvenser etter mønster av Willig (2008).

Først forsøkte jeg å gripe de ulike måtene familie ble konstruert i teksten. Jeg sammenfattet tekst der familie ble omtalt direkte og indirekte. Slik fant jeg ulike måter familie ble skrevet frem: som en enhet, noe vi er, noe vi kan ha et eierskap til, noe vi bør investere tid i osv. Når jeg sammenfattet dette materialet kunne jeg identifisere ulike måter familie ble konstruert i videre diskurser. Den økonomiske diskursen synliggjorde seg på denne måten, gjennom bruddstykker av betydning som var lenket til overordnede perspektiv og tankesett.

Neste skritt i analysen innebar å forsøke å gripe hva informantene oppnådde ved å konstruere familie på denne måten. Hvilke funksjoner den diskursive konstruksjonen hadde i den spesifikke konteksten.

De ulike diskursene skaper også bestemte subjektposisjoner som det var nyttig å kartlegge. Subjektposisjonene la føringer på aktørenes handlinger. Noen handlinger kunne fremstå som legitime i den enkelte diskurs, mens andre fremsto som utenkelige. Det var også nyttig for meg å fokusere på hva som kunne tenkes, føles og erfares i de ulike subjektposisjonene. Det var for eksempel et ulikt bilde av morskap som kunne skrives frem i likestillingsdiskursen, kontra den biologiske diskursen.

For å gripe dette trådte jeg inn i teksten. Jeg levde meg inn i det som stod skrevet og kjente på følelsene dette skapte i meg. Jeg gjorde ikke dette for å nå frem til dypere innsikt, men for å kunne gripe diskursene, krisepunktene og de diskursive kampene informantene opplevde. Det var også nyttig for å kunne forstå dynamikken i informantenes skiftninger mellom ulike

diskurser og subjektposisjoner. For meg var dette lettere å gripe ved å leve meg inn i språket og de spesifikke ordene informantene benyttet.

Dette aspektet gav meg også erkjennelse av målet med diskurspsykologien. Ved å gå detaljert inn i materialet på individnivå, gjennom analyse av spesifikke ord og setninger, åpenbarte det seg sammenhenger til bredere samfunnsmessige strukturer og prosesser. Jeg vekslet mellom å leve meg inn i teksten og «tre ut» for å systematisere meningen jeg hadde analysert og tolket frem. Mitt fokus var ikke rettet mot hva informantene egentlig mente eller hvorvidt det de skrev var i overensstemmelse med praksis. Jeg forsøkte å gripe det meningsbærende filteret eller linsene de så virkeligheten gjennom og som materialiserte seg i språket.

4.6 Undersøkelsens validitet og troverdighet.

I et diskursanalytisk perspektiv foreligger det ingen ide om å trenge inn i en upåvirket sannhet eller avdekke hvordan virkeligheten egentlig er. Utgangspunktet er at virkeligheten ikke kan nås uten diskursene som hviler i språket (Jørgensen og Phillips 1999). All analyse av kommunikative fenomen vil derfor innebære at materialet må tolkes, forklares og forstås. Forskerens tolkninger utgjør derfor selve datagrunnlaget i forskningen.

Funnene jeg har frembrakt må derfor betraktes som resultat av denne fortolkningsprosessen. De utgjør derfor ikke sikker kunnskap i positivistisk forstand, men må heller betraktes som kvalifiserte antagelser om det som undersøkes, hevder Hitching, Nilsen og Veum (2011).

Diskursanalytikere bør likevel strebe etter å oppnå valide analyser. Validitet handler om gyldigheten til de tolkningene forskeren kommer frem til (Thagaard 2009). Dette kan oppnås ved at forskeren gjør sine analyseprosedyrer mest mulig eksplisitt. Som forsker skal jeg derfor ikke unngå å tolke, men heller forklare hvordan jeg er kommet frem til de tolkningene jeg presenterer som funn (Hitching, Nilsen og Veum 2011).

Min analyse er basert på tekst jeg har hentet fra bloggene. Disse tekstene er i seg selv upåvirket av meg som forsker. I hvert kapittel presenterer jeg også noen av sitatene som ligger til grunn for analysen. Jørgensen og Phillips (1999) hevder dette bidrar til gjennomsiktighet ved å dokumentere analysens vei fra diskursive data til konklusjoner. Jeg har forsøkt å gjøre mine tolkninger synlige ved å gi leseren detaljerte beskrivelser av gangen i analysen. Jeg forsøker å forklare hvilke ord og fragmenter i teksten jeg tolker på bestemte måter. Jeg er samtidig klar over at mine tolkninger kan avvike fra andre leseres oppfatninger. Jeg har

gjennomgått tekst med andre medstudenter og erkjent at det kan være både sammenfallende og avvikende forståelser av teksten.

Et viktig aspekt i den sammenheng er at min utvelgelse og mine tolkninger av sitatene vil være basert på min kjennskap til store deler av informantenes tekstmateriale, mens leseren kun får innblikk i de sitatene jeg presenterer. Jeg vil dermed legge premissene for den forståelse som fremkommer.

For å ivareta studiens pålitelighet har jeg også gjort rede for de fremgangsmåtene jeg har benyttet. Metodekapittelet er et forsøk på å gi leseren innblikk i de prosedyrene jeg har fulgt og de valgene jeg har foretatt for å gjennomføre studien og for å frembringe mine resultat.

Studiens validitet kan også avgjøres ved å kontrollere og sammenligne funnene i undersøkelsen med tidligere forskning på feltet (Potter 1996 i Øfsti 2008:87). Jeg har underveis i prosessen lest og trukket inn forskningsresultater som har vært relevante for studien. Disse har i noen tilfeller underbygget mine funn, mens de andre ganger har vært motstridende.

Jørgensen og Phillips (1999) hevder en stringent anvendelse av teori og metode også kan legitimere vitenskapelig produsert kunnskap. Ved å se verden gjennom en bestemt teori kan vi fremmedgjøre oss fra våre selvfølgeligheter. Vi kan på den måten stille andre spørsmål til materialet enn vi ville vært i stand til ut i fra vår hverdagsforståelse. Gjennom anvendelse av de diskursanalytiske metodene kan vi oppnå en slik fremmedgjøring.

Teorien har gitt meg innsikt og forståelse i møte med materiale. Det er likevel min forståelse av teorien og av det empiriske materialet som legges til grunn for tolkningene jeg foretar. Jeg bærer også en visshet om at jeg kunne gjort studien på flere ulike måter avhengig av mitt valg av fokus og forståelse. I et poststrukturalistisk perspektiv vil jeg derfor betrakte den kunnskap jeg har kommet frem til i denne studien som et konstruksjonsforslag, ikke som statisk og sann viten (Søndergaard 2000). I neste kapittel vil jeg redegjøre for noen av de etiske implikasjonene denne studien har rommet.

KAPITTEL 5 FORSKNINGSETISKE OVERVEIELSER.

Dette prosjektet har vært underlagt meldeplikt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) siden jeg registrerer personopplysninger. Jeg søkte derfor om godkjenning i forkant av prosjektets igangsettelse. I mitt første forskningsdesign var målet både intervju og tekstanalyse. Det viste seg imidlertid vanskelig å gjennomføre prosjektet i tråd med disse retningslinjene. Jeg valgte derfor å endre prosjektets design og sendte derfor en endringsmelding til NSD. Det fremkom også av min korespondanse med informantene at det kunne fremkomme sensitive opplysninger under intervjuene. Dette gav også grunnlag for ny behandling av prosjektet i henhold til registrering av sensitive opplysninger.

Det er imidlertid noen begrensninger i min behandling av materialet. Jeg har forpliktet meg til ikke å registrere tredjepersonsopplysninger. Det innebærer at jeg ikke behandler opplysninger på bloggene som er skrevet av gjestebloggere eller kommentarer fra andre. Det utelukker også at jeg fokuserer på fedrene og deres rolle i familien. Oppgaven vil derfor omhandle isenesettelse av familie med fokus på morskap, ikke farskap og partnerskap. Jeg har også utelatt en analyse av bilder, bloggens lay-out og valg av kallenavn. Dette hadde vært et svært spennende aspekt å inkludere, men det ville lett kunne avslørt bloggernes identitet.

I tråd med retningslinjene fra NSD sendte jeg et informasjonsskriv om prosjektet som vedlegg i mailen der jeg forespurte om deres deltakelse. Jeg opplyste dem om at de hadde anledning til å reservere seg mot min bruk av bloggen og at de til enhver tid ville ha mulighet til å trekke seg fra studien. Ingen jeg forespurte reserverte seg og flere gav sitt aktive samtykke til deltakelse i prosjektet. Fra informanten jeg intervjuet, innhentet jeg skriftlig samtykke om deltakelse.

Det er svært viktig at informantene i undersøkelsen sikres anonymitet ved at de og bloggene deres blir tildelt fiktive navn. Jeg har også utført noen små omskrivninger av sitatene jeg benytter for å sikre ytterligere anonymitet. Dette gjøres uten at jeg forandrer på vesentlige ord og meningsinnhold i teksten. Det er et vanskelig etisk dilemma å benytte tekst som er offentlig tilgjengelig, fordi det øker faren for gjenkjenning. Jeg ønsker derfor ikke å gå nærmere inn på hva jeg har gjort for å anonymisere informantene. Dette skaper et dilemma i forhold til studiens validitet, men for meg er det viktigere å beskytte bloggernes identitet.³ Jeg har også utelatt å bruke sitater fra intervjuet i oppgaveteksten fordi det kunne røpet hennes

³ Validitet oppnås ved å gjøre egne analyseprosedyrer mest mulig eksplisitt (Hitching, Nilsen og Veum 2011).

identitet. Intervjuet har derfor utgjort et tilleggsmateriale og har inngått som en del av den totale kunnskapsproduksjonen.

Tekstmaterialet jeg benytter i denne studien er offentlig tilgjengelig. Jeg antar derfor at hver enkelt blogger er komfortabel i forhold til sensitiviteten i det de publiserer. Det er likevel viktig at informantene ikke føler seg utlevert eller stilt i et dårlig lys i oppgaveteksten. Dette kan skape et dilemma i en diskursanalyse der målsetningen er å sette informantenes selvforståelse inn i en videre faglig sammenheng.

Fangen ([2004] i Thagaard 2009:204) hevder at en tolkning bør kunne bryte med informantenes forståelse og på denne måten tilføre noe nytt. Til tross for at jeg som forsker ikke har noen intensjon om å påføre ubehag, kan det imidlertid oppleves problematisk for informantene. Jeg valgte derfor bevisst å utelate bloggere med åpenbare sårbarhetsfaktorer fra utvalget. Likevel er det et aspekt jeg bærer med meg gjennom hele analysen. Jeg ville så gjerne «løftet dem varsomt over», men i denne konteksten er jeg forsker og kan ikke la dette begrense analysen.⁴

Varsomheten ønsker jeg likevel å bære med meg i min fremstilling av datamaterialet og ubehaget ved å utføre en diskursanalyse på mennesker som har gitt meg innpass, har jeg båret med meg gjennom hele denne prosessen.

5.1 For-forståelse og selvrefleksivitet.

Denne undersøkelsen utgjør en studie av min egen kultur. Det gjør det lettere for meg å forstå informantene jeg studerer og innta et deltakerperspektiv. Men for å være i stand til å gripe det særegne og tatt for gitte, kan det være nødvendig med en distanse til feltet som studeres (Hitching, Nilsen og Veum 2011). Dette utgjorde en utfordring for meg i denne studien, men siden dette lenge har vært et tema jeg har ønsket å studere, har jeg bevisst avstått fra å lese blogger. Formålet med dette var å oppnå avstand til feltet slik at jeg lettere kunne se det særegne og spesielle.

Dette var mulig i forhold til blogging, men det er diskurser om familie som er tema for undersøkelsen. Det var utfordrende å skulle studere en kultur jeg selv er en del av. Spesielt vanskelig var det å analysere tekst fra informantene som deler de samme holdningene som meg selv. Utfordringen lå i å få øye på diskursene i det jeg selv tok for gitt. Jørgensen og

⁴ «Jeg skulle ha løftet deg varsomt over», er tittelen på en roman av Wenche Mülleisen (2011).

Phillips (1999) hevder forskeren må forsøke å fremmedgjøre seg i forhold til materialet. Min tilnærming rommet også forsøk på å sette ord på det innlysende og selvsagte i den virkelighetskonstruksjonen jeg selv delte. Jeg inntok en antropologisk tilnærming der jeg forsøkte å bære i tankene hva som kunne fortone seg annerledes i en annen kultur eller tidsepoke.

Thagaard (2009) hevder det skal gjøres rede for de relasjoner og posisjoner forskeren inntar overfor informantene. Hun hevder dette vil ha betydning for studiens validitet fordi leseren får mulighet til å vurdere hvordan forskerens ståsted har påvirket tolkningen av resultatene.

Jeg ønsker derfor at et utdrag av mine refleksjoner før møte med feltet skal innlemmes i studiet. Utdraget er selvfølgelig ikke dekkende for det jeg tilfører, men det synliggjør min forståelse til mammablogging. Dette kan være av betydning for analyseprosessen og studiens validitet.

Jeg har forståelse av at mange av bloggene presenterer glansbildet av familielivet. Lykken iscenesettes av velkledde smilende barn som nyter hjemmesyltet og hjemmebakst økologisk mat i en hjemmekoselig og hvitmalt, shabby-chic ramme. Det hviler noe underlig i voksne kvinners hengivenhet overfor cup-cakebaking i hvit-rosa ungpике estetikk. Dette er en spissformulering, men uttrykker viktige aspekt ved min oppfatning. Det er ikke den sammensatte «virkeligheten» som presenteres i disse bloggene, men et idealisert glansbilde.

(A.H. Noddeland oktober, 2012).

Dette noe karikerte utdraget representerte min holdning og forståelse før jeg startet prosjektet. Det illustrerer hvilken reise studien har vært og hvor annerledes feltet fortone seg nå, etter måneder med lesning og analyser. Jeg føler en skam i forhold til mine fordommer, spesielt med tanke på de ærlige og sårbare tekstene jeg har fått tilgang til.

Før jeg legger frem analysen, vil jeg presentere de fem informantene og deres blogger.

5.3 Presentasjon av bloggerne.

Lane

Lane er en kvinne i trettiårene som skriver bloggen «Lanes Liv». Hun lever sammen med sin mann og sine to biologiske barn. Hun har høyskole-universitetsutdannelse og blogger med stort engasjement om likestilling. Hun er også opptatt av å utvide normalitetsbegrepet som hun opplever som svært snevert. På bloggen sin gir hun derfor plass til narrativer fra det perifere skyggelandskapet utenfor det ordinære og alminnelige

Alve

Alve er innehaver av bloggen «Alves Agape». Hun er en kvinne i trettiårene med utdanning på videregående. Familien hennes består av samboeren Alvar og deres tre barn. Hun er biologisk mor til Silja og Sindre, men ikke til Sondre. Han er Alvars biologisk sønn fra et tidligere forhold. Alve og Alvar flyttet sammen da barna var svært små. I bloggen deler Alve gleder og sorger fra hverdagen med små og store barn.

Vilje

Vilje er også en kvinne i trettiårene med utdanning på høyskole-universitetsnivå. Hun er forfatter av bloggen «Viljes Verden» og lever med sin samboer og sine to små barn. Vilje betegner seg selv som feminist og fremstår som svært dedikert i morsrollen. Hun engasjerer seg i familiepolitikk og familiens rett til å velge hvilke ordninger som passer best for dem. Hun er også opptatt av å løfte verdien av tradisjonelt kvinnearbeid og kvinnevalg.

Tale

Tale skriver bloggen «Tales Tale». Hun er en kvinne i trettiårene med høyskole- universitetsutdannelse. Hun er gift og har en liten datter. Hun jobber fulltid ved siden av det å være mamma og fremstår som svært dedikert i sitt forhold til jobben. Hun engasjerer seg i temaer som likestilling og familiepolitikk, men fra en annen posisjon enn Vilje. Tale er opptatt av hvordan kjønnsrollene reproduseres under «det frie valg» sin fane.

Une

Une er innehaver av bloggen «Unes Univers». Hun er en kvinne i trettiårene som med videregående utdannelse. Hun er gift og hjemmeværende med tre små barn. Hun fremstår som en dedikert småbarnsmor som er opptatt av å være tilstede for barna mens de er små. I bloggen skriver hun om hverdagen med barna, hobbyene sine, samt hvordan det er mulig å organisere livet for å legge til rette for en hjemmetilværelse som mor.

ANALYSE

I de påfølgende tre kapitler vil jeg presentere min analyse og drøfting av materialet. Analysen er delt inn i tre diskurser: den biologiske, den relasjonelle og den økonomiske.

Jeg vil også gjøre leseren oppmerksom på at jeg er bevisst at alle antagelser og påstander i analysen er mine tolkninger. Jeg velger likevel ikke å skrive dette hver gang av hensyn til gjentakelser i teksten.

KAPITTEL 6. DEN BIOLOGISKE DISKURSEN.

«Tilbake til naturen».

Det er det biologiske aspektet som står sentralt i denne diskursen. Det trer frem på ulike måter i materialet, men felles for dem alle er forankringen i biologi. Denne måten å konstruere familie og morskap utkrystalliserte seg tidlig i arbeidet med analysen. Denne diskursen har en dominerende posisjon i vår kulturelle forståelse av inngangen til foreldreskap og familie (Gillis 1996). Dette underbygges også av informantene i denne studien. Mange diskurser trer frem i empirien, men det er likevel den biologiske som dominerer informantenes forståelser av hvordan morskap og familie dannes. Det biologiske prinsippet trer også frem som bærende element i konstruksjon av den ideale familieformen.

I enhver kultur finnes det et mangfold av familieformer.⁵ Det eksisterer også ideal som andre familier måles ut fra. I vestlige samfunn har den biologiske kjernefamilien oppnådd en slik posisjon (Andersen 2003, Gillis 1996 og Ulvik 2007). Den legitimeres gjennom referanser til naturen i det den reflekterer komplementariteten som finnes her. Den biologiske kjernefamilien fremstår derfor som en selvsagt enhet som ikke behøver videre legitimering. Dens dominerende posisjon sikter på denne måten til en kollektiv definisjon av hva som ansees som en normal familie (Søndergaard 1996). De fleste informantene i denne studien lever i tradisjonelle kjernefamilier eller har det som mal og ideal for sine familieliv.

Det analytiske fokuset vil i dette kapitlet rettes mot hvordan informantene konstruerer det å gjøre familie og morskap med utgangspunkt i biologi. Jeg vil vise de tematiske kontekstene hvor denne diskursen kommer til syne i materialet: Først vil jeg vise hvordan informantene trekker på denne diskursen i sin forståelse av familiens tilblivelse. Deretter vil jeg vise

⁵ I følge Syltevik (2005) innebærer familieform antall og type personer som tilhører familien.

hvordan informantene språksetter sine familierelasjoner etter biologiske prinsipper og hvilken betydning biologiske bånd har for den følelsesmessige tilknytningen. Jeg vil også utforske informantenes forståelse av morskap i lys av diskursen. Til slutt i kapittelet vil jeg synliggjøre hvordan informantene opplever konflikt mellom ulike diskurser i forhold til omsorg for barn.

6.1 Familiens tilblivelse i den biologiske diskursen.

I dette kapittelet vil jeg vise hvordan familie konstrueres som en fast enhet som dannes når det første barnet fødes. Det innebærer at familie forutsetter barn og biologisk slektskap. Det vil også fremgå i dette kapittelet at følelsene av affeksjon forutsettes i slike relasjoner. De er overordnet og uavhengig av personlige relasjoner.

6.1.1 «Familien fødes når det første barnet blir født».

«Familien fødes når det første barnet blir født», skriver Lane. Utsagnet som er hentet fra bloggen «Lanes Liv», forteller noe om familiens tilblivelse. Familie forstås som en enhet basert på slektskap som oppstår eller skapes når det første barnet fødes. Barn utgjør dermed en nøkkelrolle eller et nodalpunkt i skapelsen av familien. Et nodalpunkt er et privilegert tegn innenfor en diskurs som de andre tegnene er ordnet omkring og får sin betydning i forhold til (Jørgensen og Philips 1999:37). Innenfor en biologisk diskurs vil jeg hevde at biologiske barn utgjør et slikt privilegert tegn. Familie oppstår først når barnet fødes og andre familiemedlemmer får betegnelser og mening i forhold til barnet. Hun som føder barnet blir barnets biologiske mor og han som har bidratt i skapelsen utgjør barnets biologiske far. Familie konstrueres og forstås som synonymt med den biologiske kjernefamilien der barn og det heteronormative samlivet er en forutsetning. Denne forståelsen av familie er gjennomgående i store deler av det empiriske materiale. Det betyr likevel ikke at andre forståelser ekskluderes. Det er mer som en sameksistens av ulike diskursive konstruksjoner.

I følge det biologiske prinsippet vil det være slektskap som ligger til grunn for opplevelsen av tilhørighet og medlemskap i familien. Slektskap vil også ligge til grunn for utvikling av følelser. Vilje berører dette aspektet på bloggen sin når hun forteller om hvordan hun har ventet på en viktig beskjed:

Alt hadde gått bra! Og en liten gutt hadde kommet til verden. En gutt jeg kommer til å bli veldig glad i. Søsteren min ble nemlig mamma i dag. Hurra!

Vilje uttrykker glede og entusiasme over at søsteren har fått en liten gutt. Hun fastslår også med sikkerhet at hun kommer til å utvikle varme følelser for ham. Dette kan tolkes på flere

måter, men jeg mener Vilje her trekker på en biologisk diskurs. Hennes følelser for dette barnet er apriori for hennes kjennskap til ham. Hun fastslår at hun vil utvikle positive følelser for gutten uavhengig av ham som person og av hvilken relasjon som utvikles mellom dem. Fordi dette er hennes nevø, vil hun bli glad i ham. Dette fremstår som følelser som markerer et naturgitt fellesskap mellom nære slektskapsrelasjoner. I kapittel 6.4 vil jeg utdype opplevelse av forskjell i følelser overfor biologiske barn kontra barn uten biologisk tilknytning.

6.2 Heteronormativitet og den funksjonsdelte kjernefamilien.

Une forteller at hun allerede som 17 åring bestemte seg for å være hjemme med sine barn.

Det har vært drømmen for oss begge [...] Vi hadde begge våre mødre hjemme når vi var små. [...] det er ingenting som er som å komme hjem til et trygt hjem der noen er hjemme.

Å være hjemmeverende med omsorgen for barna trer frem som et felles ideal for både Une og ektefellen. Det er den tradisjonelle funksjonsdelte kjernefamilien som skrives frem som ideal i denne teksten (Solheim 2012). I en slik familiemodell tildeles kvinner og menn ulike roller og oppgaver i familien avhengig av biologisk kjønn. Kvinner har fått tildelt omsorgen for barn og hjem, mens forsørgelse av familien har vært mannen ansvarsområde. Solheim (2007) hevder dette mønsteret henter sitt utgangspunkt i den vestlige kulturens oppbygging rundt en splittelse mellom ulike kjønnede prosjekter. Gjennom den borgerlige kjønnsrevolusjonen på 1700-tallet endrer familien karakter. Den opprinnelige husholdningsøkonomien med felles økonomisk ansvar mellom ektefellene viker plass for en familieenhet der mannen står for den økonomiske deltakelsen i markedssfæren, mens gifte kvinner forutsettes å vie sitt liv til omsorg og reproduksjon i familiens intimsfære (Solheim 2012). De komplementære kjønnsrollene utvikles og tilskrives ulike virksomhetsområder. I Norge inntreffer ikke denne endringen før i første halvdel av 1900-tallet og dens hegemoniske innflytelse avtar fra 1970-tallet (Aarseth 2011). Likevel er det denne familiemodellen som danner vårt mentale bilde av familien (Gillis 1996 og Morgan 1996). Det er også disse kjønnsrollene som resiteres av Une og hennes mann i deres felles drøm om å gjenskape den samme familierammen de selv vokste opp med (Butler 1999). Det utales ikke eksplisitt, men det fremstår som «naturlig» og selvsagt at Une, utpekes som hjemmeverende i tråd med sin subjektposisjon som mor.

Det samme kjønnsrollemønsteret manifesterer seg i familien til Alve. Mannen hevder hun er den perfekte husmor. Hun repliserer:

[...] at dette kommer veldig naturlig når man får familie og barn. [...] jeg holder huset ryddig, vasker når det trengs og lager middag når han kommer hjem fra jobb.

Alve tar ansvar for de huslige gjøremålene og mener dette skjer automatisk når man får barn. Jeg vil hevde Alve her trekker på en biologisk diskurs idet hun beskriver sin rolle som «naturlig». Kjønnsrollemønsteret skrives frem som iboende egenskaper som aktiveres idet kvinnen får barn og trer inn i subjektposisjonen som mor.

Implisitt i den funksjonsdelte kjernefamilien hviler også det heteronormative prinsipp (Smart 1999). Det innebærer kulturelle forestillinger, normer, institusjoner og strukturer som opprettholder heteroseksualitet som noe naturlig og altomfattende (Eng 2006). Det rommer det vi tar for gitt og styrer den måten vi opplever og praktiserer kjønn og seksualitet. Normen representerer i følge Andersen (2003) en bakenforliggende struktur som legger betingelser på individenes handlinger. Den har sitt utgangspunkt i biologisk kjønn, men eksisterer som norm også uavhengig av disse. Ved å tre inn i kjønnede praksiser og roller kan heteronormativiteten gjenskapes også uavhengig av biologisk kjønn (Andersen 2003). Det er disse kjønnede praksisene Alve adopterer og opplever som «naturlige», idet hun trer inn i subjektposisjonen som mor og samboer. I følge Foucault kan ikke dette betraktes som handlinger individet selv velger. Dette er subjektposisjoner og praksiser som ligger i diskursene og betinges av de samfunnsmessige strukturene (Aakvaag 2008).

7.3 «Han er ikke min gutt»

Alve forteller i sin blogg om hvor vondt det er å lese at hun ikke skriver like mye om barnet som ikke er hennes biologiske:

(...) fordi jeg ikke bryr meg like mye om ham, fordi han ikke er min egen. Jeg er veldig glad i alle barna «mine». Han er ikke min gutt, men jeg er stemammaen hans og han utgjør en stor del av livet mitt.

Hun hevder å være glad i alle barna, uavhengig av biologisk relasjon. Utsagnet, «fordi han ikke er min egen» tolker jeg som en forståelse av at kun biologiske barn kan omtales som «min egen». Denne tolkningen opplever jeg blir forsterket gjennom bruken av pronomenet «mine» i anførselstegn når Alve omtaler sine følelser for alle barna. Anførselstegn indikerer at man bryter med normen for hvordan ordet brukes. Når «mine» derfor står i anførselstegn kan det tolkes som om hun opplever at betegnelsen kun er forbeholdt biologisk slektskap og derfor ikke er legitim å benytte for å favne ikke- biologiske relasjoner.

Betegnelsene «min» og «mine» uttrykker også et eierskap til barna. I vår kultur står det biologiske prinsippet sterkt. Biologiske foreldre har lovregulerte rettigheter i forhold til barn og det blir ansett som en fordel at barna ivaretas av dem.

[...]lovens utgangspunkt er at barn skal vokse opp hos sine biologiske foreldre- også der det er til dels alvorlige mangler ved deres omsorgsevne. [...] (St.meld. nr.39 (1995-1996) punkt 4.1.1.) (i Andersen 2013:34-35)

Utdraget forteller hvor rotfestet det biologiske prinsippet er i vår kultur og hvor sterke normer og språklige føringer som avledes av dette. Når dette prinsippet utgjør fundamentet for hvordan foreldreskap og familie defineres må andre prinsipper vike eller utgjøre en konkurrerende posisjon.

Alve definerer seg som stemor i forhold til barnet hun ikke er biologisk relatert til. Barnet utgjør nodalpunktet innenfor den biologiske diskursen. Betegnelsen «mor» eller «mamma» er i henhold til denne diskursen forbeholdt den biologiske moren. Benevnelsen «stemor», språksetter en relasjon med større avstand. Ordet «ste» stammer fra «steop» som betyr fravær eller tap (Levin 1994). Det fraværende er de biologiske båndene. Betegnelsen «stemor» har også et omsvøp av negativ konnotasjon i vår kultur. Å behandle noen stemoderlig betyr å behandle dem ulikt. Det er likevel den benevnelsen som blir benyttet i de fleste offentlige sammenhenger (Andersen 2013).

Andre steder i bloggen bruker Alve betegnelsen «bonusmamma», når hun beskriver sin relasjon til Sondre. Benevnelsen «bonus» ble lansert som et alternativ til den negativt ladede betegnelsen «ste». Betegnelsen, «Bonus» innebærer å komme i tillegg til som en påskjønnelse og benevnelsen «mamma» kan karakteriseres som mindre formell og uttrykk for større følelsesmessig nærhet enn betegnelsen «mor». Når Alve velger å omtale seg som bonusmamma, gir det henne mulighet til å formidle nærhet og opplevelse av tilhørighet i forhold til Sondre uten å utpeke seg til mammaen hans. Når nye foreldrerelasjoner etableres som følge av samlivsbrudd, kan det oppleves sårt og skape frykt for tap. Valg av alternative benevnelser på deres relasjon kan i en slik kontekst tolkes som hensyn, anerkjennelse og respekt for posisjonen til barnets biologiske mor. Dette bekrefter samtidig det biologiske prinsippet om at det kun kan være en mor.

6.4 «Blod er tykkere enn vann».

I avslutningen av forrige sitat skriver Alve: «Blod er tykkere enn vann, det er ikke noe jeg ønsker å legge skjul på, men jeg behandler dem aldri forskjellig». «Blod er tykkere enn

vann», er en diskurs underlagt den biologiske som hevder at biologiske slektsbånd er sterkere og har forrang fremfor sosial og psykologisk tilhørighet (Øfsti 2010:18).

Alve trekker på denne diskursen for å understreke forskjellen på de følelsene og den tilknytningen hun opplever mellom hennes biologiske barn og barna hun ikke er biologisk relatert til. Denne diskursen gir henne mulighet for å uttrykke og legitimere at hun opplever en sterkere tilknytning til barna hun er biologisk relatert til.

Alve hevder likevel at hun aldri forskjellsbehandler barna. Her trekker hun på en diskurs om likebehandling som står i skarp kontrast til den biologiske. Når biologiske relasjoner hevdes å ha forrang fremfor sosiale, kan det på handlingsplan legitimere en forskjellsbehandling. Jeg tolker teksten som en understrekning av de biologiske båndenes innflytelse på følelsene, men at de ikke påvirker hennes handlinger. Det biologiske prinsippet beveger derved det følelsesmessige aspektet, men har ingen innflytelse på handlingsplan.

Likebehandling av biologiske og ikke biologiske barn vektlegges som en sentral verdi. Dette korresponderer med funnene i undersøkelsene til Andersen (2013) og til Ribbens McCarthy ([2003] i Andersen 2013:49). Det fremgår av deres funn, en forskjell basert på klasse i forhold til vektlegging av biologisk tilknytning. Middelklassefamiliene la større vekt på biologiske bånd, mens arbeiderklassefamiliene (undersøkelsen til Ribbens McCarthy) og de som debatterte i nettforum (undersøkelsen til Andersen) la vekt på en likebehandling. Informanten benytter begge diskursene samtidig for å understreke at det eksisterer en forskjell på relasjonen til biologiske barn kontra sosiale, men at det foreligger en grense for den biologiske diskursens innflytelse der handlingene styres etter prinsippet om likebehandling.

6.5 Morskap i den biologiske diskursen.

I dette kapittelet vil jeg vise hvordan morskap kan forstås innenfor denne diskursen. Denne oppfatningen av morskap underbygges av lovverket og er på den måten institusjonalisert i vårt samfunn.

6.5.1 «De første ukene etter at jeg ble mamma».

Vilje og Tale uttrykker i sitatene nedenfor en forståelse av det å bli mor: «Jeg strevde med ammingen de første dagene etter at jeg ble mamma» hevder Tale, mens Vilje skriver: «Den eldste jenta mi fyller fire år i dag og jeg er fire år som mamma».

Begge disse utsagnene indikerer at mor er noe man blir når man føder sitt første barn. I vår kultur er dette en utbredt og selvsagt forståelse av inngangen til morskap. Den biologiske diskursen dominerer feltet og er den mest utbredte oppfatningen i mitt materiale. Denne forståelsen underbygges også av barnelova § 2 som tilsier at den som føder barnet vil utgjøre barnets biologiske mor.

6.5.2 «Jeg er fengslet i hans behov».

Den biologiske diskursen har også innflytelse på informantenes forståelse av graviditet, fødsel og omsorgen for barnet. I bloggen «Tales Tale» kan vi lese:

Jeg har vokst frem et helt nytt menneske bare ved hjelp av min egen kropp. Et nytt menneske som trenger meg hele døgnet. Jeg er biologisk preprogrammert til å lystre hvert minste vink fra den lille kroppen. Jeg våkner ett minutt før henne, kjenner på kroppen min når hun er sulten og hennes gråt er den reneste form for tortur for mitt stakkars morshjerte. Jeg føler meg noen ganger som fengslet i hennes behov. Jeg kan ikke gå min vei.

Tales valg av ord understreker det fysiske og biologiske underverket i graviditet og fødsel. De fremhever også det unike i hva en kvinnekropp mestrer. Ved å bruke repertoaret i en biologisk diskurs, fremheves det biologisk kjønnsaspektet. Tale sammenligner bragden kvinnen utøver med bestigning av «høye tinder», men konkluderer med at det ikke kan måle seg med den styrken og de prøvelsene kvinnen besitter og utøver gjennom å skape nytt liv.

Ved å trekke på en biologisk diskurs, inntar Tale en subjektposisjon der hun som kvinne har en unik posisjon i forhold til barnet. Barnet trenger henne for å dekke sine behov. Denne subjektposisjonen gir henne også anledning til å uttrykke en opplevelse og forståelse av å være styrt av instinkter som hun selv ikke råder over. Som biologisk mor er hun forpliktet gjennom biologiske bånd til å ivareta barnet. I en slik posisjon er hun uten vilje og uten valg, knyttet til barnet.

Ved å beskrive sin kroppslige opplevelse av barnets behov, konstruerer Tale relasjonen mellom seg og barnet som en biologisk symbiose. De smelter sammen og forenes i en felles enhet der hun som mor fremstår som barnets aller nærmeste. Hun opplever en sterk fysisk smerte ved barnets gråt. Jeg tolker det nærmest som en biologisk prosess som utløses og som rammer henne på en mer fysisk måte enn andre.

Morskap i den biologiske diskursen skrives frem som noe kvinnen oppnår ved å føde sitt første barn. Det er en konkret og objektiv hendelse som definerer morskapet. I subjektposisjonen som mor styres kvinnen av instinkter. Det fremheves også at kvinnen

innehar biologiske evner som setter henne i en unik posisjon i forhold til barnet. Det sterke avhengighetsforholdet som skrives frem mellom mor og barn kan oppleves som nært og fint, men også som kvelende og fengslende fordi kvinnen innenfor en slik virkelighetskonstruksjon ikke har andre handlingsalternativer enn å ivareta barnet. I en slik kontekst blir det utenkelig at andre kan overta omsorgen. Den biologiske moren har de essensielle ressursene og egenskaper som fremmer og eller lenker henne til oppgaven.

Evolusjonspsykologien forklarer denne rollen og opplevelsen av morskap som resultat av emosjonelle, mentale og genetiske tilpasninger. Rotkirch ([2003:9] i Tønseth 2011:40) hevder nedarvede disposisjoner og sterkere følelsesmessige bånd gjør moren mest egnet for omsorgsrollen.

Denne opplevelsen av morskap kan også forstås som en sosial konstruksjon som oppstår i den borgerlige familieideologien (Solheim 2007). Den borgerlige kulturen fremmer økte moralske krav til foreldre med utgangspunkt i et nytt syn på barndommens betydning og barnets oppdragelse. Som ledd i den romantiske dreiningen i samfunnet på 1800- tallet, utformes kjønnes samfunnsmessige arbeidsdeling. Det skapes en ny romantisk kjønnsforskjell med betoning av ulike psykologiske og biologiske egenskaper knyttet til disse rollene. For kvinnen blir det romantiske aspektet knyttet til utøvelsen av det omsorgsfulle og gode morskapet. Det var i denne konteksten morskjærighet inntok den formen vi kjenner i dag. Ekte morskap flyttes fra evne til å tåle fysisk smerte ved fødsel til den følelsesmessige responsen og omsorgen i forhold til det nyfødte barnet (Gillis 1996).

6.6 Når biologiske diskurser blir brukt for å legitimere.

Noe av det mest interessante i denne studien har vært informantenes språkhandlinger når de opplever konflikt og kamper mellom ulike diskurser. Det diskursive perspektivet gav meg anledning til å se hvordan informantene trekker på biologiske diskurser for å legitimere valg, fraskrive seg ansvar eller oppheve motsetning og konflikt.

6.6.1 «Mor natur».

Dette kapittelet vil synliggjøre hvordan ulike diskurser konkurrerer om innflytelse i forhold til omsorg for barnet. Tale skriver på bloggen sin om urettferdigheten mellom kvinner og menn rent biologisk med hensyn til å få barn.

[...] hvis det var noen rettferdighet, burde stafettpinnen[etter fødselen] kunne gis videre til det medlemmet på laget som har fått dekket sine behov – en ny løper som

frisk og uthvilt kunne ta fatt på neste etappe med oppsamlet energi. Men neida! Mor natur er tydeligvis ikke opptatt av rettferdighet.

Også etter fødselen er:

Det er den samme løperen som får streve med såre brystvorter, løpske hormoner, og generell tåketilstand. Tidligere var det bekkenløsning og en tung kropp som skapte husarresten, nå er det statusen som eneveldig matstasjon. Og for virkelig å understreke ulikestillingen, så har Mor natur laget det slik at den samme traveren får vondt i hjertet av å være borte fra barnet i mer enn et par timer.

Tale bruker humor for å få frem et budskap om urettferdighet kjønne i mellom når det kommer til å føde og fostre barn. Naturen og biologien følger sine egne lover og bryter med prinsippet om rettferdighet. Det blir kvinnens lodd å tåle de plager og smerter som biologien pålegger henne ved å bære frem et barn.

I denne teksten refererer Tale til «Mor Natur», til fysiske plager og til hormoner. Ordene henspiller til biologi og jeg tolker derfor hun trekker på en biologisk diskurs. I denne diskursen fremheves kjønnsforskjellen i forhold til reproduksjon og omsorg. Diskursen gjør det mulig for Tale å fremheve de belastningene kvinner gjennomgår. Jeg vil samtidig hevde Tale trekker på en likestillingsdiskurs. Gjentakelsen av ord som rettferdighet, samt analogien til stafettlaget som veksler på etappene i omsorgsarbeidet, henspiller til denne diskursen. I denne konteksten vil likestillingsdiskursen fremme en forståelse av likhet i forhold til rettigheter og plikter angående omsorgen for barn. Den utgjør derfor en konkurrerende diskurs til den biologiske og konstruerer en virkelighet som står i sterk kontrast til denne diskursen.

Tale tar opp i seg en konflikt mellom likestillingsdiskursen og den subjektposisjonen hun har inntatt som nybakt mor (som blir tilgjengelig for henne i den biologiske diskursen). I henhold til diskursen om likestilling burde den uthvilte parten overta ansvaret for omsorgen når barnet fødes. Likevel er det hun som sitter med belastningen og omsorgen også etter fødselen. Hun opplever det ikke som rettferdig, men heller ikke som et konkret valg å skulle overbringe ansvaret til mannen. I en likestillingsdiskurs ville dette vært et reelt handlingsalternativ, mens det i diskursen om «den gode mor» (i den biologiske) ikke eksisterer et slikt valg. En god mor utøver omsorg for barnet og Tale gjør nettopp det. Hun bryter med likestillingsdiskursen og hengir seg til omsorgen for barnet. Jeg tolker likevel hennes utsagn i teksten som tegn på ambivalens i forhold til subjektposisjonen og opplevelsen av sin identitet. I en slik situasjon trekker hun på en biologisk diskurs for å legitimere valget. Biologiske drifter, instinkter og

egenskaper ansees i en biologisk diskurs som så sterke at de er vanskelige å kjempe mot. De konstrueres som naturaliserte sannheter vi mennesker må innrette oss etter.

Tale hevder «Mor natur» har tildelt henne rollen som «eneveldig matstasjon» og tildelt kvinnen «vondt i hjerte av å være borte fra barnet i mer enn et par timer». Når naturen har pålagt henne disse oppgavene er det ikke et valg hun selv gjør som subjekt. I den biologiske diskursen er hun natur og derfor underlagt naturens biologiske lover.

Det er lettere å forstå og akseptere valget av den nye subjektposisjonen som mor og de følelsene som følger denne posisjonen når det er noe hun selv ikke kontrollerer. Da oppheves konflikten i forhold til prinsippet om likestilling fordi det ikke er tale om et valg. Det er naturens lov. Det bare skjer, selv uten hennes vilje. Vi kan si den biologiske diskursen brukes for å legitimere en slags forrådelse av hennes identitet som likestilt kvinne.

Det er likevel ikke utelukkende biologiske prinsipp som betegner materialet. Nå vil jeg bevege meg over til det relasjonelle aspektet.

KAPITTEL 7. DEN RELASJONELLE DISKURSEN.

«Følelser, ord og gjerning».

I møte med det empiriske materialet ble jeg slått av den sterke vektleggingen av følelser, omsorg, tid, tradisjoner og deltakelse. Hva handlet dette om? Jeg innså det ikke umiddelbart, men ledet av et ønske om å abstrahere min forståelse av materialet til videre og større diskurser, valgt jeg å tolke disse temaene som uttrykk for en sosial skapelsesprosess. Der det som skapes er familie og morskap.

I en relasjonell diskurs vil jeg derfor forstå familie som noe som skapes sosialt. Familie anses ikke som en enhet primært basert på biologisk slektskap. Familie skrives heller frem som et fellesskap som bygges gjennom deltakelse, opparbeidelse av felles ritualer og ved dannelse av følelsesmessige fellesskap. Familie skapes på denne måten gjennom praksis og følelsesmessige bånd, ikke biologiske. En slik konstruksjon av familie har røtter i samfunnsvitenskapen og en sosialkonstruksjonistisk/poststrukturalistisk filosofi. Jeg har hentet forståelse for diskursen i Morgan (1996) sin definisjon av familie som praksis. Denne forståelsen av familie har fått ny aktualitet i det senmoderne. Intime relasjoner er i dag preget av større ustabilitet. Dette har lagt grunnlag for nye familieformer som ikke er knyttet sammen gjennom biologiske relasjoner (Beck og Beck- Gernsheim 1995). Familie må derfor skapes etter andre prinsipper. Denne forståelsen og strategien for å skape fellesskap er imidlertid ikke forbeholdt nye familieformer. Som gjennomgangen i dette kapitlet vil vise, gjør diskursen seg gjeldene også blant informanter som lever i tradisjonelle kjernefamilier.

7.1 Familiens tilblivelse i den relasjonelle diskursen.

Jeg vil i de påfølgende kapitlene gjøre rede for hvordan den relasjonelle diskursen kommer til uttrykk i informantenes måter å skape familie. Først vil jeg se hvordan fellesskapet i denne diskursen språksettes. Deretter vil jeg vise hvordan tre faktorer fremtrer som sentrale i informantenes skapelse av sine familier: det første er tid og deltakelse, det andre er opparbeidelse av felles ritualer og det tredje er å danne følelsesmessige fellesskap.

7.1.1 «I vår familie». Om å skape og gjøre familie.

I dette kapitlet vil jeg vise hvordan familie skrives frem som et slags mentalt fellesskap. I den biologiske diskursen er det slektskap som definerer fellesskapet og hvem som kan defineres som «min» og «mine». I denne diskursen er det andre faktorer som ligger til grunn for fellesskapet. Det er også andre pronomen som språksetter tilhørighet.

Noe av det første som slo meg i møte med materialet var den sterke vektleggingen av «vi» og «i vår familie». Dette blir gjentatt i flere av bloggene, men det er spesielt utbredt i bloggen til Vilje. Her er et lite utvalg av sitater som understreker dette:

I vår familie ønsker vi å være like delaktige i omsorgen for datteren vår». «I vår familie har vi alltid tenkt på vesla som utenomjordisk» og «Jeg er glad for at vi i vår familie har delt foreldrepermisjonen.

Jeg tolker dette som en språklig konstruksjon av et fellesskap som deler en rekke faktorer. Familie konstrueres i språket gjennom en gjentakelse av pronomenerne «vi» og «vår». Det skrives frem et ideal der familie utgjør et fellesskap tuftet på likhet og enighet om grunnleggende verdier og holdninger. Vilje uttrykker også verdien av likhet i markeringen av fellesskapet:

Og så blir de like fordi de opplever de samme sorgene og gledene. Og fordi de spiser den samme maten! Å likne hverandre er fint. Da viser man omverdenen at man er et fellesskap – at man er en familie.

Familie uttrykkes som et fellesskap basert på likhet som erverves gjennom felles erfaring. Slektskap eller deling av bosted er ikke tilstrekkelig. I en relasjonell diskurs må familie og fellesskap også skapes. Jeg vil nå gjennomgå strategiene informantene i denne studien beskriver for å bygge sine fellesskap i tråd med denne diskursen.

7.1.2 «Det er den praktiske deltakelsen som skaper tilknytning».

Tid og deltakelse i familien fremstilles som viktige elementer for samtlige bloggere i denne studien. Lane forteller om den sentrale betydningen tid har for utvikling av tilhørighet:

Den praktiske deltakelsen skaper tilknytning og ønske om praktisk ansvar og ved å være sammen utvikler følelsene seg. [...] Ikke se på kvinners tilknytning til barna som hormonelt styrt, det dreier seg vel så mye om tiden som er brukt sammen.

Lane hevder deltakelse og tilstedeværelse i familien skaper tilknytning. Ved å tilbringe tid sammen vil følelser utvikles. Lane gjentar begrepet «praktisk» i teksten. I tillegg benytter hun begreper som «deltakelse», «skaper» og «bruker». Dette er ord som understreker betydningen av handlingsaspektet. Familie som praksis er et sentralt element i den relasjonelle diskursen. Denne diskursen gjør det også mulig for menn å oppnå den samme tilknytningen til barna som i en biologisk diskurs har vært forbeholdt kvinner. I en relasjonell diskurs er det den praktiske deltakelsen og tiden som tilbringes med barna som utgjør grunnlaget for tilknytningen, ikke

hormoner eller biologiske egenskaper. Mødre og fedre har derfor de samme forutsetningene for emosjonell tilknytning. I den relasjonelle diskursen kan vi derfor fastslå at omsorg og tilknytning ikke er avhengig av kjønn. Likevel vil kapittelet om det følelsesmessige morskapet vise at mor også i deler av denne diskursen, skrives frem som barnets nærmeste. Poenget er at denne tilknytningen ikke henter sin forankring i biologien, men må forstås som resultat av kultur og kjønnets sosialisering. Hennem (2006) behandler dette temaet og hevder det finnes diskurser som kjønner det kjønnsnøytrale foreldreskapet i enhver diskurs som omhandler barnets behov. Det er disse diskursene som utleder en kjønnets praksis. Jeg vil utdype dette temaet nærmere i kapitlene om morskap.

I skapelsen av familie trekkes også ritualer frem som en viktig komponent for å utvikle fellesskap og markere familiens grenser. I den biologiske diskursen trekkes grensene ved slektskap og juridiske bånd. I den relasjonelle diskursen har ritualer og symboler denne funksjonen. Bloggerne fremhever søndagsmiddager med storfamilien, hytteturer i påsken, barnedåp og feiring av jul.

Når familie skapes sosialt kan tradisjoner tolkes som viktige seremonier, ritualer eller symboler for å etablere følelser av fellesskap. Gilles (1996) bidrar til å sette dette aspektet i et historisk perspektiv. Han hevder den symbolske tiden blir viktigere i familien, når mengden tid som tilbringes i fellesskap reduseres. Dette skjer i utviklingen av det moderne samfunn på slutten av 1800-tallet. I det moderne samfunnet utvikles eksempelvis familiemiddagen som et sentralt symbol på familiefellesskapet.

Tradisjoner og ritualer kan også bidra til å markere familiens grenser til omverdenen og til slekten. For informantene fremstår det som viktig at feiringene finner sted i deres hjem og lokalmiljø. Dette er en måte å markere et sentrum for sin egen familiekjerne. Rotfeste og nære denne kjernen i et miljø der familiens liv vil utspilles fremover. Familien plasserer seg og opparbeider seg tilhørighet i sitt eget habitat, men gjennom å videreføre eller resitere ritualer fra tidligere slekter.

7.1.3 «Kjenne at vi hører sammen, vi tre». Om tilhørighet i familien.

Familie skapes også gjennom utvikling og tilstedeværelse av sterke følelsesmessige bånd. Tale skriver om tilhørigheten og det følelsesmessige fellesskapet informantene i denne undersøkelsen vektlegger.

Innimellom, når skuldrene har senket seg etter en travel uke, kan man finne seg selv sittende på en parkbenk mens man studerer mannen i sitt liv som hjelper verdens beste ettåring. Man oppdager plutselig at man puster helt ned i magen og innser hvor enormt heldig man er som skal få lov til å tilbringe resten av sitt liv med akkurat disse to som bestandig vil være de aller viktigste. [...] og kjenner at vi hører sammen, vi tre.

Fellesskapet skrives frem som en nær kjerne hvor man kan finne ro og hvile i hverdagen. Det er et nært følelsesmessig fellesskap som beskrives. Teksten bærer også et tydelig omsvøp av en romantisk diskurs. Spesielt der Tale omtaler ektefellen som «Mannen i sitt liv» og når hun uttrykker at hun vil «tilbringe resten av sitt liv med akkurat disse to». Det rommer monogami- og evighetsaspektet som Giddens (1994) betegner som karakteristisk for den romantiske diskursen. Det er troen på en så sterk kjerne, armert av følelser som vil kunne stå i mot enhver prøvelse og utfordring livet måtte bringe. Det er paret som utgjør familiens utgangspunkt. Deres følelser og kjærlighet danner grunnlaget for familiens sentrum og fremheves som et elementært aspekt i partenes liv. Bevisstheten om samlivsbrudd og vanskelige relasjoner ligger som et fjernt bakteppe for troen på at de for alltid, vil være hverandres nærmeste.

Det skrives frem det familiesosiologien betegner som en intimfamilie (Holter 1975). I en slik forestilling har familien som hovedoppgave å være et emosjonelt fellesskap der følelsene mellom medlemmene utgjør limet. I en slik familieforestilling blir det også viktig å rette fokus mot følelser som fremmer samhold og samtidig nedtone følelser som kan lede til brudd (Hennum 2006).

Disse forestillingene gir også resonans til tanker som trer frem i utviklingen av familien. Frykman og Löfgren (1994) hevder det etableres et nytt fokus på kjernefamilien på 1850-tallet når den borgerlige familien tar form. Denne familieformen tuftes på ideen om et kjærlighetsbasert arbeidsfellesskap, ikke et forretningsmessig arrangement slik som tidligere. En romantisk revolusjon finner sted og kjærligheten skal nå utgjøre den kraften som motiverer paret til å stifte familie. Det er en slik konstruksjon jeg antar ligger til grunn når Tale betegner ektefellen som «mannen i sitt liv» og uttaler at han og barnet for alltid vil være de viktigste.

I det moderne er ikke relasjonen lenger fastbundet av økonomiske interesser. Individene kan møtes i personlige relasjoner. Indre lengsler kommer dermed i forgrunnen på nye måter. Det som gir livet mening flyttes til dagliglivet. Disse tankene lanseres av Taylor ([1989] i Aarseth 2011:9-10) og utvikles av Aarseth. Det er denne meningsdimensjonen og disse drømmene som sentres rundt dagliglivet, jeg opplever Tale gir uttrykk for i denne teksten. De hverdagslige gjøremålene blir således arenaen der vi søker og skaper tilhørighet og mening.

7.2 Morskap i den relasjonelle diskursen.

Inngangen til morskapet i den biologiske diskursen gikk gjennom fødselen. Dette var den mest utbredte forståelsen blant informantene. Til tross for den hegemoniske posisjonen denne oppfatningen har fått, er den ikke enerådende. I utkanten av hoveddiskursens blendende lys, trer også andre konstruksjoner frem. Lane setter ord på en slik forståelse av morskap som utfordrer det dominante narrativ. Her skrives morskap frem som en subjektiv opplevelse, heller enn en objektiv hendelse. Morskap er noe en kvinne gjør og føler, ikke føder.

7.2.1 «Jeg er ikke «mamma», det er hun- den eneste av slaget».

Gjennom sitater hentet fra bloggen Lanes Liv, skrives det frem en relasjonell forståelse av morskap.

Panikken bryter gjennom når avstanden bak meg øker. Jeg vet ikke noe om å være mor, har bare en selv. Jeg er ikke «mamma», det er hun- den eneste av slaget.

Dette utsagnet illustrerer en forståelse av morskap som noe man gjør, ikke noe man forvandles til etter å ha født et barn. Dette bryter med den biologiske diskursen. Det er den praktiske utøvelsen og den subjektive opplevelsen som definerer eller innlemmer kvinnen i rollen som mor, ikke instinkter eller fødselen i seg selv. Innenfor denne diskursen, er morskap noe en person gjør ved å tilbringe tid og utøve omsorg for barnet. Når kvinnen ikke erfarer seg som kompetent i forhold til oppgaven, vil hun heller ikke oppleve seg som mor. Lane kjenner seg derfor som fremmed i rollen og skriver:

[...]redd for at noen skal tro jeg bare har tatt dette barnet. Redd for at noen skal se hvor liten og udugelig jeg er.

Jeg kjenner en hamrende redsel for å snuble, for å bli liggende og se vognen gli fortere og fortere fra meg ned bakken mot veien [...] Jeg tror ikke jeg takler dette her, det blir for stort, for mye [...] Jeg er bare redd. Jeg vet så lite. Jeg er så alene.

Lane opplever at hennes følelser avviker fra den ytre virkelighet. Hun triller rundt på et barn hun ikke føler seg i stand til å ivareta og hun bærer en redsel for at andre skal sanse hennes inkompetanse. Hun beskriver seg som «liten og udugelig» i møte med forpliktelsen som er pålagt henne. Morskapet skrives frem som en skremmende, stor og ansvarsfull oppgave som en mor skal være skikket til gjennom kunnskap og erfaring. Lane uttrykker ingen tiltro til biologiske instinkter eller kunnskap via rollemodeller. I den relasjonelle diskursen vil ikke kvinnen kunne hvile på slike ervervede egenskaper. Hun må aktivt tilegne seg kvalifikasjonene som gjør henne i stand til å innta subjektposisjonen som mor. Disse

kvalifikasjonene anses som nødvendige for å være i stand til å utøve morskap. Lane opplever dette så overveldende at hun mister tiltro til egne evner i møte med oppgaven.

Denne forståelsen av morskap som praksis, oppstår i en feministisk tradisjon der målet er å gjøre omsorgsrollen tilgjengelig også for menn. Som ledd i dette arbeidet nedtones morskapets biologiske forankring (Brandt og Kvande 2003). Morskap fremheves som noe en kvinne gjør ikke noe de er. Samtidens ideal og kulturelle norm fremmer også et engasjert og barneorientert foreldreskap (Beck og Beck- Gernsheim 1995, Forsberg 2010, Hays 1996 og Hennem, 2006). Idealet fremhever foreldrenes ansvar for å tilbringe tid og utvikle nære relasjoner til barna. Barn blir et fellesskapsprosjekt, et evig bånd og selve meningen med livet. Foreldrenes engasjement ansees som viktig for å styre barnets utvikling (Forsberg 2006). Hennem (2006) fremhever at barn i vår kultur forstås som behovsvesener og at foreldre ansees som ansvarlige for å ivareta deres behov og tilrettelegge for deres utvikling. Hun peker også på at forventningene til foreldre øker i takt med den kunnskap som produseres. På den måten utvikler spesielt morskapet seg til et grenseløst prosjekt (Hays 1996).

Lane uttrykker redsel fordi hun vet lite. Vi kan tolke hennes følelser i lys av idealet om det omfattende foreldreskapet. Hennes opplevelser bryter med idealene og forventningene som hviler i diskursen om hvordan en mor skal være å føle. Lane kjenner seg alene i sin utilstrekkelighet, fordi hun står utenfor diskursens trygge grensedragning for det normale (ikke utenfor diskursen). For i skyggene av det idealiserte morskapet finner det også sted en klandring av dem som ikke når opp til idealene hevder Gilles (1996 og Ellingsæter 2004:129).

7.2.2 «En uvitende mamma». Om å lære morskap gjennom litteratur og kurs.

Når morskap skapes gjennom praksis og forstår sosialt, vil ikke kvinnen kunne lene seg på instinkter. Kunnskap om oppgaven kan ikke hentes i henne selv, men må søkes i eksterne kunnskapskilder. Dette danner grunnlaget for et omfattende morskapsprosjekt som er gjennomgående i hele mitt materiale. Vilje berører dette aspektet når hun skriver om det å bli mor uten kunnskap og erfaring:

Jeg er en nybakt mamma. En uvitende én. Jeg tror at jeg kan lære meg nesten alt gjennom å lese. Gjennom hele svangerskapet leste jeg om graviditeten. Og etter hvert om babyers utvikling [...]. Bøker lærer meg mye. Nesten like mye som Vesla.

Morskap skrives frem som noe hun blir ved fødselen, men som også må læres og erfares. I min tolkning trekker Vilje på en relasjonell diskurs når hun her betegner seg som

«kunnskapsløs». Det er boklig lærdom og erfaring hun forstår som kunnskap i forhold til morskap, ikke instinkter. Gravitet, barn og foreldreskap skrives frem som prosjekter det er viktig å forberede, samt inneha kjennskap til. I en relasjonell diskurs forstås morskap som noe som gjøres gjennom omsorg og oppfostring. I en slik forståelse kan ikke kvinnen hvile på biologiske instinkter. Å utøve morskap blir dermed en ansvarsfull oppgave kvinnen aktivt må tilegne seg kompetanse i forhold til. I et slikt perspektiv skapes rom for hjelp og bistand fra eksterne kunnskapskilder og det er duket for ekspertenes inntog på feltet. Vilje forteller også at hun deltar «på ny-mor kurs» for å lære morskap. Dette forsterker inntrykket av det omfattende prosjektet.

Behovet for kompetanse kan belyses med det Beck og Beck- Gernsheim (1995) omtaler som foreldres grunnleggende usikkerhet. Kombinasjonen mellom den kjærligheten foreldrene føler for barnet, det ansvaret de opplever for barnets behov, samt den usikkerheten de kjenner i forhold til hvordan de skal oppnå dette, legger grunnlaget for den fundamentale usikkerheten de fornemmer i møte med foreldreskapet. Usikkerheten medfører at foreldre investerer mye tid og energi i barna. En slik usikkerhet kan også manifestere seg i økt behov for kunnskap og kompetanse.

Giddens (1996) understreker hvordan menneskers handlinger i det senmoderne, formidles gjennom ekspertsystemer som bidrar til en standardisering av sosial praksis. Denne faglige ekspertisen gjennomsyrrer i økende grad menneskers dagligliv. Psy-profesjonene har utviklet et slikt ekspertsystem som i økende grad definerer hvordan barn bør oppfattes og oppdras (Hennum 2006).⁶ Denne kunnskapen bidrar til å forme foreldres syn på barna, deres behov og deres utvikling. Foreldrenes rolle og praksis utledes også av denne kunnskapen. Barns behov settes i sentrum og foreldrene tildeles ansvaret for å sørge for deres utvikling og behov (Hennum 2006).

7.2.3 Det symbiotiske morskapet og den vanskelige løsrivelsen.

Informantene i denne undersøkelsen skriver frem et svært nært følelsesmessig bånd mellom mor og barn. Jeg vil karakterisere det nærmest som en symbiose fordi det beskrives så intimt at de nesten smelter sammen i en enhet. Det er mor, som i hovedsak beskrives som barnets nærmeste. I den biologiske diskursen var det fysiologiske forutsetninger og instinkter som plasserte kvinnen i en særstilling. I den relasjonelle diskursen er det deltakelsen og den

⁶ Psy- profesjonene utgjør: psykiatri, psykologi, psykoterapi og pedagogikk.

kulturelle forståelsen av morsrollen som definerer hennes subjektposisjon. Sitatet under, hentet fra bloggen Viljes Verden, sier noe om dette:

Pappaen har fått mange kyss. Bestemor fikk kyss på kinnet. Og nabogutten har også fått kyss. Men det første kysset fikk mamma.

Jeg leser sitatet som en markering av den nære posisjonen Vilje tegner i forhold til barnet. Hun fikk det første kysset og utpekes som barnets nærmeste. Vilje forteller mye om følelsene og nærheten til datteren. Det skrives frem en intimitet sammenfallende med det hun beskriver her: « Nå våknet hun, og om et halvt minutt er jeg hos henne, og hun smiler til meg med hele ansiktet». Når de følelsesmessige båndene er nære, blir også fraværet og løsrivelsen vanskelig. Sitatet nedenfor forteller noe om dette:

Bortsett fra tre-fire overnattingsturer i forbindelse med jobb har jeg faktisk ikke sovet borte siden Vesla kom for fem år siden. Årsaken er at [...] jeg savner familien så innmari [...] at jeg både sover veldig dårlig og har problemer med å la være å tenke for mye på dem.

Vilje forteller at hun ikke makter å frigjøre seg fra savnet av familien om hun forlater dem. Det tegnes et dedikert og altopplukende morskap. Hun konstruerer seg selv som mor gjennom å fremheve tiden og den følelsesmessige tilknytningen hun opplever i forhold til familien. Jeg vil derfor hevde at hun trekker på en relasjonell diskurs. Diskursen gjør det mulig for henne å innta en subjektposisjon som dedikert mor. I en slik posisjon er hun en sentral omsorgsperson for sine barn. Sammen med barnas far forventes hun å være tilstedeværende og ivareta deres behov. Posisjonen gir henne også anledning til å uttrykke følelser som dypt savn og evnen til å bære familien i tankene til enhver tid.

Det morskapet som tegnes i teksten harmonerer med forestillingen om den intime familie der kjærighet, nærhet, fortrolighet og forståelse assosieres med intime relasjoner (Hennum 2006) og det ansees som foreldrenes oppgave å etablere slike nære relasjoner til sine barn. I den relasjonelle diskursen kan informantens fremvisning av følelser og omsorg, tolkes som en kontinuerlig skapelse av morskap i henhold til disse idealene. Hennum (2006) hevder det foreligger en utbredt forestilling om en kobling mellom kjærighet og praktiske omsorgshandlinger. I lys av en slik forståelse kan Viljes handlinger forstås som redsel for å bli devaluert som mor om hun overlater omsorgen til andre fordi kvaliteten som mor vurderes ut i fra omsorgspraksis, mens den for fedre vurderes etter relasjon de har med sine barn (Hennum 2006).

Konteksten sitatet er hentet fra omhandler Viljes vurdering av å reise på «husmorferie» til Paris. En weekend alene, uten familien. Mannen hennes har dradd på tilsvarende turer opptil flere ganger og Vilje hevder hun ikke ville «skammet seg» over å reise. Det er interessant at hun trekker frem skam som en mulig følelse i en slik kontekst. Jeg tolker det som en nærliggende følelse som lurer i skyggene. Det gir assosiasjoner til en ekkodiskurs og en iscenesettelse av «den kvinnelige madonna», så ren og dedikert i sin oppgave som mor. Tuft og Vibe (1987) viser hvordan konstruksjoner av morsrollen som et hellig kall, skapes og underbygget i filosofi og psykologi utover 1900-tallet. Det oppstår en forestilling om at det er i rollen som mor kvinnen kan søke sin lykke og realisere sine iboende evner.

Teksten konstruerer en virkelighet der en mor bør tilbringe mest mulig av sin tid hos familien. Jobb kan til nød legitimere deres fravær, men det skrives frem som en emosjonell knivsegg. Fravær utløser en indre følelse av savn som frarøver dem evnen til å nyte og fremstår som uforenlig med opplevelsen av å være en god mor. I den relasjonelle diskursen er foreldrene i utgangspunktet likestilte. Likevel skrives det frem ulike kjønnede følelser og praksiser. De forstås ikke i denne diskursen som avledet av biologiske ulikheter. De forstås heller som kjønnet sosialisering, sitering og reproduksjon av kulturelle kjønnsforskjeller.

Hennum (2006) påpeker at i diskurser om det sårbare barnet og den nære omsorgen, ligger kimen til det kjønnede foreldreskap selv der likestilling forfektes. Psy-profesjonene utvikler teorier med tanke på barnets beste, der det kjønnskomplimentære aspektet ligger implisitt. Det oppfordres til et dypt involvert foreldreskap med nær kjennskap til barnets tanker og følelser. Til grunn for disse teoriene hviler ideen om at barnet trenger begge foreldrene for å utvikle seg optimalt. Foreldrene ansees å romme ulike symbolske egenskaper. En mor representerer kjærlighet og intimitet, mens far symboliserer autoritet og grenser. En oppvekst uten at den kjønnede komplementariteten er tilstede, anses som mangelfull og fremstilles ofte som årsak til problematferd (Hennum 2006).

Forsberg (2010) hevder distinksjonen mellom tiden foreldre bruker «for barna» og den tiden foreldre tilbringer «med barna», synliggjør kjønnsforskjeller i de likestilte familienes praksiser. Det er tiden med barn foreldrene tenderer å idealisere, mens tiden for barn omfatter direkte og indirekte barneomsorg der også husarbeid er inkludert. Hans studie viser at menn ikke behøver å praktisere tid for barn på samme måte som kvinner for å betegne seg som engasjerte foreldre.

Sitatet nedenfor er hentet fra bloggen, Viljes Verden. Det forteller om den vanskelige løsrivelsen når den tette symbiosen løsner grepet og barnet trer ut i verden utenfor hjemmet.

I dag hadde han første dag i barnehagen. Engstelig var jeg. For lillegutt, tross ganske tøff, med en tyrannosaurus rex på trøya, er bare 11 måneder. Og han liker best å sitte på hofta mi [...] I morgen skal han sove i barnehagen, alene, det vil si uten meg. Jeg har lagt frem den stripeete trøya med den enøyde piraten på brystet.

Barnet skal begynne i barnehagen og for Vilje er det en vanskelig prosess. Barnet skrives frem som lite, omsorgstrengende og i behov av mors omsorg og beskyttelse. Dette bildet av barnet sammenfaller med det Stefansen og Farstad (2010) hevder tegner seg i omsorgsmodellen: «et skjermet rom for omsorg». Dette utgjør en omsorg som tar utgangspunkt i et sårbart lite barn som trenger den stabilitet og ro som hjemmet representerer inntil det har utviklet noen grunnleggende ferdigheter. Håland (2001) beskriver dette som den tradisjonelle modellen for omsorg. Denne modellen vektlegger en stabil forankring i familien som det beste for barnet og moren fremstilles som den viktigste interaksjonspartneren. Jeg anser at det er en slik forståelse Vilje legger til grunn i denne teksten og når hun beskriver barnet som alene, uten henne. Vilje uttrykker en løsrivelsesprosess fra den nære symbiosen. Følelsesmessig anser hun barnet som for lite til å klare seg uten hennes støtte og beskyttelse. Hun ikler ham derfor trøyer med tøffe motiver som en rustning mot den verden han skal møte utenfor «familiens lune rede».

7.2.4 «Jeg ammer og banner så rolig jeg kan». Om de vanskelige følelsene og det harde arbeidet.

I det empiriske materialet som er frembrakt i denne studien er det ikke et ensidig fokus på familie og morslykke. Tale gir uttrykk for de vanskelige følelsene i utøvelsen av morskap. Hun forteller samtidig om det harde arbeidet en slik oppgave også kan romme:

Noen dager er jeg så sliten at det føles som jeg holder på å revne. Hvis lille Tulla skriker og skriker, og jeg går fullstendig fra konseptene av frustrasjon fordi jeg virkelig *orke* ikke – mer, har ingenting mer å gi. Så drar vi på trilletur og jeg går som en zombie bak vogna [...] skulle bare ønske det var jeg som kunne ligge under dyna i en vogn noen dyttet rundt i timevis.

Det er et desperat mørke og beinhard jobbing som skrives frem. Tale er utmattet. Barnets endeløse skrik og mangelen på søvn tapper henne fullstendig for krefter. Hun presses mot stupet av hva hun makter og bærer kun drømmen om selv å få nyte omsorg og hvile. Sitatet viser hvordan det å gjøre familie og morskap også kan forstås som hardt arbeid.

[...] jeg ammer og banner så rolig jeg kan til den bittelille datteren min – prøver å balansere mitt behov for å få ut frustrasjon med hennes behov for en trygg mamma. Kjærlig banning, mild stemme. Kan du ikke være så snill og se til helvete å slutte å skrike, lille elskling? hvisker jeg til henne.

Tale forsøker å imøtekomme barnets behov til tross for manglende krefter. Det skrives frem et tydelig brudd på idealet om «den gode mor». Beskrivelsen søker å utvide eller sprengte det hegemoniske bildet som iscenesettes av morskap i mange blogger. Bildet som ensidig fremhever den harmoniske lykkelige og kjærlige siden ved det å være mor og systematisk neglisjerer arbeidet, slitet og det håpløse mørke som mange mødre også opplever. Tale prøver å balansere egne behov i forhold til barnets. Også her bryter Tale med det smale scriptet for morsrollen. En mor skal fremvise selvoppofrelse. Hun skal sette barnets behov fremfor egne, samt øse av sine egne krefter for å imøtekomme barnets ofte endeløse behov (Hays 1996). I subjektposisjonen som mor bryter Tale med forventningene og idealene som knytter seg til den tradisjonelle morsrollen. I det trange scriptet for morskap fremstilles kvinner som ikke tilfredsstillt barnets behov fremfor egne og som ikke umiddelbart fremviser kjærlighet eller finner glede i samvær med barnet som dårlige mødre (Tuft og Vibe 1987).

Nå vil jeg forlate denne diskursen og undersøke hvordan familie og morskap konstrueres i en økonomisk diskurs.

KAPITTEL 8. DEN ØKONOMISKE DISKURSEN.

«Kapitalismens ånd».

I en diskursanalytisk forståelse av det å gjøre familie, møtes mange ulike perspektiv og fagfelt. I diskursanalysen blir det viktig å synliggjøre ulike måter familie konstrueres på i det empiriske materialet og hvordan disse konstruksjonene lar seg lokalisere i bredere diskurser (Willig 2008). Når jeg i analysen sammenfattet alle setningene i mine informanternes fortellinger der de nevnte «familie» direkte eller indirekte, kom det overraskende til syne det jeg vil betegne som en økonomisk diskurs. Det var språklige begreper som gjorde meg oppmerksom på diskursens tilstedeværelse. Bloggerne snakket om familie som noe man stiftet, noe som kunne byttes ut, noe som krevde organisering og logistikk, noe man investerte i og som et område eller enhet der mål og delmål kunne være nyttige redskaper. Når jeg så leste teksten med denne diskursen i tankene gav det ny og spennende mening til materialet og til diskusjoner i materialet.

Når jeg bruker betegnelsen økonomi er det ikke ut i fra en streng definisjon av begrepet. Det jeg vektlegger er en grunnleggende anskuelse av virkeligheten der en økonomisk forståelse gjør seg gjeldene. Fokuset vil ligge på informantenes bruk av ord, begreper og logikk som kan identifiseres i økonomiens grunnprinsipper, tankegang og begrepsapparat. De økonomiske grunnpilarene jeg ønsker å vektlegge bygger på elementer fra Sosiologisk bytteteori, utviklet av Homans og Blau på 1960-tallet (Aakvaag 2008). Her rettes fokuset mot rasjonelle aktører løsrevet fra tradisjoner og normsystemer. De grunnpilarene jeg ønsker å vektlegge i denne diskursen er: rasjonalitet, nyttemaksimering, autonome aktører som foretar frie valg etter prinsipp om gjensidighet. Jeg henter også forståelse for denne diskursen hos Habermas og hans skille mellom begrepene livsverden og systemverden (Schaanning 1993). Vi kan si at den økonomiske diskursen henter sin logikk fra systemverdenen. Når den økonomiske diskursen benyttes er det systemverdenens tankegang og logikk som overføres til livsverdenen eller familien. Giddens (1994) sitt begrep om den rene relasjon forstår jeg som en form for intimitet som kan anses å representere eller være i overenstemmelse med mentaliteten i den økonomiske diskursen. Jeg vil utdype dette nærmere i kapitlene som følger.

Likestillingsdiskursen representerer det konkrete aspektet ved økonomien. Den markerer samtidig likeverd og rasjonalitet og lar seg innlemme i den økonomiske diskursen. Prinsippet om likestilling er institusjonalisert i likestillingsloven (§5). Den forbyr forskjellsbehandling

og har som formål å fremme likestilling mellom kjønnene. Diskursen innebærer likestilling i yrkeslivet, men også i forhold til omsorg for barn. I denne studien gjør likestillingsdiskursen seg gjeldene i forhold til morskap, men gjennomgangen vil vise at informantene forholder seg til diskursen på ulike måter.

Først i dette kapitlet vil jeg vise hvordan familie dannes. Deretter vil jeg gjøre rede for hvordan relasjoner kan forstås før jeg avslutter med en beskrivelse av morskap i den økonomiske diskursen og i likestillingsdiskursen.

8.1 Familie som noe man stifter.

I dette kapitlet vil jeg vise hvordan familie dannes innenfor en økonomisk diskurs. Jeg vil også vise hvordan intime relasjoner kan forstås i en slik kontekst. Lane skriver i sin blogg.

Hvordan kan en planlegge framtiden dersom en ikke tjener nok til å forsørge seg selv?
Hvordan kan en leve som selvstendig individ dersom en er avhengig av å sjekke
inntekten til en mann før man inngår et forhold og stifter familie?

Et annet sted i bloggen skriver hun: «Hvorfor aksepteres det at far stifter ny familie [...]»
Ordet «stifte», innebærer å grunnlegge eller starte. Det gir assosiasjoner til økonomi og juss der man stifter aksjeselskap eller firmaer. Ord er som små spor, avtrykk eller bruddstykker av en forståelse med røtter i historien. Før industrialiseringen var husholdningen en produksjonseenhet der man levde og arbeidet. Valget av ekteskapelig partner var basert på sosiale og økonomiske interesser. Familiens kontinuitet og næringsvirksomhet dannet grunnlaget for ekteskapelige allianser og familiedannelser. Midler til forsørgelse stod sentralt, ikke romantiske følelser som i dag (Giddens 1993:393-397). Når Lane benytter begrepet «stifte familie» i denne konteksten, anser jeg at hun anvender en økonomisk diskurs. Ved å trekke på denne diskursen fremhever hun hvor viktig det er for kvinner å være fornuftige og rasjonelle. Deltagelse i lønnet arbeid gir selvstendighet og frihet i valg av intime relasjoner.

I den økonomiske diskursen er det viktig å kunne forsørge seg selv. Økonomisk uavhengighet utgjør fundamentet for selvstendighet og individuell frihet. Det danner også grunnlag for valg av partner og etablering av familie. Her anes konturene av det Giddens (1994) betegner som en ren relasjon. Et syn på intime relasjoner som noe man inngår, uavhengig av tradisjoner og normer, kun med tanke på personlige forhold. Den baseres på en konfluerende kjærlighet som speiler en emosjonell likevekt. For å oppfylle dette må begge parter være økonomisk uavhengige. Jeg anser at den rene relasjon bærer elementer av en økonomisk diskurs. Relasjonen har en aura av frihet og rasjonalitet lenket til seg. Den er fri for ansvar og plikt til

reproduksjon og forsørgelse. Den rommer to selvstendige individer som inngår en intim relasjon av personlige hensyn ikke for å tilfredsstillende tradisjonelle normer og forventninger. Relasjonen opprettholdes så lenge dette målet innfrir for begge parter og avvikes når en eller begge parter ikke finner relasjonen tilfredsstillende (Giddens 1994).

Giddens (1994) beskrivelse av familien i det senmoderne harmonerer med forståelsen i den økonomiske diskursen. Det fokuseres på individualisering og privatisering, på refleksivitet og selvrealisering. Dette danner en ny kontekstuell ramme rundt familien. Familie forstås som en samling av enkeltindivider med egne individuelle rettigheter og behov. Samfunnets fokus på individuelle rettigheter, nedfelles i lovverket og underbygger en slik forståelse av familie. Det kollektive aspektet nedtones til fordel for det individuelle (Holter 1975). Familie fremstilles i den økonomiske diskursen som en ramme for individets utfoldelse. I beskrivelser av familien i det senmoderne blir det lagt vekt på en nedbygging av funksjoner siden produksjon og reproduksjonsoppgaver blir lagt utenfor familien. (Giddens 1994 og Beck og Beck-Gernsheim 1995)

8.2 Om å bytte familie og bryte bånd.

I dette kapittelet vil jeg fremheve hvordan familiære relasjoner kan forstås i en økonomisk diskurs. Jeg opplever at mentaliteten i den rene relasjon også er tilstedeværende i sitatet under. Sitatet er hentet fra bloggen «Lanes Liv»:

Hvorfor aksepteres det at far stifter ny familie og bryter kontakten med det barnet han har med en annen? Slike ting blir aldri akseptert hvis en mor finner på det samme.

Lane er opprørt over den forskjellen i normer og forventninger som kvinner og menn møter i forhold til det å gjøre familie. Hun opplever at samfunnet aksepterer at menn kan forlate sin familie til fordel for en annen, mens det er utenkelig at en kvinne kan gjøre det samme. Det knytter seg med andre ord, andre normer og handlingsmuligheter til subjektposisjonen som far kontra mor.

Dette kan forstås som en kjønnsdiskurs, men dersom begrepene «stifter» og «bryter kontakten» vektlegges kan det også legitimere at hun trekker på en økonomisk diskurs. Familie skrives frem som noe som kan byttes ut og dannes på nytt med andre medlemmer. Relasjonelle bånd kan brytes, selv båndet mellom far og barn kan klippes over og erstattes med nye. En slik forståelse kan romme noe av den samme mentaliteten som Giddens (1994) beskriver i den rene relasjon. En intimitet uten forpliktelser og med muligheter for opphevelse. Begrepet benyttes ofte i beskrivelser av parrelasjonen, men ble utviklet som en

generell betegnelse av nære relasjoner. Jeg finner begrepet nyttig også der forholdet mellom foreldre og barn beskrives.

Den økonomiske diskursen gir Lane anledning til å fremheve hvor løse båndene mellom foreldre og barn kan være. En slik konstruksjon av familie og foreldreskap står i sterk kontrast til det som har blitt skrevet frem i de foregående diskurser. Det står også i kontrast til Beck og Beck- Gernsheim (1995) som hevder relasjonen mellom foreldre og barn er det siste bestandige forhold.

Vilje gir også uttrykk for et slikt syn på familie når hun spøkefullt omtaler menns valg av fotballag:

[...]for tross at de senere i livet kan bytte arbeidsplass, bolig, kone og familie både en og flere ganger er akkurat dette valget for evig.

Vilje hevder både familie og kone er noe en mann kan bytte opptil flere ganger. Valget av pronomenet «de» står sentralt i tolkningen av dette sitatet. Pronomenet henspiller på menn og det markerer en avstand og kontrast til henne og hennes ideal for hvordan familie gjøres. Det er ikke hun som kunne byttet ut partner og familie, det er de andre- mennene. I begge sitatene er praksisen med å bryte eller bytte familie forbeholdt menn eller fedre. Det blir derfor diskursens rekkevidde i forhold til å bryte bånd i dette materialet.

8.3 Morskap i den økonomiske diskursen og i likestillingsdiskursen.

I dette kapittelet vil jeg rette fokus på hvordan morskap forstås i disse diskursene. Hvilke subjektposisjoner som blir gjort tilgjengelige og hvilke handlinger og følelser som her kan legitimeres. Denne gjennomgangen vil vise at morskap i disse diskursene bryter i forhold til det bildet som er skapt i de foregående kapitler.

8.3.1 Om «å utrette noe av betydning».

I dette kapittelet vil jeg vil rette oppmerksomheten mot de handlinger, tanker og følelser som er legitime å uttrykke i ly av den økonomiske diskursen. «Hva driver jeg med? Hva utretter jeg»? spør Tale på bloggen. Timene og dagene går uten at hun får «utrettet noe av betydning», skriver hun.

Dagene er liksom en evig saus av små, tilsynelatende ubetydelige gjøremål.[...] når mannen kommer hjem og vi snakker om hva vi har gjort, så er det sånn jo, så gikk vi ut en tur.. og så gikk vi hjem igjen [...] Men jeg føler det går riktig vei. Jenta vår er blitt flinkere til å sove, så da får jeg liksom utrettet noe.

Tale beskriver de hverdagslige aktivitetene som tilværelsen med små barn består av, som rutinepregede og alminnelige. Hun benytter begreper som: «utrettet noe av betydning», «store fremskritt» og «produsert noe». Det er som om hjemmetilværelsen med barn blir karakterisert med mål og forventninger fra arbeidslivet og økonomien. Hjemmet representerer det intime, langsomme og rutinepregede livet som står i sterk kontrast til arbeidslivet. Implisitt i teksten leser jeg en forståelse av arbeidslivet som verdiskapende. Det er også her de store fremskrittene finner sted. Det skrives frem et skille mellom det offentlige representert ved arbeidslivet og den private hjemsfæren. Fremveksten av den moderne familien viste at dette skillet oppstod ved industrialiseringen da produksjonen ble skilt fra husholdet og dannet et skille mellom arbeid og familie (Gillis 1996).

Habermas peker også på skillet mellom den offentlige og den private sfære. Gjennom begrepene om den instrumentelle systemverden og den kommunikative livsverden peker han på forskjellen i tankesett og logikk mellom arbeidsliv og familie. Arbeidslivet og systemverdenen representeres ved en instrumentell aktivitet gjennom produksjon, penger og rasjonalitet. Livsverdenen, preges derimot av førteoretiske oppfatninger som vi trekker på i vår hverdagspraksis. Habermas hevder det moderne samfunnet preges av systemverdenens kolonisering av livsverdenen (Schaanning 1993). Den økonomiske mentaliteten trenger inn i sfærer som familien og omorganiserer tankesettet med en logikk hentet fra systemverdenen. Jeg leser denne teksten som en beskrivelse av livsverdenen med logikk og forventninger hentet fra systemverdenen. Arbeidslivets krav til effektivitet og produksjon, overføres til hjemmet som er preget av en helt annen type mentalitet og logikk. Lane beskriver tilværelsen med små barn som «det langsomme livet» der det følelsesmessige fellesskapet og den nære samhandlingen er fremtredende.

Bourdieu's (1994) habitusbegrep kan også belyse Tales perspektiv. Vi kan forstå Tale som dypt forankret i arbeidslivets normer og tankesett. Disse verdiene og normene er blitt en integrert del av hennes habitus og har tatt bolig i hennes ubeviste og kroppslige identitet. Det er med utgangspunkt i en slik habitus hun erfarer småbarnslivet og opplever frustrasjon over ikke å ha anledning til å «utrette noe av betydning».

Morskap i den økonomiske diskursen bryter med forståelsen som fremmes i den relasjonelle og biologiske diskursen. Her rettes fokuset mot effektivitet og gjøremål i hjemmet. Vilje

forteller i sitatet under, om multitasking. Dette bærer med seg den samme logikken som Tale uttrykker.

På vei ut i entreen rydder jeg lekene til barna. Og mens jeg kler dem, rydder jeg gangen [...]. Gjør jeg bare en[ting], tenker jeg på om det er noe jeg kan bruke den andre hånda mi til. Sånn sett får jeg gjort mye, og mener jeg er effektiv [...]. Målet er å effektivisere så jeg skal få mer tid til kos med barna.

Kravet om effektivitet følger Vilje i hverdagens rutinemessige gjøremål. Hun hevder målet for effektiviteten er å skape større rom for samvær og kos med barna. Dette gir gjenklang i en holdning og strategi som Andersen og Aarseth (2012) skriver om i sin studie. De har undersøkt forskjellene mellom arbeiderklasse - og middelklassefamilier i forhold til motiv og utøvelse av likestilling i familien. Undersøkelsen tydeliggjorde en forskjell i holdninger til husarbeid mellom de to gruppene. Denne teksten harmonerer med strategien hos arbeiderklassefamiliene. Husarbeidet uttrykker ikke et meningsfullt prosjekt i seg selv, men skal ryddes unna for å frigjøre tid til å «kose seg» med familien. Essensen i den relasjonelle diskursen benyttes som et mål for å rettferdiggjøre praksisen i den økonomiske diskursen om morskap.

8.3.2 «Fulltidsarbeid «som en trussel mot morsrollen».

Dette og de to påfølgende kapitler, vil omhandle morskap i likestillingsdiskursen. Lane er opptatt av likestilling og av kvinners muligheter til å kombinere lønnsarbeid og familie. Hun ønsker flere ikke anså fulltidsarbeid:

[...] som en trussel mot morsrollen. Jeg er forundret over at det oppfattes som negativt å ville forsørge seg selv og sine ved å gå tidlig tilbake i jobb eller arbeide i full stilling.

Lane er opprørt over at det å forsørge seg selv kan forstås som en utfordring av morsrollen. Jeg vil hevde Lane her er forankret i en likestillingsdiskurs der idealet for en kvinne er å vende tilbake til lønnet arbeid etter endt permisjon. Dersom jeg tolker dette utsagnet i et tidsperspektiv, er det vanskelig å forstå Lanes forundring. Logikken i et slikt perspektiv vil være, at jo mer tid som tilbringes i arbeid utenfor hjemmet, desto mindre tid vil være tilgjengelig for familien. I et slikt perspektiv konstrueres det et skille mellom arbeidslivet på den ene siden og familien på den andre. Det skrives også frem en motsetning eller konflikt mellom det å jobbe full tid og rollen som mor.

Tolker jeg derimot Lanes forundring i et forsørgerperspektiv, gir hennes indignasjon mening. Lane oppfatter det å være engasjert i arbeid utenfor hjemmet som forsørgelse. Hun sidestiller

forsørgelse av familien med omsorgsarbeidet som utøves. Omsorg og forsørgelse forstås som to likeverdige måter å utøve foreldreskap. I et slikt perspektiv oppheves kontrasten mellom morsrollen og yrkeslivet. Det vil derfor ikke fremstå som mer moralsk å være hjemmeværende med barn enn å forsørge barnet.

Det perspektivet Lane her skriver frem underbygges av funnene i Magnussen (2012) sin studie om menns forsørgerarbeid. Hennes funn tilsier at forsørgelse ansees som en del av det å gjøre foreldreskap. Forsørgelse må tolkes i sammenheng med familiens måte å gjøre barndom og partnerens måte å gjøre morskap hevder Magnussen (2012). I undersøkelsen hennes er det de mannlige informantene som gir uttrykk for opplevelse av forsørgelse. Kvinnene i undersøkelsen snakket hovedsakelig om dette som en meningsfull del av livet. Studien til Brandth og Kvande (2003) kommer derimot frem til motsatt resultat. Deres mannlige informanter snakket ikke om forsørgelse som en måte å være far på. De konkluderer derfor med at dagens farskap har lite med forsørgelse å gjøre.

I en slik kontekst er det derfor spennende at Lane gir uttrykk for et perspektiv som tradisjonelt har vært forbeholdt enkelte menn (Magnussen 2012), men som ikke nødvendigvis er en utbredt holdning slik undersøkelsen til Brandth og Kvande (2003) kan tyde på. Her er det flere mulige tolkninger, en tolkning kan være å forstå Lanes uttalelser i lys av hennes engasjement for å skrive menn inn i det å gjøre foreldreskap og familie. Jeg tolker det også som et ønske om å utvide forståelsen og skriptet for hva et godt morskap kan romme. Ved å fremvise lønnsarbeid som en måte å utøve morskap, opphever hun skillet og motsetningen mellom lønnsarbeid og omsorg for barn og forener idealet om yrkesdeltakelse med idealet om et omsorgsfullt morskap.

8.3.3 «Jeg nyter å være ute i verden og tenke voksne tanker».

Tale forteller om hvor spennende det var å vende tilbake til jobb etter endt fødselspermisjon. Jobben fremstilles som en arena der hun har anledning til å bruke sine evner i kontrast til hjemmetilværelsen. Tale benytter en likestillingsdiskurs til å iscenesette seg selv som yrkeskvinne. Denne subjektposisjonen tillater henne å kjenne glede over å være tilbake i jobb og legitimerer behovet for å bruke sitt intellekt. Posisjonen gir henne også anledning til å uttrykke at hun opplever hjemmetilværelsen som ensom, ensformig og lite utfordrende. I dette universet trer jobben frem som et kjærkomment insitament og et sted de kan få utløp for sine behov for meningsfulle aktiviteter. I undersøkelsen til Magnussen (2012), gav kvinner som jobbet fulltid uttrykk for at lønnsarbeid var en meningsfull del av livet, mens de som valgte å

jobbe deltid anså det som en måte å «komme litt ut og tjene litt penger». Dette underbygges også av Andersen og Aarseth (2012) sin studie av ulike motivasjoner for lønnsarbeid blant mødre i middelklassen versus mødre tilhørende arbeiderklassen. For de fulltidsarbeidende kvinnene i middelklassen, fremsto lønnsarbeidet som meningsfullt i seg selv. Gjennom dette arbeidet realiserte de seg selv og sine evner. De fulltidsarbeidende kvinnene i arbeiderklassen la derimot mest vekt på sosiale faktorer som motivasjon for sin yrkesdeltakelse (Andersen og Aarseth 2012). Videre i bloggen skriver Tale:

For selv om jeg elsker datteren min – virkelig! – så er det en del ting med morsrollen som jeg ikke liker spesielt godt.

Ordet «virkelig» er spennende i denne konteksten. Det markerer et brudd mellom likestillingsdiskursen og diskursen om «den gode mor». Tale opplever behov for å bekrefte de følelsene hun nærer for datteren, som om det å befinne seg i en likestillingsdiskurs, i den subjektposisjonen dette gir henne, også frarøver henne mulighet og repertoar for å gi uttrykk for følelser av tilknytning. Det skrives frem et bilde der en mor ikke kan nyte å være tilbake i yrkeslivet og bruke tid på dette arbeidet, samtidig som hun elsker sitt barn og kan iscenesette seg som «god mor». Tale skriver videre om det negative hun opplever ved morsrollen og hverdagen hjemme med barn og utbryter:

[...] men jeg er usikker på hvor mye man egentlig har lov til å snakke om det. Så når kollegene spør, sier jeg at det er veldig fint. Og så prøver jeg å ikke høres altfor entusiastisk ut. For er det ikke egentlig litt forferdelig – å foretrekke å sitte på et kontor hele dagen, fremfor å være sammen med sitt eget barn?

Tale uttrykker en usikkerhet i forhold til hva hun kan ytre av negative følelser i forhold til morsrollen. Det eksisterer sterke normer og krav for hvordan en god mor skal være og føle uten å fremstå som dårlig eller skrive seg ut av rollen. Dette forteller hvor snevert skriptet for morskap fremstår. Tale tilpasser følelsesuttrykkene sine overfor kollegaene, for å harmonere med normen og forventningene fra omgivelsene. Hun opplever det også som negativt og ubehagelig at hun foretrekker jobben fremfor å tilbringe tid med barnet.

Det skrives frem et brudd på diskursen om den gode mor i møte med likestillingsdiskursen. Tale må understreke at hun elsker barnet sitt fordi det fremstår som uforenlig med diskursen om den gode mor å foretrekke jobben fremfor tid med barnet. Når Tale likevel trekker på likestillingsdiskursen og gir uttrykk for at hun setter pris på tiden hun tilbringer på jobb, må

hun samtidig understreke følelsene for barnet. Hun fornemmer også behov for å dempe gjensynsgleden over å være tilbake på arbeidsplassen.

Det ligger en kime av skam i utsagnet: «for er det ikke egentlig litt forferdelig». Tale erkjenner de vanskelige følelsene og konflikten hun opplever i forhold til de sterke normene. Når hun benytter ordet «egentlig» tolker jeg at hun henviser til noe underliggende og sant. Det egentlige er at hun som mor burde foretrukket å tilbringe tid med barnet. Fordi det å elske sitt barn innebærer ønsket om å tilbringe tid sammen og er uforenlig med å «elske» tiden man tilbringer uten barnet. Dette markerer et sterkt brudd med forståelsen av morskap i forhold til det som ble skrevet frem i den relasjonelle og den biologiske diskursen. Det er hennes evne og anlegg som mor som her står på spill.

Bourdieu belyser dette aspektet gjennom sitt begrep om symbolsk vold. Denne volden utspilles ved individers devaluering av seg selv og sin praksis gjennom overtakelse av dominerende gruppers klassifiseringer og perspektiv (Bourdieu og Waquant 1993). Jeg tolker Tales tekst som en slik devaluering av seg selv i møte med klassifiseringen og scriptet for «den gode mor» (Tuft og Vibe 1987).

8.3.4 «På jobbmøter mens skjorta sprikte over melkesprengte bryster».

Vilje skriver også om å vende tilbake til jobb etter endt permisjon, mens den lille datteren har det «supert hjemme hos pappa». Hun gir uttrykk for en annen opplevelse av situasjonen:

Men å delta i jobbmøter mens skjorta sprikte over melkesprengte bryster, og tankene mine mest var hos en liten jente som strevde med å holde seg oppe på to ben, det føltes allikevel absurd.

Vilje opplever ikke at hun er klar for å være tilbake i jobb selv om permisjonstiden har utløpt. Hennes bruk av ordet «absurd», illustrerer at hun opplever det som galskap at hun befinner seg på jobb. Naturen i henne, materialisert gjennom melkespreng og sårbarheten hos det lille barnet, skriker om det motsatte. «Å stå på egne ben», er et innarbeidet uttrykk i vårt språk som illustrerer selvstendighet og løsrivelse. Ved å henviser til datteren som «en liten pike som strevde med å holde seg oppe på to ben», understreker hun dermed hvor omsorgstrengende barnet er og derfor hvor galt det er at hun som mor må forlate henne til fordel for yrkeslivet. Sitatet illustrerer også hvordan morsfølelsen og det biologiske instinktet i henne ikke lar seg igjen-knepe eller temme under en skjorte av arbeidslivets krav og normer.

Vilje trekker på en biologisk diskurs for å understreke galskapen i å følge normen i likestillingsdiskursen om å vende tilbake til full jobb etter endt permisjon. Barnet trives hjemme hos far, men det fremstår likevel som om det er hun som hører til. Ved å benytte en biologisk diskurs forlater Vilje posisjonen som yrkeskvinne og inntar subjektposisjonen som biologiske mor. I denne posisjonen kan hun kjenne på de sterke båndene og instinktene som knytter henne til barnet. Hun kan også rettferdiggjøre overfor barnets far, følelsen av at det er hun som burde vært hjemme hos barnet. På denne måten utspiller eller svekker likestillingsdiskursen sin innflytelse på foreldreskapet.

Det er ikke bare hensynet til datteren som er vanskelig. Vilje skriver også om den vanskelige sjongleringen av foreldreskap og jobb i forhold til samfunnets normer:

Samtidig var jeg livredd for å fremstå som en pinglete mamma som ikke taklet å kombinere mammaliv med jobb. Jeg trodde at jeg var alene om å føle meg så utilstrekkelig! [...] men vi er mange.

Vilje kjenner motstand mot å forlate datteren, samtidig som det hviler en redsel i henne for å bli stemplet som «pinglete» om hun ikke mestrer oppgavene. Hun opplever sterke normer og forventninger om å håndtere og mestre flere roller samtidig. En mor skal delta i yrkeslivet samtidig som hun innfrir forventningene om å være tilstede for barna.

Likestillingsdiskursen står sterkt i Norge (Bjørnholt 2010). Det råder sterke normer for kvinner om å utdanne seg og engasjerer seg i lønnet arbeid. Vilje har internalisert normene i denne diskursen. Hun og mannen velger å dele permisjonstiden uten at dette var et lovpålagt krav. Hun ønsker identiteten som moderne likestilt yrkeskvinne som kan forfølge sin karriere, samtidig som hun kjenner instinktene som mor og lengslene som trekker henne mot barnet. Jeg forstår konflikten som en diskursiv kamp i henne mellom likestillingsdiskursen og diskursen om «den gode mor». Denne diskursive kampen vil jeg følge nærmere opp i neste kapittel der jeg vil diskutere familiemodell og morskap.

KAPITTEL 9. AVSLUTTENDE DISKUSJON.

Denne studien har forsøkt å belyse hvordan familie iscenesettes i bloggmediet og hvilke diskurser som skrives frem om det å gjøre familie og morskap i denne konteksten. Det er ikke før blitt forsket på familie med blogger som nedslagsfelt innenfor det familieterapeutiske fagfeltet. Konteksten for denne studien er derfor vesensforskjellig fra andre studier som er nærliggende å sammenligne med.

Alle meningsbærende prosesser er avhengige av konteksten de finner sted (Hitching, Nilsen og Veum 2011). Dette aspektet må derfor inkluderes når funnene vurderes og diskuteres. Det er ikke den kulturelle konteksten som avviker fra andre studier, men den konkrete situasjonskonteksten (:28-29). Dette poenget vil jeg bringe videre i den avsluttende diskusjonen av morskap og familiemodell.

I analysen av bloggtekstene trer tre diskurser tydelig frem i materialet. Den biologiske diskursen har en dominerende posisjon i informantenes forståelse av familien og morskapets tilblivelse. Hovedtrekket i studien er at familie konstrueres og forstås som synonymt med den biologiske kjernefamilien der slektskapet definerer tilhørighet og inngangen til morskap skjer gjennom fødselen.

Likevel er ikke denne diskursen enerådende. Det relasjonelle aspektet er tilstedeværende i arbeidet informantene nedlegger i skapelsen av sine fellesskap. For selv om informantene legger til grunn en biologisk diskurs i sin forståelse av «familiens grunnvold», gir deres praksis tydelig uttrykk for en sosial skapelsesprosess der tid, ritualer og fellesskapsfølelse er sentrale strategier. En fast biologisk eller juridisk tilhørighet blir lagt til grunn, men den må kontinuerlig bekreftes sosialt.

I utøvelse av morskap trer den relasjonelle diskursen tydelig frem i behovet for kunnskap og ekspertise fremfor tiltro til iboende instinkter. Den overveldende iscenesettelsen av et nært følelsesmessig morskap der kvinnen inntar posisjonen som barnets nærmeste, utgjør også et av mine sentrale funn. Dette harmonerer med de idealer som skrives frem av forskere på feltet (Forsberg 2010, Hays 1996 og Hennem 2006). Det bildet av morskapet som tegnes i den økonomiske diskursen og i likestillingsdiskursen utgjør bruddene i forhold til morskap. Andre studier har befestet likestillingsdiskursens posisjon som ideal og hegemonisk praksis (Bjørnholt 2010, Forsberg 2010 og Aarseth 2011) Det er derfor overraskende hvor liten innflytelse denne diskursen har i dette materialet. Det befestes et skille mellom yrkesdeltakelse og subjektposisjonen som «god mor», der samtlige bloggere gir uttrykk for

ambivalens i forhold til kombinasjonen av posisjonene. Dette aspektet vil jeg videreføre i den avsluttende diskusjonen der jeg undersøker hvilke konsekvenser det har at de ulike temaene snakkes frem på denne måten.

Videre i dette kapittelet vil jeg derfor diskutere morskap og familiemodell i et kulturelt og klinisk perspektiv. I diskusjonen vil jeg trekke inn de teoretiske bidragene jeg presenterte i teorikapittelet. Jeg vil også besvare hva det innebærer for praksis at familie og morskap blir konstruert på denne måten.

9.1 Diskusjon av morskap - Et spørsmål om frihet til å skape?

Vi befinner oss i en brytningstid der moderne verdier, idealer og praksiser støtes og slipes mot tradisjonelle. Informantene opplever og håndterer dette forskjellig. Skarpe fronter tegnes og heftige verbale kamper utkjempes. Det som står på spill er retten til å definere «den gode mor», samt hva som utgjør «barnets beste». I disse kampene trekker informantene på ulike diskurser for å argumentere for sine meninger, men kanskje mest av alt for å legitimere livet de lever.

Hvordan kan vi så forstå de ulike diskursive praksisene som materialiserer seg i empirien om morskap? Giddens (1996) retter fokuset mot endring og refleksivitet. Hans teorier belyser den differensiering av ulike praksiser vi kan se i samfunnet og til en viss grad også i denne studien. Han hevder det har skjedd en transformasjon i intimitet i overgangen til det senmoderne. Den tradisjonelle funksjonsdelte kjernefamilien, basert på den romantiske kjærligheten er svekket til fordel for nye praksiser som kjennetegnes av økt demokratisering og individuell frihet. Nye forhandlingsbaserte forhold skaper nye rammer for utforming av morskap. Giddens (1996) hevder tradisjoner har mistet sitt grep og at livsstilsvalg blir viktigere i konstitueringen av identitet. Større rom skapes for kvinner til å utforme mer individuelle former for morskap. På denne måten blir morskap et spørsmål om beviste valg gjennom hverdagens små trivielle beslutninger og skifter mellom ulike subjektposisjoner.

Et av mine funn er den overveldende fremvisningen av intimitet og nærhet i den biologiske og relasjonelle diskursen.

Morskapsidealet trer frem i perspektivet til Beck og Beck-Gernsheim (1995) som peker på hvordan nære relasjoner erstatter religion og tradisjoner som meningen med livet. Intimitet og kjærlighet fremstår som det nye limet og spesielt viktig tegnes relasjonen mellom foreldre og

barn. Hays (1996) beskriver en tilsvarende utvikling og betegner det normative morskapsidealet som intensivt og barneorientert.

Morskapets kvalitet avgjøres med bakgrunn i dette, av oppfølgingen og nærheten i relasjonen til barnet. Morskap i den relasjonelle diskursen forstås som noe som skapes gjennom praksis. Den omfattende iscenesettelsen av intimitet kan med utgangspunkt i dette, tolkes som en kontinuerlig skapelse og fremvisning av det foreskrevne ideal for å opprettholde subjektposisjon som «god mor» og fortellingen om «det gode morskap». Forsberg (2010) gjør en lignende tolkning av sitt materiale og peker i tillegg på hvordan det å skape seg selv som en engasjert forelder handler om tilhørighet. Tilhørighet til sine barn, men også til samfunnet gjennom andre foreldres anerkjennelse og aksept.

I et slikt perspektiv trer situasjonskonteksten for denne studien frem som en mulig forklaring på fremvisningen av intimitet. I lys av Goffmans (1992) begrep om «frontstage», vil det være spesielt viktig på en offentlig arena som en blogg, å knytte seg til normen og iscenesette det nære morskapet for å oppnå anerkjennelse og tilhørighet samt unngå sosiale sanksjoner.

Men handler dette om idealer som velges? Kan subjektposisjonen skapes så fritt og rasjonelt uten heftelser av tradisjonelle normer og verdier? Hvordan kan da konflikt og ambivalens forklares?

Analysen viser at både Tale, Lane og til dels også Vilje har beveget seg mot mer likestilte foreldreskap der forankringen i yrkeslivet utenfor hjemmet har sentral betydning og omsorg og forsørgelse likestilles. Materialet viser en større differensiering enn vi ville funnet på 1960-tallet. Likevel, vil jeg hevde det ikke er individuell frihet til å iscenesette ønskede morskap som preger materialet.

Jeg leser hovedsakelig begrensninger og sterke forankringer i tradisjonelle kjønnsroller og normer. Jeg vil derfor vende blikket mot Bourdieu for å belyse dette aspektet i materialet. Bourdieu (1994, 1995) erstatter identitet med habitus og tar avstand fra ideen om frihet i konstruksjon av selvet. Habitus betegner en inkorporert, kroppslig og langt på vei ubevisst være- og tenkemåte som er resultat av pregning fra omgivelsene. Det er også gjennom vår habitus vi møter og preger våre omgivelser, samt reproducerer de strukturene vi har inkorporert. I tråd med Bourdieus teorier vil utforming av morskap være betinget av vår habitus. Den formes gjennom vår plassering i det sosiale rommet, gjennom typen og mengden kapital vi besitter. Det vil derfor tegnes ulike typer intensive morskap i arbeiderklassen enn i

middelklassen. Flere studier har understreket eksistensen av klassebaserte forskjeller i utøvelsen av morskap (Andersen og Aarseth 2012, Stefansen 2011 og Aarseth 2011).

Tradisjonelle kjønnsrollemønstre og en tradisjonell og skjermet omsorg er en utbredt måte å gjøre morskap i arbeiderklassefamilier (Andersen og Aarseth 2012, Håland 2001 og Stefansen 2011). Den biologiske diskursen får i et slikt perspektiv en forankring i arbeiderklassen. Den doble likestillingen derimot og den moderne omsorgen med utbredt bruk av barnehager, er en karakteristisk modell for middelklassen (Andersen og Aarseth 2012, Håland 2001, Stefansen 2011 og Aarseth 2011). Dette mønsteret tegner seg i den økonomiske diskursen og plasserer også den, i det sosiale rommet som middelklassens strategi.

Diskursenes sosiale forankring er viktig aspekt også i terapien. Gillies ([2005] i Stefansen, 2011:29-30) teorier om morskap som situert praksis, understreker dette. Morskap får sin mening og må forstås i lys av den konkrete konteksten den utspilles. Praksis som virker lite hensiktsmessig og moralsk i et middelklasse perspektiv, kan endre betydning med utgangspunkt i arbeiderklassens forståelse. Middelklassens foreldreskap fungerer ofte som et normativt ideal for den allmenne oppfatning gjennom en tilsløring av koblingen mellom det normative idealet og klasse (Hennum 2010). I et slikt perspektiv står arbeiderklassens foreldreskap i fare for å bli stemplet som avvikende og mangelfullt. I den veiledning og rådgiving terapeuter utøver er det derfor viktig å være bevisst den forankring ulike diskursive forståelser av morskap har i sosiale lag. Det er også vesentlig for terapeuter å tilstrebe en situert forståelse for å unngå at middelklassens diskurser automatisk blir lagt til grunn for den terapi som utøves.

Likestilling mellom kjønnene er et utbredt ideal (Bjørnholt 2010). Lane, Tale og Viljes tekster bærer preg av dette. Likevel vitner vi tvilen, ambivalensen og konflikten de opplever i sine praksiser som mødre. Vilje vender tilbake til yrkeslivet etter endt permisjon. Hennes praksis følger likestillingsdiskursen, men hun uttrykker kroppslig smerte og ambivalens i sin subjektposisjon. Konflikten Vilje opplever kan også tolkes som en konflikt mellom de ideal og verdier hun har internalisert på det kognitive plan og hennes habitus, det som ligger rotfestet i henne av tradisjonelle kjønnsstrukturer og normer. Selv om disse mødrenes praksis følger et likestillingsideal, vil de trekke på en habitus formet av tradisjoner som vil bidra til reproduksjon av tradisjonelle verdier. Selv i et samfunn der likestillingsidealet lenge har vært en målsetning og full yrkesdeltakelse vil være et rasjonelt valg, bidrar disse inkorporerte

handlingsstrukturene til en reproduksjon av tradisjonelle normer, verdier og praksiser (Bourdieu 1994, 1995 og Hays 1996).

Analysen har vist hvordan diskursene gjør ulike subjektposisjoner tilgjengelig for utøvelse av morskap. Disse posisjonene åpner for ulike handlingsalternativ, tanker følelser og erfaringer. Ulike script tegnes for morskap innenfor hver enkelt diskurs, men det er smale script som skrives frem i dette materialet. Den konstruksjonen av virkeligheten som skaper scriptene baseres ofte på taus, implisitt og normativ viten vi ikke stiller spørsmål ved, men lever våre liv i henhold til. Det er viktig for terapien å være bevist at disse normene og modellene er konstruksjoner, ikke objektive sannheter. På den måten vil terapien kunne dekonstruere de forståelsene vi har av morskap og bidra til å åpne for alternative forståelser og praksiser når konflikter og problemer oppstår.

9.2 Diskusjon av familiemodell - Et spørsmål om definisjonsmakt?

Flere diskurser kjemper i feltet, men den biologiske kjernefamilien fremstår likevel som ideal i vårt samfunn (Andersen 2003, Follevåg 2007 og Ulvik 2007). Modellen trer frem som selvsagt og «naturlig» også blant informantene i denne studien. Jeg vil benytte Bourdieus begreper om symbolsk makt og naturalisering for å belyse dette aspektet. Bourdieu (1996) påpeker at i det implisitte og tatt for gitt, hviler en symbolsk makt. Dette er makten dominerende grupper benytter for å klassifisere virkeligheten gjennom måter som fremhever kategoriene som selvfølgelige og naturlige. Ulikheten mellom forskjellige modeller og forståelser av familien, kan i et slikt perspektiv betraktes som en tilsløring gjennom måter vi definerer virkeligheten. Bourdieu (1999) betegner dette som en «naturalisering». Fenomener, som den biologiske kjernefamilien, fremstår i et slikt perspektiv som selvfølgelig og naturlig. Klassifiseringene holdes utenfor vår bevissthet. De verken problematiseres eller gjøres eksplisitt. På denne måten bevarer kategorier, som den biologiske kjernefamilien sin selvsagte og «naturlige» posisjon.

Foucault gir uttrykk for et lignende perspektiv. Diskurser gjør tilgjengelig bestemte perspektiv på verden. Dette aspektet er sentralt også i utøvelse av makt fordi dominante diskurser legitimerer de versjonene av den sosiale virkeligheten som legitimerer eksisterende maktforhold og sosiale strukturer. Foucault hevder at enkelte diskurser er så innarbeidet i vår praksis at de har blitt naturaliserte selvfølgeligheter vi ikke stiller spørsmål ved (Willig 2008).

Omfattende endringer har funnet sted i senmoderne familieliv. Intime relasjoner er i dag preget av større ustabilitet og nye grupper har trådt inn på familiens arena og skapt et

mangfold av nye praksiser (Giddens 1994). Disse endringene forstås på ulike måter i de tre diskursene avhengig av hvilken familieforståelse som blir lagt til grunn. Dette føyer seg også inn i viktige diskusjoner i terapifeltet. Moxnes (1990) påpeker at slike diskusjoner om familie ofte er ideologiske fordi de hviler på underliggende moralske og politiske oppfatninger om at det finnes kun en familieform som er «naturlig» og «riktig».

Den biologiske diskursen hviler i et modernistisk paradigme der det eksisterer en tro på familie som en naturlig og universell enhet. Endring og utviklingen av nye familieformer forstås som ulike typer brudd eller avvik i forhold til den biologiske kjernefamilien. De nye familieformene bærer også navn ut i fra bruddet de gjør med den hegemoniske modellen (Ulvik 2007).⁷ De endringene som har skjedd i det senmoderne, vil i denne diskursen, tolkes som en svekkelse av familiens posisjon i samfunnet.

Slike diskusjoner finner også sted i terapien. Høsten 2013 pågikk en debatt om forståelse av samlivsbrudd. Psykolog Frode Thuen, uttalte at skilsmisser er et samfunnsproblem og at «den rødgrønne regjeringen har rasert familiepolitikken KrF var i ferd med å innføre» (Granklev og Hanssen 2013). Sissel Gran (2013) engasjerte seg også i debatten. I et innlegg i Morgenbladet gav også hun uttrykk for skilsmisse som et samfunnsproblem. Hele hennes innlegg er gjennomsyret av en modernistisk forståelse av familie som ensbetydende med den biologiske kjernefamilien. Hun utnevner også seg selv til:

[...] en som tar til orde for den tradisjonelle familien, uten at det betyr at jeg ikke
helhjertet vil støtte alle andre familiekonstellasjoner der barn blir godt tatt vare på.

Hun befester dermed den biologiske kjernefamiliens posisjon som ideal. Implisitt i sitatet kan vi også lese at denne familieformen per definisjon ivaretar barna på en god måte. Det er familiemodellen eller rammen som vektlegges, ikke innholdet og relasjonene. Er det virkelig slik at kjernefamilien i seg selv ivaretar barn og skjermes dem fra vanskelige oppvekstvilkår? Er det ikke heller den praktiske utøvelsen av familie som er avgjørende?

I Bourdieus (1999) vokabular kan vi forstå disse diskusjonene som kamper angående familiefeltets doxa. Doxa utgjør en taus og implisitt enighet innenfor et felt. Når nye aktører eller familiepraksiser trer inn i feltets arena og utfordrer den gjeldende doxa (den biologiske kjernefamilien) tvinges denne til å legitimere sin posisjon. Det tause og implisitte må

⁷ Alenefamilien, stefamilien og samkjønnsfamilien bærer navnet på sitt brudd med den biologiske kjernefamilien (Ulvik 2007).

artikuleres i møte med heterodoxa (de nye familiepraksisene) og mister derfor noe av sin naturgitte status.

I lys av Foucault kan standpunktene Gran og Thuen fremmer, forstås som en legitimering av normative aspekt og som forsøk på å fastholde en sannhet om familien som en objektiv kategori. Foucault hevder fellesskap ikke oppstår med basis i naturgitte kategorier, men skapes i diskursene. Alle former for fellesskapsdannelse er avhengig av de modellene vi har tilgjengelig for utforming av våre fellesskap (Aakvaag 2008). For eksempel kjernefamiliemodellen, ny-familiemodellen etc. Det er diskursene som avgjør hvilke modellene som er tilgjengelige for oss og som fastlegger grensene for tilhørighet og fellesskap. På denne måten kan ikke disse kategoriene betraktes som objektive og sanne. De er produkter av historiske og kulturelle betingelser. De rommer også muligheter for endring gjennom diskursive kamper eller gjennom våre språklige siteringer av innholdet i dem (Butler 1999).

I den økonomiske diskursen anses endringene som har funnet sted i det senmoderne som positive. Giddens (1994) vektlegger individenes frigjøring fra religion og tradisjoner. Endringene forstås derfor som demokratiserende og frigjørende elementer som bidrar til økt valgfrihet og differensiering av familiepraksis. I et slikt perspektiv vil individene ha mulighet for å bryte ut av dysfunksjonelle forhold som ikke nødvendigvis er gunstige for barn. Giddens legger vekt på våre kognitive og refleksive egenskaper og dermed våre evner og muligheter for å velge ulike måter å gjøre familie. Han fremhever også samfunnets voksende aksept for dette.

Den relasjonelle diskursen er også tilstedeværende i informantenes narrativ om familie og i deres strategier for å bygge fellesskap og tilhørighet. Ved å legge vekt på praksis og deltakelse, samt den subjektive oppfattelsen av familie som er i tråd med en sosialkonstruksjonistisk og systemisk filosofi åpner vi for en inkludering og likestilling av flere måter å gjøre familie. Likevel skrives det frem et relativt tradisjonelt familieliv også i denne diskursen. Kjønnete forskjeller trer frem til tross for en prinsipiell likestilling. Disse forankres i sosiale og kulturelle faktorer, ikke i iboende egenskaper. Men det eksisterer en grunnleggende forskjell. I den relasjonelle diskursen ligger kimen til endring. Det eksisterer ingen rotfestet fasit eller modell. Når fokuset rettes mot praksis, vil familie i prinsippet kunne gjøres på flere likeverdige måter. Fokuset på praksis og det subjektive aspektet vil innlemme fullverdige familie- eller fellesskapspraksiser, ikke avvikende familiemodeller. Det kunne

vært fristende å la den relasjonelle diskursen stå som et uimotsagt perspektiv i forståelsen av familie i terapi. En diskurs som rommer endring og mangfold uten «normativitetens iboende fasit», men også i denne diskursen finnes muligheter for ekskludering. Når tilhørighet hviler i praksis, vil de som ikke har anledning til å gjøre familie gjennom den praksis og handling dette innebærer (som følge av sykdom, geografisk avstand etc.) stå i fare for å skrives ut av fellesskapet.

KAPITTEL 10. AVSUTNING OG FREMTIDIG FORSKNING.

Forskning på familie med sosiale medier som utgangspunkt er kun i sin spede begynnelse. Dette utgjør et mangfoldig og spennende materiale for videre forskning. Den biologiske diskursen er også i endring. «Medmor» er nå innlemmet i lovverket og tilkjent legitimitet, mens begrepet «medfar» fremdeles er uten juridisk eksistens. Denne forskjellen og endringen ville også vært spennende å gå nærmere inn på.

For terapien, er mangfoldet av nye familierelasjoner et spennende og viktig område å tre inn i. Det er ikke bare biologiske relasjoner som brytes. Flere samliv oppløses uten felles barn i biologisk forstand, men der nære sosiale relasjoner og roller er etablert. I motsetning til de biologiske er ikke disse relasjonene regulert eller anerkjent av lovverket. De eksisterer i en limboposisjon der det er foreldrenes og terapeutenes avgjørelser om de blir ivaretatt og anerkjent. Den biologiske diskursen ser ut til å utkonkurrerer det relasjonelle aspektet på dette området med en henvisning til hva som er «naturlig» (Ekko 2014). Dette ville derfor vært et spennende og viktig felt for videre forskning innen familierapien.

Døren er inngangen til hjemmet og til det livet som leves. Slik Nietzsche hevder ordet «tre» er vold mot «treet», kan vi betrakte familiebegrepet som «vold» mot det å gjøre familie.

For bak døren, bak ordet, utfoldes et mangfold av praksiser som er langt mer komplekse enn hva våre begreper makter å absorbere.

Anerkjennelse og tilhørighet er bærende elementer i menneskers liv. Mitt ønske med denne studien er å utvide forståelsen for hva det å gjøre familie og fellesskap kan romme. Slik at ikke scriptet blir for trangt og blokkerer for menneskers frihet til å skape fellesskap og oppnå tilhørighet og anerkjennelse.

Litteraturliste.

Andersen, A.J. (2003). *Menn skaper rom for foreldreskap og familie. Foreldreskapets betingelser i en heteronormativ kultur*. Trondheim: NTNU. (Dr.polit.-avhandling ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap).

Andersen, L.C. og Aarseth, H. (2012). Den likestilte familien i et klasseperspektiv mellom selvutfoldelse og fellesskap. I: A.L. Ellingsæter og K. Widerberg (red.). *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Andersen, U.C. (2013). Fra kjernefamilie til stjernefamilie. Ekspertens makt og nettets motforestillinger. I: J. Lorentzen, og W. Mühlheizen (red.). *Å være sammen. Intimitetens nye kulturelle vilkår*. Trondheim: Akademika forlag.

Anderson, H. (2003). *Samtale, språk og terapi- et postmoderne perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.

Beck, U. og Beck-Gernsheim, E. (1995). *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.

Bermingrud, A.H. (2013). *Familieliv i likestillingsland. Hvem vet best for familien?* Oslo: Kolofon Forlag AS.

Bjørkelo, K.A. (2013). *Gi meg en scene! Norsk blogghistorie -ti år med terror, traumer og dagens outfit*. Oslo: Humanist forlag.

Bjørnholt, M. (2010). Den norske likedelingsmodellen- fra samfunnskritikk til hegemonisk styringsmodell. I: *Sosiologi i dag*. Vol 40(1-2):35-56.

Bourdieu, P. (1994). *Kultursosiologiske tekster*. Stockholm/Stenhag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen*. En sosiologisk kritikk av dømmekraften. Oslo: Pax Forlag AS.

Bourdieu, P. (1996). *Symbolsk makt*. Oslo: Pax Forlag AS.

Bourdieu, P. og Wacquant, L.J.D. (1993). *Den kritiske ettertanke. Grunnlag for samfunnsanalyse*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Bourdieu, P. (1999). *Den maskuline dominans*. København: Tiderne skrifter.

Brake, D. (2007). Personlige bloggere og deres publikum: Hvem tror bloggerne at de snakker med? I: M. Lüders, L. Prøitz og T. Rasmussen (red.). *Personlige medier. Livet mellom skjermene*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Brandth, B. og Kvande, E. (2003). *Fleksible fedre: maskulinitet, arbeid, velferdsstat*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Breen, M. (2012). *Den nye husmorskolen*. Prosa. Hentet 15. mars 2013 fra: <http://www.prosa.no/essay/den-nye-husmorskolen/>

Butler, J. (1999). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. New York og London: Routledge.

Dagsnytt 18. (2013, 2. juli). NRK P2. (Radioprogram)

Dalby, M. (2012). *Et ambivalent møte med morsidealer. En kvalitativ studie av småbarnsmødres håndtering av nye normer og idealer for barneoppdragelse i et senmoderne samfunn*. Oslo: Universitetet i Oslo. (Masteroppgave i sosiologi).

Debatten. (2013, 14. mars). NRK. (TV-program).

Edwards, D og Potter, J. (1992). *Discursive Psychology*. London: Sage.

Eide, S. (2007). *Maskeradeball eller maskefall? Om å regissere sin identitet med blogging og Facebook som scene*. Bergen: Universitetet i Bergen. (Masteroppgave i Humanistisk Informatikk).

Ekko. (2014, 2. mai). NRK P2. (Radioprogram)

Ellingsæter, A.L. (2004). Tidskrise i familien? I: A.L. Ellingsæter og A. Leira (red.). *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Ellingsæter, A.L. og Leira, A. (2004). Innledning. I: A.L. Ellingsæter og A. Leira (red.). *Velferdsstaten og familien utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Ellingsæter, A.L. (2012). Innledning: Velferdsstatens familier. I: A.L. Ellingsæter og K. Widerberg (red.). *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

- Eng, H. (2006). Homo- og queerforskning. I: J. Lorentzen og W. Mühleisen (red.). *Kjønnsforskning. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K. og Wollebæk, D. (2013). *Liker-likes ikke. Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Essmark, A., Lausten, C.B. og Andersen, N.Å. (2005). *Poststrukturalistiske analysestrategier – en introduktion*. Hentet: 15. oktober 2012 fra: www.samfundslitteratur.dk/fileadmin/Pdf_er/67173_introduksjon.pdf
- Ettermiddagen*. (2012, 31. oktober). Det perfekte liv på nett. TV2. (TV-program).
- Follevåg, G. (2007). *Biologosentrisme*. Bergen: UIB. (Avhandling for graden philosophiae doctor ved Institutt for lingvistikk og litteraturvitenskap).
- Forsberg, L. (2006). Engagerat forældreskap som norm och praktik. I: *Sosiologi i dag*. Vol 40 (1-2):78-98.
- Frykmann, J. og Løfgren, O. (1994). *Det kultiverte mennesket*. Pax Forlag AS.
- Gamkinn, K. (2013). *Beklager, jeg må være mamma. Mammadamens bekjennelser*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (1993). *Sociology*. 2. utg. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (1994). *Intimitetens forandring*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet- selvet og samfundet under senmoderniteten*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Gillis, J.R. (1996). *A World of Their Own Making. Myth, ritual, and the quest for family values*. Cambridge: Harvard University Press.
- Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig. En studie av hverdagslivets dramatik*. Oslo: Pax Forlag AS.
- Gran, S. (2013, 19. september). Skillsmissetanker. *Morgenbladet*. Hentet 30. september 2013 fra: <http://morgenbladet.no/ideer/2013/skilsmisssetanker#.U2YyFXnNtjo>

- Granklev, B.R. og Hanssen, S.S. (2013, 28. februar). Intervju med Frode Thuen. *Dagsavisen*. Hentet 30. september 2013 fra: <http://www.dagsavisen.no/samfunn/ikke-glem-barna-ved-skilsmisser/>
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Forlag AS.
- Hays, S. (1996). *The cultural Contradictions of motherhood*. London: Yale University Press.
- Hennum, N. (2006). Likestillingens utfordring: Å avkjenne omsorg for barn. I: *Sosiologi i dag*. Vol 36 (3):35-58.
- Hennum, N. (2010). Mot en standardisering av voksenhet? Barn som redskap i statens disiplinering av voksne. I: *Sosiologi i dag*. Vol 40 (1-2):57-75.
- Hitching, T.R., Nilsen, A.B. og Veum, A. (red.). (2011). *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Holter, H. (1975). Historisk utvikling av familien i Nord Europa. I: H. Holter, H.V. Henriksen, A. Gjertsen og H. Hjort. *Familien i klassesamfunnet*. Oslo: Pax Forlag.
- Hærland, A.K. (2012). Jakten på ærligheten. *Latter*. (Show).
- Håland, K.N. (2001). *Kontantstøtten- et veiskille i norsk familiepolitikk?* Trondheim: SINTEF.
- Jørgensen, M.W. og Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. 2.utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Larsen, V. og Aartun, J.S.F. (2012, 28.april). Trendy å være hjemme. *Dagens Næringsliv*: 18-19.
- Leknes, M.H. (2012). *Selvpresentasjon og rollespill i mammablogger. En studie basert på kvalitative intervju og tekstanalyse*. Bergen: Universitetet i Bergen. (Masteroppgave i medievitenskap).
- Levin, I. (1994). *Stefamilien-variasjon og mangfold*. Oslo: Aventura.

Lov om barn og foreldre (barnelova). *Lov av 4.august 1981 nr 7 om kven som er foreldre til barnet m.v.*

Lov om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven). *Lov av 21. juni 2013 nr 59 om å fremme likestilling uavhengig av kjønn m.v.*

Lüders, M. (2007). Private subjekter i digitale medier: Iscenesettelse i endring? I: M. Lüders, L. Prøitz og T. Rasmussen (red.). *Personlige medier. Livet mellom skjermene*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Magnussen, M.L. (2012). Menns forsørgerarbeid. I: A.L. Ellingsæter og K. Widerberg (red.). *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Melgård, M. (2013, 8. mars). - Man kan si det er like verdifullt å gå hjemme med barn som å jobbe – men det er det ikke. Intervju med Inga Marthe Torkildsen. *Aftenposten*. Hentet 08. mars 2013 fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/--Man-kan-si-det-er-like-verdifullt-a-ga-hjemme-med-barn-som-a-jobbe--men-det-er-det-ikke-7141641.html#.U2Y31nnNtjo>

Melgård, M og Kagge, G. (2013, 30. mai). - Kvinner bruker morsrollen som unnskyldning for å ta ansvaret hjemme. Intervju med Gerd Kristiansen. *Aftenposten*. Hentet: 30. mai 2013 fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/--Kvinner-bruker-morsrollen-som-unnskyldning-for-a-ta-ansvaret-hjemme-7214455.html#.U2ZHsnnNtjo>

Morgan, D.H.J. (1996). *Family Connections. An Introduction to Family Studies*. Cambridge: Polity Press.

Moxnes, K. (1990). *Kjernesprengning i familien? Familieforandring ved samlivsbrudd og dannelse av nye samliv*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Müleisen, W. (2011). *Jeg skulle løftet deg varsomt over*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Neumann, I.B. (2001). *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad Bjørke AS.

Priour, A. og Sestoft, C. (2006). *Pierre Bourdieu. En introduksjon*. København: Hans Reitzels Forlag.

Prøitz, L. (2007). Alle har sitt familietre- og her er mitt: Å skrive sin egen historie. En studie av familiebildepraksis via familiebildealbum til MMS. I: M. Lüders, L. Prøitz og T.

Rasmussen (red.). *Personlige medier Livet mellom skjermene*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Retteberg, J.W. (2007). Blogs, Literacies and the Collapse of private and Public. Hentet 2. februar 2013 fra:

<http://dl.acm.org/citation.cfm?id=1083356.1083366&coll=portal&dl=ACM&type=series&idx=1083356&part=Proceedings&WantType=Proceedings&title=Conference%2520on%2520Hypermedia%2520and%2520Hypermedia>

Schaanning, E. (1993). *Modernitetens oppløsning. Sentrale skikkelser i etterkrigstidens idehistorie*. 2.utg. Oslo: Spartacus forlag.

Schaanning, E. (2000). *Fortiden i våre hender: Foucault som vitenshåndtør*. Oslo: Unipub forlag.

Smart, C. og Neale, B. (1999). *Family Fragments?* Cambridge: Polity Press.

Solheim, J. (2007). *Kjønn og modernitet*. Oslo: Pax Forlag AS.

Solheim, J. (2012). Den nordvesteuropiske modellen. Familie og hushold i historisk og komparativt perspektiv. I: A.L. Ellingsæter og K. Widerberg (red.). *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Stefansen, K og Farstad, G.R. (2010). Classed parental practices in a modern welfare state: Caring for the under threes in Norway. I: *Critical Social Policy*. Vol 30 (1):120-141.

Stefansen, K. (2011). *Foreldreskap i småbarnsfamilien: Klassekultur og sosial reproduksjon*. Oslo: Universitetet i Oslo. (Avhandling for PhD-graden ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi).

Syltevik, I.J. (2005). I: H. Hårtveit (red.). *Perspektiver på parforhold*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Søndergaard, D.M. (1996). *Tegnet på kroppen. Køn: Koder og Konstruktioner bland unge voksne i Akademia*. København: Museum Tusulanums Forlag.

- Sødergaard, D.M. (2000). Destablisierende diskursanalyse: Veje ind i en poststrukturalistisk inspireret empirisk forskning. I: H. Haavind (red.). *Kjønn og fortolkende metode: Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 3. utg. Bergen: Fagbokforlaget.
- Torsdag Kveld Fra Nydalen*. (2012). Sketsj om statusoppdateringer på Facebook med S.B. Tusvik. TV2. (TV-program).
- Tuft, G og Vibe, A. (1987). *Myten om den dårlige mor*. Oslo: Cappelens Forlag.
- Tønseth, S. (2011). *Fleksible løsninger- stabile morskap. En kvalitativ studie av mødre som praktiserer delt omsorg*. Oslo: Universitetet i Oslo. (Masteroppgave i sosiologi).
- Ulvik, O.S. (2007). *Seinmoderne fosterfamilier. En kulturpsykologisk studie av barn og voksnes fortellinger*. Unipub AS.
- Vassnes, H.B. (2012, 16. september). Matpakkene som provoserer. VG. Hentet 26. oktober 2012 fra: http://pluss.vg.no/2012/09/16/960/960_20274971
- White, M. (2006). *Narrativ Teori*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Widerberg, K. (2001). *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Willig, C. (2008). *Introducing Qualitative Research in Psychology*. 2. utg. Open University Press.
- Øfsti, A.K.S. (2008). *Some call it love. Exploring Norwegian Systemic Couple Therapists` Discourses of Love Intimacy and Sexuality*. London: University of East London. (Doctorate of Systemic Psychotherapy).
- Øfsti, A.K.S. (2010). *Parterapi. Kjærlighet, intimitet og samliv i en brytningstid*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Aakvaag, G.C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Aalen, I. (2013). *En kort bok om sosiale medier*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.

Aarseth, H. (2009). Situert refleksivitet: det narrative selv mellom tilhørighet og distanse. I: *Sosiologi i dag*. Vol 39 (4):7-28.

Aarseth, H. (2011). *Moderne familieliv. Den likestilte familiens motivasjonsformer*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Vedlegg

Vedlegg nummer 1. Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt.

Vedlegg nummer 2. Melding angående et forskningsprosjekt.

Vedlegg nummer 3. Intervjuguide.

Vedlegg nummer 4. Den første godkjenningen fra NSD.

Vedlegg nummer 5. Den andre godkjenningen fra NSD.

Vedlegg nummer 1.

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt.

Undersøkelsens tittel:

Hvordan fremstilles familielivet i sosiale medier i dag? Eller Hva innebærer det å være familie i dag?

Bakgrunn og formål:

Mitt navn er Ann-Hilde Noddeland. Jeg er for tiden student ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo der jeg tar en mastergrad i familieterapi og systemisk praksis. I den forbindelse er jeg i gang med en masteroppgave om hvordan det oppleves å være familie i dag, hvilke gleder og utfordringer vi opplever i forhold til det å være familie og på hvilke måter familielivet fremstilles i sosiale medier som blogger.

Lin Prøitz ved Universitetet i Oslo vil være min veileder gjennom prosessen.

Målgruppen i min studie er dere som blogger om familie. Jeg har valgt ut noen bloggere som jeg opplever gir en bred dekning av dette temaet, samt har mange lesere.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Jeg har valgt å basere undersøkelsen på en kvalitativ studie der jeg intervjuer deltakerne om temaet, samt benytter det tekstmateriale som bloggene utgjør. Intervjuene vil ha en varighet på ca. 1,5 timer. Jeg vil ta utgangspunkt i en intervjuguide med ulike spørsmål som knytter seg til temaet, men jeg ønsker at intervjuet skal bære preg av en åpen samtale der den som blir intervjuet står fritt til å ta opp andre aspekt innenfor temaet enn det jeg stiller spørsmål om. Under intervjuet vil jeg benytte båndopptak og notater.

Spørsmålene vil dreie seg om hvilket syn informanten har på det å være familie og hva deltakerne opplever av gleder og utfordringer, forventninger og krav til seg selv som foreldre og partnere, samt litt rundt selve bloggingen.

Jeg vil avtale med hver enkelt deltaker, et egnet sted i nærheten av deres bosted, der intervjuet kan finne sted.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og du vil holdes fullstendig anonym. Min veileder vil ved behov få innsyn i de transkriberte intervjuene, men uten å få kjennskap til informantens identitet. Deler av intervjuene og funn jeg gjør i datamaterialet vil bli brukt og presentert i masteroppgaven.

Jeg behøver ikke tilgang til deres navn, men om dere ønsker å oppgi dette vil både navn og bloggnavn bli anonymisert i både masteroppgaven og i de transkriberte intervjuene. Jeg vil også anbefale at dere ikke nødvendigvis forteller så mange at dere deltar i undersøkelsen. På

den måten øker vi deres anonymitet ytterligere. Temaet for oppgaven involverer informasjon om en tredjepart som i denne forbindelse er deres partner. Jeg vil derfor også trenge deres samtykke for å kunne foreta intervjuene. Disse samtykkene behøver kun å være av muntlig karakter.

Prosjektet skal etter planen avsluttes i mai 2014. Notater og lydbåndopptak fra intervjuene, samt transkripsjonene vil bli slettet umiddelbart etter at oppgaven er godkjent. Lydbåndopptakene og koblingsnøkkelen som viser hvilket intervju som er fra hvilke blogger vil bli oppbevart i en låsbar skuff på mitt kontor.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert. Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien kan du ta kontakt med:

Ann-Hilde Noddeland på tlf: - eller mail: -

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Dersom du kan tenke seg å delta i undersøkelsen ber jeg deg å undertegne denne samtykkeerklæringen og sende til meg på adresse:

Ann-Hilde Noddeland

Jeg bekrefter at jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta i undersøkelsen om familie som inngår i en masteroppgave i familierapi ved Diakonhjemmet Høgskole.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg nummer 2.

Melding angående et forskningsprosjekt.

Undersøkelsens tittel:

Hva innebærer det å være familie i dag?

Bakgrunn og formål.

Mitt navn er Ann-Hilde Noddeland. Jeg er for tiden student ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo der jeg tar en mastergrad i familieterapi og systemisk praksis. I den forbindelse er jeg i gang med en masteroppgave om hvordan det oppleves å være familie i dag, hvilke gleder og utfordringer vi opplever i forhold til det å være familie og på hvilke måter familielivet fremstilles i sosiale medier som blogger.

Lin Prøitz ved Universitetet i Oslo vil være min veileder gjennom prosessen.

Målgruppen i min studie er dere som blogger om familie. Jeg har valgt ut noen bloggere som jeg opplever gir en bred dekning av dette temaet, samt har mange lesere. Jeg tenker at blogger bidrar til å skrive kulturelle tekster på samme måte som litteratur, filmer og andre medier. Bloggene utgjør derfor et viktig felt når man ønsker fordypning i hva det innebærer å være familie.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Jeg har valgt å basere undersøkelsen på en kvalitativ studie der jeg ønsker å benytte det rike tekstmateriale som bloggene utgjør som datamateriale i undersøkelsen. Jeg vil foreta mine analyser og tolkninger på basis av dette materialet og det vil være disse analysene som fremstilles i masteroppgaven.

Jeg er interessert i hvilke ulike syn informantene har på det å være familie, samt hva deltakerne opplever av gleder og utfordringer, verdier, forventninger og krav til seg selv som foreldre og partnere.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger som navn og bloggnavn, vil bli behandlet konfidensielt og du vil holdes fullstendig anonym.

Navn man benytter i bloggen på seg selv, barna og eventuelle partnere som er særegent for denne bloggen vil ikke benyttes i fremstillingen av studien. Det samme gjelder selvsagt for alt av billedmateriale som finnes på bloggen.

Jeg vil heller ikke benytte sitater fra bloggen som kan identifiseres. Dersom sitater benyttes, vil jeg skrive dem om slik at de ikke kan knyttes direkte til bloggen. Min veileder vil ved

behov få innsyn i tekstmaterialet, men uten å få kjennskap til bloggenes navn eller bloggernes identitet. De funnene jeg gjør i datamaterialet vil bli brukt og presentert i masteroppgaven.

Prosjektet skal etter planen avsluttes i mai 2014. Notater vil bli slettet umiddelbart etter at oppgaven er godkjent. Tekstmaterialet vil bli oppbevart i en låsbar skuff på mitt kontor.

Reservasjonsrett

Dersom du ikke ønsker at bloggen din skal benyttes som datamateriale i denne studien har du mulighet for å reservere deg uten å oppgi noen bestemt grunn.

Dersom du har spørsmål til studien kan du ta kontakt med:

Ann-Hilde Noddeland på tlf: - eller mail: -

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Med vennlig hilsen

Ann-Hilde Noddeland

Reservasjon i forhold til deltakelse i studien.

Dersom du ikke ønsker at bloggen din skal benyttes som datamateriale for denne undersøkelsen ber jeg deg om å undertegne denne og sende den til meg på adresse:

Ann-Hilde Noddeland

-

(Bloggens navn)

(Signert av: personens navn, dato)

Vedlegg nummer 3.

Intervjuguide.

Litt informasjon om informanten:

Alder:

Antall barn:

Samlivsform (gift, alene, samboer):

Er du i lønnet arbeid utenfor hjemmet eller hjemmeværende? Eventuelt stillingsprosent?

Hva er familie?

Hva er familie for deg? Hva legger du i begreper familie?

Hvem inkluderer du i din familie?

Hvem definerer du ikke som del av din familie?

Hva er familielykke og det gode familielivet?

Hva er familielykke for deg? Kan du fortelle meg om en episode der du følte familielykke? Er det i noen bestemte situasjoner du føler lykke ift familien?

Hva innebærer det gode familielivet for deg? Kan du fortelle meg om en episode der du kjente på/opplevde dette? Er det i noen bestemte situasjoner du opplever dette?

Hva er dine ideal for familien? Hvordan ønsker du at familien din skal være?

Hva opplever du som gode rammer rundt familielivet? Hva opplever du må være tilstede for å oppleve at du har et godt familieliv?

Hva opplever du som vanskelig og utfordrende ved familielivet?

Hva er ikke forenlig med familielykke eller et godt familieliv? Kan du fortelle meg om noe som kan illustrere dette?

Er du noen ganger i tvil om hele familieprosjektet/noe av det som inngår i familielivet? Og hva gjør du eventuelt i en slik situasjon?

Rollen som forelder eller mamma?

Hva er dine ideal til det å være en god forelder/mamma? Hva vil det si for deg å være en god mor/mamma? Kan du fortelle meg om noe som kan illustrere dette?

Hva opplever du av normer og forventninger og krav til det å være en god forelder/mamma? Fra nære relasjoner eller fra samfunnet?

Rollen som partner?

Hva er dine ideal i forhold til det å være en god partner? Kan du fortelle meg om noe som kan illustrere dette?

Hva opplever du av normer, forventninger og krav til det å være en god partner? Kan du fortelle meg om noe som kan illustrere dette?

Opplever du konflikter mellom noen av disse idealene eller ønskene? Idealet til deg selv som partner, forelder/mamma eller arbeidstaker?

Konflikt mellom idealet som partner – forelder/mamma

Konflikt mellom idealet som partner – arbeidstaker i arbeid utenfor hjemmet.

Konflikt mellom idealet som forelder/mamma – arbeidstaker i arbeid utenfor hjemmet.

Opplever du konflikter mellom noen av disse normene, forventningene og kravene? Normene og forventningene og kravene som knytter seg til deg som partner, forelder/mamma eller arbeidstaker?

Konflikt mellom deg som partner – forelder/mamma

Konflikt mellom deg som partner – arbeidstaker i arbeid utenfor hjemmet/hjemmeværende

Konflikt mellom deg som forelder/mamma – Arbeidstaker i arbeid utenfor hjemmet.

Relasjoner mellom familiemedlemmene?

Hva vil det si å være en god far/pappa for deg? Kan du fortelle meg om når du sist opplevde partneren din som en god far/pappa/mor/mamma, hva skjedde?

Opplever du at det er forskjell på eller knytter seg ulike forventninger til det å være en god pappa i forhold til å være en god mamma?

Hva innebærer det å ikke være en god mamma?

Hvordan ønsker du at relasjonen skal være mellom deg og barna dine? Episode? Hva er uforenlig med det å ha et godt forhold?

Hvordan ønsker du at relasjonen skal være mellom deg og partneren din? Episode?

Hvordan ønsker du at relasjonen ikke skal være mellom deg som forelder og barna dine? Episode?

Hvordan ønsker du at relasjonen ikke skal være mellom deg og partneren din? Episode?

Hva gjør en familie?

Finnes det noen aktiviteter som er viktige å gjøre som familie? Eksempelvis fredagskvelder, høytider, måltider, turer osv.

Hva oppnår man ved disse aktivitetene? Hvilket formål har disse aktivitetene?

Hva oppfatter du som utfordringene for familien?

Hva tenker du om følgende utsagn:

«familien er et økonomisk fellesskap».

«familien er et arbeids- logistikkfellesskap».

«familien er et omsorgsfellesskap».

«familien er et følelsesmessig fellesskap».

Om det å blogge.

Når startet du å blogge?

Hvorfor blogger du?

Hvorfor har du valgt å blogge om akkurat dette temaet?

Hva du tenker om seg selv og det du presenterer i bloggen/ Hvordan forholder du deg til din egen blogging?

Representerer bloggen livet de lever off-line?

Er bloggen en bevist konstruksjon med basis i fragmenterte av livet de lever off-line?

Er bloggen en bevist skapt arena der de innehar en bestemt rolle?

Hva ønsker du å presentere på bloggen?

Hva ville de ikke ønske å publisere på bloggen og hvorfor? Fortelle om en episode i familielivet ditt som de ikke ville publisert på bloggen.